ΕΤΟΣ Γ'.

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ'. | 15 ΜΑΪΟΥ, 1865. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 57.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 57.)

ΣΥΝΑΙΣΘΑΝΟΜΕΝΟΣ ὁ Ὀδυσσεὺς, ὅτι ἡ ἀρξαμένη Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, καθὸ πολυκέφαλος, εἶχεν ἀνάγκην ἑνότητος, συνεκάλεσε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1821 γενικὴν ἐν Σαλόνοις συνέλευσιν, ἥτις ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν προσωρινῆς τινος διοικήσεως, *Ἄρειος Πάγος* ὀνομασθείσης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλθόντες Φαναριῶται, τῶν ὁποίων τὸ ὑπερβάλλον τῆς φιλαρχίας ἀνώτερον παντὸς πρὸς τὴν πατρίδα αἰσθήματος ἀπεδείχθη, κεκτημένοι μετὰ τῆς παιδείας καὶ ἐξησκημένην ῥᾳδιουργίαν καὶ τὴν συμπαρομαρτοῦσαν κολακείαν, προσεπάθουν ἵνα ἐκμεταλλευθῶσι πρὸς ἴδιον συμφέρον τὰ ἄγνὰ τῶν ἀρχαϊκῶν ὁπλαρχηγῶν αἰσθήματα. Ὁ Νέγρης ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν ἐν Σαλόνοις συνελθόντων ὁπλαρχηγῶν διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς πολιτικάς του γνώσεις. Ὁ ὀξύνους Ὀδυσσεὺς ἀμέσως κατενόησε τὸν Φαναριώτην· μὴ θέλων ὅμως ἵνα παρευθὺς δηλώσῃ τὸ φρόνημά του δι' ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὴν παρουσίαν ἔβλεπεν ὠφέλιμον, συνέδεσε μετ' αὐτοῦ φιλίαν, κατασκοπῶν ὅμως πᾶν διάβημά του. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Νέγρης θέλων ἵνα πολεμήσῃ τὸν Μαυροκορδάτον, καὶ ἔχων ἀνάγκην τοπικῆς ὑποστηρίξεως, τοσοῦτον ἐκολάκευε τὸν Ὀδυσσέα, ὥστε πολλάκις τὸν παρηκολούθει ὡς ὑπηρέτης περιποιούμενος αὐτὸν, καὶ ὡσεὶ προμαντεύων ἐξεπλήρου πᾶσαν θέλησίν του. Ἰδοὺ τί ἔλεγε περὶ τοῦ Νέγρη ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ἄγγλον Τρελλώνην. «*Νομίζεις, Τρελλώνη, ὅτι ἔχω τὴν παραμικρὰν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν τὸν Νέγρην; εἶνε προσκολλημένος εἰς ἐμὲ, διότι πρέπει νὰ πολεμήσῃ τὸν Μαυροκορδάτον καὶ τὸν Ὑψηλάντην· ἀλλὰ μεταξύ μας σοὶ λέγω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶνε ὁ χειρότερος διάβολος· δύναται νὰ πωλήσῃ καὶ ν' ἀγοράσῃ δέκα φορὰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ βλέπεις, σοὶ ἐμπιστεύομαι τοὺς στοχασμούς μου τούτους, διότι εἶσαι Ἄγγλος· σοὶ ἐμπιστεύομαι τοὺς σκοπούς μου τούτους, διότι ἦλθες ἐνταῦθα ν' ἀποθάνῃς διὰ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὄχι νὰ ὠφεληθῇς ἀπὸ αὐτούς· ἀλλὰ σοὶ λέγω εἰλικρινῶς, ὅτι πάλιν ἐμπιστεύομαι τὸν Μαυροκορδάτον καὶ Ὑψηλάντην, οἵτινες εἶνε φανεροὶ ἐχθροί μου, περισσότερον παρὰ τὸν Νέγρην, διότι βασίζομαι περισσότερον εἰς τὸν χαρακτῆρά των. Τί τὰ θέλεις, Τρελλώνη, Ἡμεῖς οἱ ὁπλαρχηγοὶ εἴμεθα ἀγράμματοι, καὶ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰ γράμματα τούτων. Ἀλλὰ δὲν πα-*

ρατηρεῖς αὐτὸν τὸν Νέγρην, πῶς προσπαθεῖ νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ· ἂν λέγω ναὶ λέγει ναί, ἂν λέγω ὄχι λέγει ὄχι· ἐνδύεται καθὼς ἐγώ, καὶ προσπαθεῖ εἰς κάθε τι νὰ μὲ μιμηθῇ· ἄ! ὄχι! ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶνε εἰλικρινής· πλὴν εἶνε ὁ πνευματωδέστερος ὅσων ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ πλέον πεπαιδευμένος· καὶ ἂν δὲν εἶχε τὸ πρόσωπον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὡς κάτοπτρον προδίδει τὴν ψυχήν του καὶ προξενεῖ τοιαύτην δυσπιστίαν, ἂν δὲν εἶχε τὸ δύσμορφον, καμπούρικον καὶ μικρὸν σῶμα, καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκατὸν παλληκαρίων, ὁ Νέγρης ἤθελε γίνει ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος!» (1)

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ἐχθρὸς τοῦ Νέγρη, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ ἐχθροῦ του εὔνοιαν παρὰ τοῦ Ὀδυσσέως, μετέβη μετ' οὐ πολὺ εἰς Παλαιοχώριον τοῦ Δήμου Δωριέων, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Συνελεύσεως τῶν Σαλόνων διέμενε· μετ' ἐκπλήξεως δὲ ἀκούσας παρὰ πάντων μετὰ σεβασμοῦ προφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ στρατάρχου τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἅμα ἰδὼν τὸν Ὀδυσσέα τὸν συνεχάρη διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐπιῤῥοήν του, προσθεὶς «*καπετὰν Ὀδυσσέα, θαυμάζω τὴν ἐπιῤῥοήν σου, καὶ ὅταν γίνῃ τὸ ἔθνος θὰ σὲ κάμω στρατηγόν*». Οἱ κολακευτικοὶ οὗτοι λόγοι κακῶς ἀντήχησαν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις μετὰ πικρίας τῷ ἀπήντησε. «*Πρίγκηπα, ἐδῶ δὲν ἤρθαμε νὰ μεράσωμε βαθμούς· ὅταν ἡμεῖς οἱ καπιτανάοι φκιάσομε τὸ Ῥωμέικο, ἐγὼ θὰ σὲ κάμω ὑπασπιστήν μου* (2). Ἡ εἰρωνικὴ αὕτη ἀπάντησις ἐπλήγωσε τὴν καρδίαν τοῦ Ὑψηλάντου, ὅστις ἔκτοτε ἐκηρύχθη ὁ ἀσπονδότερος τοῦ Ὀδυσσέως ἐχθρός. Ἔτι δ' ἐπηύξησε τὴν καταφορὰν τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τὸ ἑξῆς. Μετ' οὐ πολὺ ἐλθόντες ὁ Ὑψηλάντης καὶ ὁ Νικήτας εἰς Ἀθήνας ἐζήτουν ἐπιμόνως ἵνα παραδοθῇ τὸ φρούριον εἰς τὸν πρῶτον· οἱ τότε φρούραρχοι Κτενᾶς καὶ Σαρῆς προσεκάλεσαν δι' ἐπιστολῶν τὸν Ὀδυσσέα ἵνα παραλάβῃ αὐτὸς τὸ φρούριον, πέμψαντες ἅμα καὶ πρεσβείαν τὸν Λέκκαν καὶ τὸν Μελέτιον· συγχρόνως δὲ καὶ οἱ ἐν Αἰγίνῃ διαμένοντες τότε πρόκριτοι τῶν Ἀθηνῶν παρεκάλεσαν ἐπὶ τούτῳ τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις ἐλθὼν διορίζει ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἰωάννην Γκούραν, τέως πρωτοπαλλήκαρόν του, ἐφοδιάσας τὸ φρούριον μὲ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ἐξ ἰδίων ἀγορασθέντα, καὶ λαβὼν παρὰ τῶν Ἀθηναίων χρεωστικὴν ὁμολογίαν ἐκ 13,000 γροσίων, πλέον τῶν 1500 διστήλων τῆς τότε ἐποχῆς. Πρὸς δὲ, ἐπειδὴ ἐντὸς τοῦ φρουρίου δὲν ὑπῆρχεν ὕδωρ πρὸς διαρκῆ χρῆσιν, ὁ Ὀδυσσεὺς, βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχαιολογικὰς γνώσεις τοῦ ἐν Ἀθήναις τότε Αὐστριακοῦ προξένου Γροπίου, ἀνεκάλυψε τὴν τέως ἄγνωστον Κλεψύδραν, ἣν δι' ἰσχυροῦ προμαχῶνος προήσπισε, χαράξας ἐπ' αὐτῆς τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν καὶ νῦν σωζομένην, ἀποσπασθεῖσαν μετὰ τὴν δολοφονίαν.

Προμαχῶνα τόνδε πηγαίου ὕδατος
ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν
Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου, Ἑλλήνων στρατηγός.

Ὁ Ὑψηλάντης χολωθεὶς διὰ τὴν διπλῆν ταύτην καταφρόνησιν, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου πρὸς ὃν ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἀνεγνώριζε τὸν τίτλον τοῦ *πρίγκηπος*, ἤρχισαν μυρία χαλκεύοντες ψεύδη, λαμβάνοντες ὡς ἀφετηρίαν τῶν σπερμολογιῶν των τὴν μετὰ τῶν Τούρκων συνομολόγησιν τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Ὀδυσσέως, καθ' ἣν ἐποχὴν πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐστέναζεν ὑπὸ τὰς μυριάδας τῶν ἐχθρῶν, καὶ γενικὴ ἀποθάῤῥυνσις ἐπεκράτει. Τὴν ἀνακωχὴν ἐκείνην ἐξ ἧς ἐπῆλθεν ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος, σήμερον καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί του ὡμολόγησαν ὡς σωτηριωδέστατον στρατήγημα ἐμπειροπολέμου, προνοητικοῦ καὶ φιλανθρώπου ἀρχηγοῦ.

Ὁ Ὀδυσεὺς ὅμως, ἀείποτε τὸ ἐθνικὸν συμφέρον ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ ἀνώτερος τῶν μικροψύχων ἐχθρῶν του, ἐξηκολούθει γράφων αὐτοῖς καὶ ἐξορκίζων ἐν ὀνόματι τῆς κινδυνευούσης πατρίδος τοὺς πάντας εἰς ὁμόνοιαν πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἐνέργειαν.

Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν του ἐξ ἧς καταδείκνυται ἡ παῤῥησία καὶ ὁ πατριωτισμὸς τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος ὑπῆρξε μία ἐπίσημος κηλὶς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος.

(1) Βρεττανικὸς Ἀστὴρ, Τόμ. ά. σελ. 558 Ἀναμνήσεις Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

«Ἡ ὁμιλία αὕτη, λέγει ὁ Τρελλώνης, μ' ἔῤῥιψεν εἰς μεγάλην ἀπορίαν· ὁ Νέγρης ἦτο ὁ θερμὸς ὑπερασπιστὴς τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ συμβαλὼν οὐκ ὀλίγον διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ συμβουλῶν του εἰς τὸν θάνατον τοῦ Νούτσου καὶ Παλάσκα κλπ.»

(2) Ταῦτα μοὶ διηγήθησαν οἱ τότε παρόντες Μῆτσος Κοντογιάννης Κάρπος κλπ. Ὁ τελευταῖος ἀναφέρει (σελ. 45) ὅτι ἄλλοτε εἶπεν ὁ Ὀδυσσεὺς τῷ Ὑψηλάντῃ. «Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ τυράννου διὰ ν' ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ Τσαράνοι τῆς Βλαχίας δὲν γίνονται.»

Ἐπιστολὴ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου πρὸς τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην.

«Ὑψηλότατε πρίγκηψ! Τὰ γράμματά μου τὴν σήμερον δὲν πέμπονται παρὰ εἰς ὅσους φρονοῦν καλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Πρέπει λοιπὸν νὰ λείψουν ἀπὸ τὸ γένος μας τὰ κρυφά, καὶ σὰν ἀληθινοὶ πατριῶται νὰ κηρύττωμεν τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅλους χωρὶς κανένα φόβον. Ἐκεῖνοι ὅμως ὅπου λυσσιάζουν διὰ ἀξιώματα ἃς γράφουν διπλωματικά, ἃς λέγουν κρυφὰ καὶ ἃς προσπαθῇ νὰ γελᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Αὐτοὶ εἶναι σὰν πανοῦκλα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρέπει ὁ λαὸς νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς κάμῃ κουντουμάτζα διὰ νὰ μὴν μολευθοῦμεν ὅλοι μας καὶ χαθοῦμεν. Ἕως τὴν σήμερον δὲν σοῦ ἔγραψα, μηδὲ τώρα εἶχα σκοπὸν νὰ σοῦ γράψω, πλὴν τὸ γράμμα ὅπου μοῦ ἔστειλες εἰς τὰς τρεῖς τοῦ τρέχοντος μὲ βιάζει νὰ σοῦ εἴπω, ὅτι οἱ Τοῦρκοι κοντεύουν νὰ ἀφανίσουν ὅλα ταῦτα τὰ μέρη τὰ λεγόμενα ἐλεύθερα, ἀφοῦ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ τὸ σίδηρον τὰ ὑποκείμενα εἰς αὐτοὺς ἐμπροσθινά. Ἐγὼ, ἀφοῦ ἐφωδίασα τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν μ' ὅ,τι ἐδυνήθην, ἐκρατεύω μὲ τὰς ὀλίγας στρατιωτικὰς δυνάμεις, ὄχι νὰ ἀντιπαρατάχθῶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀπατήσω μὲ τὰς ὑποσχέσεις, ἕως ὅτου νὰ γλυτώσουν μερικὰ ἀδύνατα παιδιὰ καὶ γυναῖκες καὶ νὰ συνάξουν τινὰ ἀπὸ τὰ εἰς ἁλώνια εὑρισκόμενα γεννήματα. Πρίγκηπα, ἰδοὺ σᾶς περικλείω τὰ ἴσα τῶν γραμμάτων, ὅπου σήμερον ἔλαβον ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ Ῥωμαίους Ζητουνίου, Πατραζικίου καὶ Λαρίσσης, σοῦ τὰ στέλνω ὄχι νὰ τὰ κρύψῃς, ἀλλὰ νὰ τὰ κάμῃς φανερὰ εἰς ὅλους καὶ νὰ πληροφορήσῃς τὸν κόσμον, ὅτι ἐγὼ κρατῶ πάντα ἀνταπόκρισιν μὲ τοὺς Τούρκους μὲ σκοπὸν πατριωτικὸν, ὁποῦ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐμπορέσωμεν καμμίαν φορὰν νὰ τοὺς φέρωμεν εἰς καμμίαν τοποθεσίαν ὁποῦ νὰ τοὺς χάσωμεν· ἀλλὰ ταῦτά μου τὰ *τερτίπια* οἱ κοτζαπασίδες καὶ οἱ νέοι Γενεραλαῖοι τῆς μεγάλης ἐπικρατείας τῆς Ἑλλάδος τὰ λὲν προδοσιὲς. Ἐγὼ μὲ τὰς προκηρύξεις μου καὶ μὲ τὴν διαγωγήν μου πληροφορῶ τὸ ἔθνος, ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν διοίκησιν, ἀλλὰ νὰ λείψουν οἱ κακοδιοικηταὶ, ἐκεῖνοι ὅπου τρυπώνουν καὶ μιλοῦν κρυφὰ καὶ κάνουν φατρίες διὰ νὰ λάβουν *ὀφίκια* θὰ χαλάσουν τὴν πατρίδα καθὼς ὡς τώρα τὴν ἔδωκαν τοῦ διαβόλου. Πρίγκηπα, ἐγὼ ἔτσι γράφω καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ δώσῃς ἔξω κόπιαν τοῦ γράμματός μου· ἔτσι πρέπει νὰ γράφῃς καὶ σὺ καὶ μὴν ἐτρούπωσες αὐτοῦ καὶ κοιμᾶσαι. Ἐνθυμήσου, ὅτι ἡ φαμίλιά σου ἐπρωτοκήρυξε τὸν πόλεμον τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἔβαλε τὴν Ἑλλάδα εἰς τοιαύτην κίνησιν.

»Εἶσαι λοιπὸν εἰς χρέος καὶ σὲ προτεστάρω ἔμπροσθεν ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος εὐθὺς νὰ κάμῃς προκηρύξεις ἐδικάς σου καὶ νὰ τὰς διαδώσῃς καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὁποῦ νὰ ἐμψυχωθῇ ὅλον τὸ ἔθνος, νὰ γνωρίσῃ εἰς ποῖον κίνδυνον εὑρίσκεται καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἄρματα διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ πίστιν καὶ πατρίδα· ἐγὼ τὸ ξαναλέγω, ἔτσι γράφω, καὶ ἔτσι πρέπει νὰ γράφῃ καὶ κάθε καλὸς πατριώτης· ἂν δὲν σοῦ ἀρέσῃ μὴ μοῦ γράψῃς, διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον.»

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ.

Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν ταύτην παρέκβασιν, ἀναλαμβάνομεν τὸ νῆμα τῆς διακοπείσης διηγήσεώς μας. Οἱ πρόκριτοι τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Λεβαδείας, Θηβῶν, Σαλόνων, Ταλαντίου, Εὐρίπου συνελθόντες μετὰ τῶν ἀρχιερέων Ἀθηνῶν, Θηβῶν, καὶ Καρυστίας ἀνηγόρευσαν τὸν Ὀδυσσέα ἀρχιστράτηγον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μητροπολίτης τῶν Ἀθηνῶν ζώννυσι περὶ τὴν ὀσφύν του πολύτιμον σπάθην προσφερθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξηκολούθει παραμένων εἰς Θερμοπύλας μετὰ 300 ὁπαδῶν, ἰδίᾳ μισθουμένων, φυλάττων ὡς Κέρβερος τὰ στενὰ καὶ μὴ συγχωρῶν οὐδενὶ τὴν διάβασιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχισεν ἵν' ἀναφαίνηται ἐν Πελοποννήσῳ ἡ διαίρεσις. Ὁ Ὀδυσσεὺς προέτρεπεν ἐπανειλημμένως τοὺς διαπληκτιζομένους εἰς ὁμόνοιαν, ἐκθέτων τὸν κίνδυνον, καὶ προαναγγέλλων τὴν κατερχομένην στρατιὰν τοῦ Δράμαλη. Βλέπων δ' ὅτι μάταιαι ὑπῆρξαν αἱ προτροπαί του, ἐγκατέλιπεν ἐλευθέραν τὴν δίοδον εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη. Ἀφοῦ δὲ διῆλθε τὰς Θερμοπύλας ὁ σπεύδων στρατὸς, ὁ Ὀδυσσεὺς κατελθὼν κατέλαβε τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, διακωλύσας τὴν δίοδον τῶν ἐπερχομένων πολεμεφοδίων καὶ ζωοτροφιῶν. Προηγουμένως δ' ἔπεμψε ταχυδρόμον εἰς Πελοπόννησον κομίζοντα τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν. «*Ἐπειδὴ καὶ δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ σᾶς συμβιβάσω, σᾶς στέλνω τὸν Δράμαλην νὰ σᾶς συμβιβάσῃ· τὸν στέλνω ὅμως χωρὶς τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, καὶ ἂν ὁμονοήσετε, εὔκολα τὸν καταστρέφετε.*» Καὶ τῳόντι ἡ μὲν ἔλευσις τοῦ Δράμαλη διέλυσε τὰς ἔριδας, ἡ δὲ παντελὴς τῶν τροφῶν ἔλλειψις ὑπῆρξε μία τῶν πρωτίστων αἰτιῶν τῆς καταστροφῆς τῆς τρομερᾶς ἐκείνης στρατιᾶς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (1822), ἐκτὸς τῆς τοῦ Δράμαλη, δύο ἕτεραι πολυαριθμότεραι στρατιαὶ ὑπὸ τὸν Μεχμὲτ-Ῥουσὶτ-πασᾶν, καὶ Ὀμὲρ-Βρυώνην κατέκλυσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον παρέδιδον· γενικὴ ἀποθάρρυνσις ἤρχισεν ἵνα καταλαμβάνῃ τοὺς Ἕλληνας, ἐξ ὧν οἱ μὲν εἶχον προσκυνήσει, οἱ δὲ εἰς τὰς νήσους ἐζήτησαν ἄσυλον. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀσχολούμενος τότε εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἔστειλέ τινας τῶν ἀποσπασματαρχῶν του κατὰ τῆς λυμαινομένης τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα μυριαρίθμου, στρατιᾶς τοῦ ῥεσὶτ-Πασᾶ· ἀλλ' οἱ ἐπελθόντες ἕνεκα τοῦ εὐαρίθμου καὶ τῆς ἀναρυείσης διχονοίας πρὸ πάντων, οὐδὲν δυνάμενοι να πράξωσι διελύθησαν εἰς τὸ ἥμισυ περισωθέντες. Ὁ Ὀδυσσεὺς μαθὼν τὰ γενόμενα, συνήθροισε τὰ ἔντρομα λείψανα τοῦ δεκατισθέντος στρατοῦ, ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ μετ' ἀτυχεῖς τινας μάχας,εἶδεν ὅτι ἀδύνατος καθίστατο ἡ τελεία τῶν Τούρκων καταστροφή. Θεωρῶν τὸν μέγαν κίνδυνον εἰς ὃν εὑρίσκετο ἡ κυμαινομένη ἐπανάστασις, προσέφυγεν εἰς εὐφυέστατον στρατήγημα, ἐξ οὗ παρήχθησαν ἀποτελέσματα κρείττονα πάσης ἐν μάχῃ προσδοκωμένης ἐπιτυχίας. Πλάσας ἐπιστολὰς πεμπομένας δῆθεν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ 'Ρεσὶτ 'Αλβανῶν, τὰς ἔστειλε πρὸς τὸν *σερασκέρην* τοῦτον, ὑποδεικνύων τὴν ἀπιστίαν τῶν παρακολουθούντων, ἑτοίμων πρὸς αὐτομόλησιν. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀποστείλας πρὸς τὸν αὐτὸν 'Ρεσὶτ τὸν γραμματέα του 'Αντώνιον Γεωργαντᾶν ἐκ Λεβαδείας, ἐπιζῶντα νῦν, τῷ προέτεινεν ὅτι συμφερωτέρα ἦτο δι' ἀμφότερα τὰ μέρη ἔντιμος συνθήκη. Ὁ σερασκέρης ἔμπλεως χαρᾶς δεχθεὶς τὰς προτάσεις τοῦ Ὀδυσσέως, ἀπηγόρευσε παραχρῆμα διὰ κηρύκων πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, ὁρίσας καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὸν τόπον πρὸς συνομολόγησιν τῆς ποθουμένης εἰρήνης. Ὁ Ὀδυσσεὺς πρὶν παρευρεθῇ εἰς τὸν πρὸς συνέντευξιν ὁρισθέντα τόπον ἔγραψε πρὸς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς 'Ανατολικῆς Ἑλλάδος προτρέπων ἵνα ὠφελούμενοι τῆς ἀνακωχῆς ἀσφαλίσωσι τὰς οἰκογενείας καὶ τὰς περιουσίας των. Καίτοι δ' ἐλθούσης καὶ παρελθούσης τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας, ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐνεφανίζετο μυριοτρόπως προφασιζόμενος πρὸς τὸν 'Ρεσίτ. Διπλοῦς ἦτο ὁ σκοπὸς τῆς μελετωμένης συνθήκης, καὶ ἡ πρὸς συνομολόγησιν αὐτῆς παρεμβαλλομένη βραδύτης· γνωρίζων ἐκ πείρας ὁ προνοητικὸς στρατάρχης, ὅτι πρὸς σύστασιν μὲν ἑνὸς Τουρκικοῦ στρατοπέδου ἀπητοῦντο πολλοὶ μῆνες, πρὸς διάλυσιν δὲ αὐτοῦ ὀλίγαι μόνον στιγμαὶ, διὰ τῆς συνθήκης προὔτίθετο ἵνα ἐπιχαίρῃ ταύτην, ἀναλογιζόμενος ὅτι μέχρι νέας συγκροτήσεως ἠδύνατο αὐτὸς ἵνα καταλλήλως προετοιμασθῇ, ἀσφαλίζων ἅμα τὰ γυναικόπαιδα. Εἰς τὴν γενομένην τέλος συνέντευξιν μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ δύο ἀντιπροσώπων τοῦ σερασκέρη, συνετάχθη τὸ ἔγγραφον τοῦ προσκυνισμοῦ καὶ προσεφέρθη πρὸς ὑπογραφὴν εἰς τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις λαβὼν τὸ κονδύλιον, καὶ ὡσεὶ προσποιούμενος βαθεῖαν σκέψιν, ῥίπτει ἀφελῶς τοῦτο χαμαὶ, λέγων πρὸς τοὺς Ὀθωμανούς. «Μπέϊδες! ἀπὸ τὴν »στιγμὴν ταύτην ὁ λαὸς τῆς 'Ρούμελης θεωρεῖ»ται πλέον ὡς ὑποτεταγμένος εἰς τὸν ὑψηλότα»τον Σουλτάνον. Ἀλλὰ τί θέλετε; ἀληθινὸν προσ»κύνισμα νὰ κάμωμεν ἢ πλαστόν; Ἐὰν μόνος ἐγὼ »ὑπογράψω, ὡς ἄνθρωπος πιθανὸν νὰ παύσω τοῦ »ζῆν ἀπὸ ἓν αἰφνίδιον περιστατικὸν, καὶ τότε μα»ταιοῦται ἡ ὑπόθεσις. 'Αληθινὸν προσκύνημα εἶ»νε, ὅταν ὑπογραφῇ τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπὸ »τοὺς Προεστοὺς τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ὕστερα ἐπι»κυρωθῇ ἀπ' ἐμέ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Προεστοὶ οὗ»τοι δὲν εἶνε παρόντες, εὑρισκόμενοι διὰ τὰς τα»ραχὰς τῶν πολέμων εἰς Σαλαμῖνα καὶ τὰς πό»λεις τῆς Πελοποννήσου, σᾶς ὑπόσχομαι ἐγὼ ἐν»τὸς 20 ἡμερῶν νὰ τοὺς ἀνακαλέσω ἐνταῦθα, διὰ »ν' ἀποπερατωθῇ ἡ ὑπόθεσις. Σεῖς δὲ εἶνε ἀνάγκη »νὰ ἐπιστρέψετε πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὸ Ζητοῦνι »μὲ τὸν στρατόν σας, διὰ νὰ μένῃ ὁ *ραγιᾶς* ἄφο»βος, καὶ ν' ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας του, διὰ νὰ μὴ »ζημιόνεται τὸ *δοβλέτι*. Δι' ἀσφάλειαν δὲ σᾶς »δίδω τρεῖς ἀνθρώπους τῶν σημαντικωτέρων τῶν »ἐπαρχιῶν, ὡς ἐνέχυρα, καὶ μετὰ 20 ἡμέρας, »ἀφοῦ σᾶς στείλω τὸ ἔγγραφον, μὲ τοὺς ἐπιστρέ»φετε.» (1) Οἱ Τοῦρκοι πεισθέντες εἰς τοὺς λόγους τούτους ἀπῄτησαν τοὺς ὑποσχεθέντας ὁμήρους, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς λαβὼν τρία γερόντια τῆς κατωτάτης τάξεως ἐνέδυσε μὲ λαμπρὰ φορέματα, παραγγείλας αὐτοῖς νὰ εἴπωσιν εἰς τὸν Πασᾶν, ὅτι ὁ μὲν εἶνε Προεστὼς τῆς Λεβαδείας, ὁ δὲ δεύτερος τῶν Σαλόνων, καὶ ὁ τρίτος τῶν Θηβῶν μὲ τὴν ἀπειλὴν ὅτι ἐὰν μὲν καλῶς διαδραματίσωσι τὸ ὑποτιθέμενον πρόσωπον θέλει ἐνεργήσει πρὸς ἀπελευθέρωσίν των, εἰ δ' ἄλλως θέλει γράψει ἵνα

(1) Λεπτομερῶς ἐκτίθησι ταῦτα πάντα ὁ Κ. Κάρπος, ἀκόλουθος τοῦ 'Οδυσσέως, εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἐν ἔτει 1837 «'Ανασκευὴν τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν 'Αθηνῶν ἀναφερομένων περὶ τοῦ στρατηγοῦ 'Οδυσσέως» σελ. 14—19.

τοὺς θανατώσωσιν, ἔστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν 'Ρεσίτην, ὅστις λαβὼν τὴν *πολύτιμον παρακαταθήκην* ἔσπευσεν ἵν' ἀναχωρήσῃ διὰ Λαμίαν, ὅπου διέλυσε τὸ στράτευμα.

'Αφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδεν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλὰς ἐξησφαλίσθη, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τὸν σίδηρον τοῦ Ὀμὲρ-Βρυώνη στεναζούσης Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἔχων μόλις ἑκατὸν ὁπαδοὺς ἔρθασεν ἔξω τοῦ Μεσολογγίου πολιορκουμένου ὑπὸ τοῦ Βρυώνη. Πρὸς ἕνα τῶν πιστῶν του ἔδωκεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, ὑποδείξας αὐτῷ καὶ δίοδον, καθ' ἣν ἀδύνατον ἦτο ἵνα μὴ συλληφθῇ ὑπὸ τῶν πολιορκούντων. Ὁ γραμματοκομιστὴς συλληφθεὶς, μετὰ πολλὰς βασάνους, παρέδωκε τὴν κομιζομένην ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ ὅτι *μετ' ὀλίγον καταφθάνει ἐπὶ κεφαλῆς δέκα χιλιάδων 'Ρουμελιωτῶν*. Ὁ Βρυώνης ταραχθεὶς εἰς τὴν εἴδησιν, καὶ μὴ ἐννοήσας τὸ τέχνασμα, παραχρῆμα ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐν μεγάλῃ σπουδῇ διηυθύνθη πρὸς τὴν Τριχωνίαν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνισχύσας τὸν ὀλιγάριθμον στρατόν του, ἐξῆλθεν εἰς καταδίωξιν τοῦ φεύγοντος διατάξας ἀέναον ἐν τῷ ἀέρι πυροβολισμόν. Ὁ Βρυώνης μένων τότε πρὸ τοῦ πλημμυροῦντος Ἀχελώου, ἅμα ἤκουσε τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ 'Οδυσσέως, ὑπὸ τρόμου καταληφθεὶς δὲν ἀνέμεινε τὴν μείωσιν τῶν ὑδάτων· τότε δ' ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν φευγόντων, πλείονες τῶν δύο χιλιάδων ἐπνίγησαν, παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ ὁρμητικοῦ ῥεύματος, κοπέντων τῶν πρὸς διέλευσιν ἐν ἑκατέραις ταῖς ὄχθαις δεθέντων σχοινίων.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον).

ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Βάδεμ τῆς Βιέννης.

(*Συνέχεια ἀπὸ φυλ. 56*)

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπνευστὶ διεξῆλθον, καὶ τότε μόνον καθαρῶς ἀνέπνευσα, ὅτε τὴν ὑπογραφὴν ἀνέγνων. 'Αληθῶς, ἠσθάνθην σκιρτῶσαν τὴν καρδίαν· τὸ πρόσωπόν μου ἔκαιε. Συγκινεῖταί τις πάντοτε λαμβάνων εὐώδη γραμμάτια, μάλιστα ἐξ ἀγνώστου προσώπου. Τὴν συγκίνησίν μου ἀδύνατον νὰ περιγράψω· μυρίαι ὅσαι σκέψεις περιεστρέφοντο ἐν τῷ νῷ μου.

— Πρέπει νὰ ᾖναι ὡραιοτάτη, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν κατασπαζόμενος τὸ μικρόν μου ἐπιστόλιον, πρέπει νὰ ἔχῃ πνεῦμα· πόσον εἶν' ὡραῖα γεγραμμένη ἡ ἐπιστολή της! ἔπειτα πόση εἰλικρίνεια, πόση ἀφέλεια εἰς τὸ ὕφος αὐτῆς! ἀναμφιβόλως εἶναι χαριεστάτη· τὴν φαντάζομαι ἐνώπιόν μου· εἶναι ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ὡς ἀμαζών τις, ἔχει τὴν ὀσφὺν λεπτοτάτην, λιγυράν, τὴν κόμην ξανθὴν, μακρὰν, ὀφθαλμοὺς γαλανοὺς, γλυκυτάτους, ῥῖνα εὐθεῖαν, στόμα μικρότατον μὲ κοράλινα χείλη καὶ μαργαριτώδεις ὀδόντας· εἶναι μόλις δύο καὶ εἴκοσι ἐτῶν, καὶ αἱ χάριτες πᾶσαι ἐστόλισαν αὐτὴν διὰ νεότητος ἀνθηρᾶς, ἐπαγώγου, θελκτικῆς, διὰ ψυχῆς ἀγαθῆς, καὶ καρδίας . . . δι' ἐμέ! Ἴσως ἤρχισα ὢν ἐγωϊστής . . . Αἰσθάνομαι πλὴν, ὅτι ταχέως θὰ τὴν ἀγαπήσω!

Καὶ ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ μου λαβὼν ἐκ νέου τὸν πῖλον καὶ θέσας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν θυλάκιον τοῦ ἐπενδύτου μου τὴν ἀκριβῆ μου ἐπιστολὴν καὶ κομβωθεὶς καλῶς, δεισκέλισα ὁρμητικῶς τὸ δωμάτιον καὶ τὸν διάδρομον, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ εὑρέθην ἐν τῇ ὁδῷ. Πολλοὶ βεβαίως θὰ μ' ἐξέλαβον παθόντα τι, βλέποντές με ἀλλοῖον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· περὶ οὐδενὸς ὅμως ἐγὼ ἐφρόντιζον τότε, ταχεῖ δὲ βήματι ἔσπευδον πρὸς συνάντησιν τοῦ Λαμπροκλέους, πρὸς ὃν ἐσκόπουν, ὡς πρὸς κάλλιστον φίλον, τὴν ἐπιστολὴν νὰ δείξω, καὶ παρὰ τῶν χειλέων του τὴν εὐτυχίαν μου ν' ἀκούσω. Οὐχὶ ὀλίγοι εἶπον, ὅτι ἐπὶ τοιούτων περιστάσεων εἰς οὐδένα ὀφείλει τις νὰ ἐκμυστηρεύηται, διότι κακὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὑρίσκει καὶ εἰς τὸν κάλλιστον τῶν φίλων. Δὲν συμφωνῶ μὲ τοὺς τοιαῦτα φρονοῦντας. Ὅταν λέγωμεν φίλους, πρέπει νὰ ἐννοῶμεν φίλους ἀληθεῖς, φίλους, οὓς ἐδοκιμάσαμεν περιστάσεως δοθείσης, πρὸς οὓς αἰσθανόμεθα ἀδελφικὸν, οὕτως εἰπεῖν, φίλτρον. Τοιοῦτος φίλος μοὶ ἦτον ὁ καλὸς Λαμπροκλῆς, μεθ' οὗ νηπιόθεν ἀνετράφην, συνεσπούδασα, καὶ τὸν ὁποῖον, ἀφήσαντα μετὰ τοῦ θείου του πρὸ πολλοῦ τὰς 'Αθήνας καὶ εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἀποκαταστάντα, πολλὰ δὲν εἶδον ἔτη· πρὸς αὐτὸν ὅθεν μόνον ἔσπευδον νὰ διηγηθῶ τὴν τύχην μου· ἄλλως τε καὶ αὐτὸς εὑρίσκετο εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, καθότι καὶ αὐτὸς ἠγάπα καὶ ἀντηγαπᾶτο.

Εἴπατέ μοι, ἐὰν δὲν ἤμεθα ἀμφότεροι εὐτυχεῖς· εἴπατέ μοι ἐὰν δὲν ἤμεθα οἱ εὐτυχέστεροι πάντων τῶν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Βάδεμ ἐλθόντων εἴτε πρὸς ἴασιν εἴτε πρὸς τέρψιν, καθότι μάθετε, οὐχὶ λόγοι ὑγείας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἀναῤῥώσεως, ἀλλὰ λόγοι μᾶλλον διασκεδάσεως,ἐρωτικῆς σπατάλης,σκανδα-

λώδους χαρτοπαιγνίου, φέρουσι τοὺς πλείστους εἰς τὰ πολυάριθμα λουτρὰ τῆς Γερμανίας, ἅπερ ἄλλως τε ἔχουσι τὸ εὐάρεστον μεταξὺ ὀρέων χλοερῶν κείμενα τὰ πλεῖστα, ἐν μέσῳ περιπνοτάτων καὶ ἀνθουσῶν κοιλάδων, ἐξ ὧν ἄπειροι ἀνεβλύζουσαι πηγαὶ ἰαματικῶν ὑδάτων, μὴ ἐχόντων ὅμως συχνάκις τόσον ἐλκυστικὴν γεῦσιν, ὥστε καὶ δεύτερον, ἄνευ ἀνάγκης, ἐξ αὐτῶν νὰ ζητήσητε. Ὁ ποθῶν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ προσώπων μονοτόνων καὶ ἀηδῶν καταστάντων, ὁ αἰσθανόμενος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διψῶσαν ἀγνώστους τόπους καὶ τὸ βαλάντιόν του οὐχὶ κενὸν, ὁ ζητῶν τέλος τὴν λήθην θλιβεροῦ παρελθόντος καὶ νέας συγκινήσεις εἰς σιδηρόδρομον ἢ ἀτμόπλοιον, — ἂν ἦναι εἰς μέρος θαλάσσιον βεβαίως δὲν θὰ προτιμήσῃ τὸ πρῶτον — ἂς ἐπιβῇ, καὶ μετὰ ἡμερῶν τινων, μιᾶς ἑβδομάδος τὸ πολὺ, κόπωσιν, ἐλαφρὸς θέλει φθάσει εἴτε εἰς Βάδεμ τῆς Βιέννης, εἴτε εἰς Μορίεμβαδ, εἴτε εἰς Φράντζεσβαδ, Βισβάδεν, Βάδεν-Βάδεν, τέλος ὅπου βούλεται· Εἰς πάντα τὰ λουτρὰ αἱ διασκεδάσεις, αἱ ἀκούραστοι μουσικαὶ, οἱ εὐώδεις κῆποι, τὰ μεγαλοπρεπῆ ξενοδοχεῖα, ἡ γελῶσα φύσις, οἱ μειδιῶντες ὅτι εὗρον ἀνακούφισιν τινα ἀληθῶς ἀσθενεῖς, οἱ ψίθυροι εὐειδῶν νεανίδων, τὰ βλέμματα ὡραίας τινος κυρίας, ἢ βαρωνίδος, ἢ κομήσσης, ἢ μαρκησίας, ἢ δουκίσσης, ἢ ἡγεμονίδος, — πᾶς ὁ κόσμος ἐκεῖ εἶναι ἴσος —, ἐπιστολαὶ μυρίπνοοι, κρύφιαι συνεντεύξεις, λόγοι ἐρώτων τρυφερῶν, τὰ στέμματα πολλάκις ὑμεναίου, προὶξ συχνάκις κωδωνίζουσα μετὰ θελκτικῆς νυμφίας, μονομαχίαι ἴσως, πλὴν οὐχὶ τόσῳ θανατηφόροι . . . , φίλου καλοῦ χεὶρ, τέλος εὐτυχίκ, περιμένουσιν αὐτὸν, καὶ ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ κόκκους τινὰς Ἀττικοῦ ἅλατος, πνεύματος, καὶ ποιητὴν τινα ἐκ τῶν ἡμετέρων νὰ μὴ ὁμοιάζῃ κατὰ τὴν μορφὴν, ὅπως αἰσθανθῇ ἐπαληθῶς τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ, καὶ μὴ μετανοήσῃ ὅτι κατεξοδεύθη, ὅτι μακρόθεν ἦλθε.

Τὰ λουτρὰ τῷ ἀκριβολόγῳ παρατηρητῇ παρέχουσι θέαμα σπάνιον, ἐν ᾧ δύναται πᾶσαν τὴν περιέργειαν αὐτοῦ νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ ἀφορμὰς ν' ἀρυσθῇ βαθυτάτων παρατηρήσεων. Σύζυγοι ἐκεῖ ἐπὶ λόγῳ ὑγείας τοὺς ἄνδρας των ἀφίνουσιν, ὅπως εἰς τὰ λουτρὰ ἔλθωσι καὶ τὴν συζυγικήν των κακοζωΐαν διασκεδάσωσιν. — Εἴπατέ μοι, οἱ ἄνδρες εἰς τοῦτο δὲν πταίουσιν; ἀφίνουσιν αὐτὰς ν' ἀναχωρήσωσι μακράν των, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνας, σπανίως ὑπὸ μιᾶς συντρόφου γυναικὸς συνοδευομένας, ὅπως οὗτοι εὐκολώτερον, ἀνετώτερον πρὸς ἄλλα μέρη δράμωσι μετὰ ὑπηρετριῶν ἢ ὀρχηστρίδων, μετὰ αὐλητρίδων ἢ ἀσώτων ἄλλων γυναικῶν·—χῆραι ἐκεῖ, τὸ πένθος ἔτι τῶν διὰ παντὸς πρὸ μηνῶν τὸν κόσμον ἐγκαταλιπόντων συζύγων των φέρουσαι, νέους ζητοῦσι παρηγόρους γονεῖς ἐκεῖ φιλόστοργοι φέρουσι τὰς θυγατέρας των πρὸς ἐπίδειξιν, πρὸς ἀπόκτησιν νέων γνώσεων καὶ λεπτῆς εὐφυΐας, ἀληθῶς ὅμως πρὸς ἀναζήτησιν καλοῦ γαμβροῦ, καὶ εἶναι γνωστὸν, ὅτι προτιμῶσι τοὺς ἀσκληπιάδας καὶ τοὺς θεράποντας τῆς θέμιδος· — λάβετε αὐτὸ ὑπ' ὄψιν, εἰς τὰ χαρτοφυλάκιά σας σημειώσατέ το, ὦ μακροσκελεῖς μῦσται τῶν τῆς φύσεως μυστηρίων, ἰατροὶ θελκτικώτατοι, ὦ τῆς εὐφραδείας γλωσσοκοπανισταὶ, νομικοὶ χαριέστατοι, πλὴν ὡς τὸν δάκτυλόν μου κατισχνότατοι· — ἐκεῖ οἰκογενειάρχαι μακρὰν τὰς συζύγους των καὶ τὰ τέκνα ἀφίνοντες, ἔρχονται ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ χαρτοπαίζοντες ἑκατομμύρια φιορινίων νὰ κερδίσωσι, πολλάκις ὅμως καὶ τὸ τελευταῖον ψιχίον τοῦ ἄρτου τῶν τέκνων των ἔδωκαν καὶ πένητες ἀνεχώρησαν, πολλοὶ δὲ ἐξ ἀσφυξίας εὑρέθησαν τὴν ἐπιοῦσαν ἐκπνεύσαντες, ἄλλοι διὰ πιστολίου φονευθέντες καὶ ἄλλοι ἀπαιωρηθέντες· λοχαγοὶ τῶν οὐσάρων, τῶν λογχοφόρων, τῶν θωρακοφόρων, ἀξιωματικοὶ διαφόρων ἐθνῶν, διπλωμάται λίβανον πολλάκις τῷ σατανᾷ προσενεκγόντες, ἔρχονται ὅπως δείξωσι τὰς νέας των ἐπωμίδας, τοὺς λαμπροὺς των κροσσοὺς, τοὺς ἀνδρικοὺς των μύστακας, τὴν λεπτοφυῆ ὀσφύν των, τὰς ἐπὶ τῶν ζηθῶν των τοσούτων ἐθνῶν ταινίας· ἐξ ὅλων τῶν μερῶν προσέρχονται ἐκεῖ καλλοναὶ ὅπως πρῶται φανῶσι τὴν τοῦ τελευταίου συρμοῦ ἐσθῆτα φέρουσαι, καὶ τὰ λεπτότερα καὶ πολυτιμότερα τρίχαπτα τῶν Βρυξελλῶν καὶ τοῦ Chantilly ἔχουσαι· ἐκεῖ τέλος, ὡς ἐμὲ, νέοι τρέχουσι πρὸς ἡδονὴν, ἐπὶ σκοπῷ κατακτήσεων, ἀληθῶς ἐν ξένῃ χώρᾳ, ἀλλ' ἐν χώρᾳ, ὅπου εὑρίσκονται αἱ ὡραιότεραι ξανθαὶ τῆς ὑφηλίου, ὧν μεταξὺ ἕκαστος ἐλπίζει τὴν θέαινάν του ν' ἀπαντήσῃ, τὸ ἰδανικόν του ν' ἀποκτήσῃ! . . Εἰς πάντα τ' ἀνωτέρω ἐντούτοις, ἐννοητέον, ὑπάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις.

Πλὴν ἀφήσωμεν ταῦτα, σύγγνωτέ μοι δὲ, ἐὰν ἐκ τῆς ὑφῆς τοῦ λόγου παρασυρθεὶς ἐμακρηγόρησα ἐπὶ πραγμάτων μὴ ἐνδιαφερόντων τὴν μικράν μου διήγησιν, ἀλλ' ἔπαθον ὡς ἡ βροχὴ, ἥτις ὡς ἀρχίσῃ, ἀδύνατον νὰ παύσῃ πρὶν ῥίψῃ πολλὰς ψεκάδας.

Γ.

Ἡμέρα ἦτο λαμπροτάτη, πλήρης ἀκτίνων· Κυριακῆς οὔσης, τὸ πλῆθος συνωθεῖτο περισσότερον εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ Park εὐωδίας ἀναπέμποντος ἐκ τῶν πέριξ ἀνθώνων· παντοῦ γέλωτες, φωναὶ χαρᾶς, διασκεδάσεων ὁμιλίαι, παντοῦ πρόσωπα φαιδρὰ, ὄμματα λάμποντα, ζωηρότης καὶ εὐφροσύνη. Χαίρων καὶ ἐγὼ ἐγκαρδίως, τὸ πρόσωπον ἔχων γελόεν, καὶ πάμπολλα ἀνέκφραστα ψιθυρίζων — βεβαίως οὐχὶ στίχους Ἰλιάδος, — τοὺς ὁμίλους διασχίζων, τὸν φίλτατόν μου Λαμπροκλέα ἠντίκρισα, καὶ χαιρετήσας τὴν τὸν βραχίονά του κρατοῦσαν θελκτικωτάτην Αἰκατερίνην, τὴν θεότητά του, φιλικώτατα τῷ ἐσφιγξα τὴν χεῖρα.

— Εἶσθε πλήρης ζωῆς, πλήρης χαρᾶς, φίλε κύριε Ἀνθυλλίδη, μοὶ εἶπεν ἡ ξανθὴ Ῥωσσίς· τοῦτο εἶναι σπάνιον· βεβαίως κάτι εὐχάριστον σᾶς συμβαίνει.

— Λέγε ταχέως προσέθηκεν ὁ Λαμπροκλῆς· μήπως ἡ προφητεία μου ἤρχισε νὰ ἐκπληροῦται; ὁμίλει.

— Χαμήλωσον τὴν φωνήν σου, τῷ εἶπον ἐγὼ σιγαλῶς· ἔχω κάτι νὰ σὲ εἴπω. Ἀληθῶς, κυρία, εἶμαι σήμερον ὑπερευχαριστημένος, ἔλαβον ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ θείου μου.

— Καὶ τί; μήπως σᾶς ἀνακαλῇ; — Ὦ! ὄχι, μοὶ εὔχεται ταχεῖαν καὶ ἐντελῆ ἀνάῤῥωσιν τοῦ πνεύμονός μου, ἀπήντησα μηχανικῶς πως.

— Χαίρω πολὺ, προσεῖπεν ἡ βαρωνὶς ὑπογελῶσα. Τὸ κατ' ἐμὲ σᾶς ἀφίνω πρὸς στιγμὴν· σπεύδω ν' ἀσπασθῷ τὸ δροσερὸν ἐκεῖνο παιδίον, ὅπερ τὰ ἄνθη καταφανίζει. Ταχέως ἐπιστρέφω. Καὶ γοργῷ βήματι ἀφῆκεν ἡμᾶς μόνους. Ἐκβαλὼν τότε τὸ πολύτιμόν μου ἐπιστόλιον, παρουσίασα αὐτὸ εἰς τὸν Λαμπροκλέα, ὅστις λαβὼν αὐτὸ καὶ μετὰ προσοχῆς τὰ φύλλα στρέψας, καὶ μετὰ μειδιάματος ἀναγνώσας,

— Εὖγε, εὖγε, Ἀνθόκλεις, ἀνέκραξε σφίγγων μου τὴν χεῖρα· σοὶ τὸ προεῖπα, πλὴν δὲν ἐπίστευον, ὅτι τοῦτο ἤθελε τόσῳ ταχέως γίνει. Λοιπὸν καὶ ἡ ἰδική σου βαρωνίς· ἐὰν ἦναι ξανθὴ ὡς ἡ προσφιλής μου Αἰκατερίνη, — ὡραία βεβαίως θὰ ἦναι — τίς εὐτυχέστερος ἡμῶν; Εὑρίσκομαι, φίλε ἐντὸς νεφελῶν χρυσῶν, ἐντὸς μαγευτικῶν ὀνείρων· ἀγαπῶ τὴν βαρωνίδα μου εἰς βαθμὸν ἀνέκφραστον ἀπερίγραπτον, καὶ ἀναμφιβόλως τὴν ζωὴν θὰ μοὶ ἀποσπάσωσι πρὶν μ' ἀποσπάσωσιν ἐκ τῆς ποθητῆς αὐτῆς ἀγκάλης. Ἴσως τὸ νομίσῃς ὑπερβολὴν· πλὴν, πίστευσόν μοι, ἄνευ αὐτῆς μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξω, ὁ κόσμος κόλασις θὰ μοὶ φαίνηται ῥικώδης· πρὸ ἑβδομάδων μόνον τὴν γνωρίζω, ἀλλ' αἰωνίως μετ' αὐτῆς συνεδέθην, ἀλλ' αἱ ψυχαί μας ὁμοῦ πρὸς τὰ ἄνω θὰ πετασθῶσιν! . . Ἐπεθύμουν πολὺ νὰ εἰσέδυες εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς βαρωνίδος μου, νὰ ἐγίνωσκες αὐτὴν κατὰ βάθος, νὰ ἔψαυες, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας αὐτῆς, τὴν εὐγένειαν καὶ τὸ ἀξιέραστον τῶν αἰσθημάτων της, καὶ ἔπειτα νὰ μοὶ εἴπῃς, ἂν ἔχω ἄδικον ἐπὶ τοσοῦτον ν' ἀγαπῷ αὐτὴν, καὶ αὐτὴν ὡς τὴν ὑπερτάτην μου νὰ θεωρῷ εὐδαιμονίαν. Ἀγνοῶ πῶς θὰ ἐκλάβῃ τοῦτο ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἐπίλοιποι συγγενεῖς. Τοῦτο μόνον ἠξεύρω, ὅτι ἀμφότεροι ἀγαπώμενοι ἀπεφασίσαμεν ὁμοῦ διὰ παντὸς νὰ συζήσωμεν. .

— Πλὴν, σὲ διακόπτω, γινώσκεις τι τῶν παρελθόντων τῆς γοήσσης βαρωνίδος σου; — Μικρὰ πράγματα, φίλτατε· μοὶ ὑπεσχέθη ὅμως ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν νὰ λάβῃ μεταξὺ ἡμῶν χώραν ἐξήγησις, κατόπιν τῆς ὁποίας ὀφείλω ν' ἀποφασίσω· ἐκ προτέρων δὲ μοὶ εἶπεν, ὅτι οἵα δήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἀπόφασίς μου, αὐτὴ δὲν θέλει παύσει νὰ μ' ἀγαπᾷ. Εἰς τὰ ἰδικά σου τώρα, Ἀνθόκλεις· εἶναι ἀρχὴ καὶ πρέπει μεγάλην προσοχήν· ὁ καλὸς στρατηγὸς πρὶν ἀποφασίσῃ ὁριστικὴν μάχην, στέλλει προσκόπους, ἵνα γνωρίσῃ τίς ὁ ἐχθρὸς καὶ τὰ περὶ τὸν ἐχθρόν. Ἀνάγκην διδαχῆς δὲν ἔχεις.

— Αἰσθάνομαί τι ἕλκον με πρὸς τὴν ἄγνωστόν μοι ταύτην γυναῖκα, καὶ νομίζω ὅτι δὲν πρόκειται περὶ παιδιᾶς τινος, ἣν πολλάκις ἀλλαχοῦ διεπράξαμεν, ἀπεναντίας περὶ σοβαροῦ πράγματος, ὅπερ, τίς οἶδε, δύναται ν' ἀποφασίσῃ τὰ περὶ ἡμῶν.

— Ἀγαπητέ μοι, ὁ τόπος οὗτος εἶναι ὁ τόπος τῶν ἐρώτων, τῶν νυμφῶν καὶ ἁπασῶν τῶν ὡραίων νηρηΐδων, ὥστε διόλου παράδοξον, ἂν καὶ ἡμεῖς φύσει ζωηροὶ ὡς Ἕλληνες κατηντήσαμεν ἐρωτόληπτοι ἐν τόπῳ ἔνθα τὰ πάντα γίνονται, τῷ ἔρωτι θυσιάζοντες καὶ ἄνευ αὐτοῦ μὴ δυνάμενοι νὰ διάξωμεν εὐχαρίστως, ἀνέτως. Ἐὰν συμβῇ ἡμῖν τι ἀπευκταῖον, ἂς ὄψωνται οἱ εἰς τὰ μέρη ταῦτα τὰ μαγικὰ παρακινήσαντες — κατὰ προτροπήν μας — νὰ ἔλθωμεν ἰατροὶ, καὶ ἀρὰ ἔστω ἐπ' ἐκείνους οἵτινες διὰ τῶν ἐκ Γερμανίας ἀναμνήσεών των πρὸς ἀγνώστους τόπους ὤθησαν ἡμᾶς, ἵνα νέας συγκινήσεις εὕρωμεν καὶ τέρψεις πρωτοφανεῖς. Συγκινήσεις εὕρομεν καὶ καθ' ἑκάστην νέαι τὰς

παλαιὰς διαδέχονται, ὡς ἓν κῦμα, ἐν θαλάσσῃ, τὸ ἕτερον ἀκολουθεῖ κῦμα, καὶ αἱ τέρψεις δὲν ἀπολείπουσι. Τὸ ἄστρον μας λαμποβολεῖ εἰσέτι ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἡμεῖς ἀκόμη δὲν ἐγηράσαμεν. . Λοιπὸν, φίλε, δράμε πρὸς τὴν καλλονήν σου, καὶ εἴθε ὁ υἱὸς τῆς μάγου Ἀφροδίτης εὔνους νὰ σοὶ φανῇ. Ἡ ὥρα πλησιάζει, ἔπειτα πλησιάζει καὶ ἡ Αἰκατερίνη. Ὕπαγε καὶ καλὴν ἐπιτυχίαν, προσέθηκεν ὁ φίλος.

Δ'.

Ἤνοιξα τὸ ὡρολόγιόν μου καὶ εἶδον, ὅτι αἱ τρεῖς ἐπλησίαζον· ἡ καρδία μου ἔπαλλε· ἐσωτερική τις ἀδυναμία, ἐφ' ὅσον ἐπροχώρουν πρὸς τὰς ἐρήμους δενδροστοιχίας, μὲ κατελάμβανε· βεβαίως ἤμην ὠχρὸς, καθότι ἠσθανόμην ψυχρὰς τὰς χεῖράς μου. Ἕκαστος εἰς τὴν θέσιν μου τὰ αὐτὰ ἤθελε πάθει, καὶ προσεγγίζων τὴν αὐτὴν ἤθελεν ἀμηχανίαν αἰσθανθῇ. Μεθ' ἑνὸς τετάρτου περίπατον εὑρέθην ἐνώπιον συσκίου δενδρῶνος ἐκ δασειῶν δρυῶν ὑψικόμων, καὶ σκιρτῶν εἶδον ἐπὶ σκάμνου, περὶ τὸν κορμὸν μιᾶς δρυὸς προσηρμοσμένου, καθημένην κυρίαν, ἥτις ἐφαίνετο ἀναγινώσκουσα, καὶ μεταξὺ τῶν δακτύλων της ἐκράτει ῥόδον ἐρυθρόν. Βραδυποδητὶ ἐπλησίασα, μὴ θέλων τὸ παράπαν νὰ ταράξω τὴν ἀλκθῆ ἢ φαινομένην αὐτῆς ἠρεμίαν, ἐπιθυμῶν ἵνα τοὺς παλμούς μου καταπραΰνω καὶ ἡσύχως αὐτὴν περιεργασθῶ.

Ἡ φαντασία μου κατ' οὐδὲν μὲ ἠπάτησε, καὶ αἱ ἐλπίδες μου ποσῶς δὲν διευψεύσθησαν· εἶχον ἔμπροσθέν μου πλῆρες καλλονῆς, πλῆρες νεανικῆς δρόσου, πλῆρες χάριτος καὶ ἁβρότητος γυναικεῖον πλάσμα, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου καὶ ὁ ῳωϊκώτερος τῶν στωϊκῶν οὐχὶ δυσαρέστως ἤθελε κάμψει τὸ γόνυ. Δὲν ζητῶ νὰ περιγράψω ὑμῖν λεπτομερῶς τὰ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἰδιαίτερα μέρη· νομίζω περιττὸν νὰ σᾶς εἴπω τὶ ἔνδυμα ἐφόρει, πῶς ἦτο ἐκτενισμένη· ἀρκοῦμαι μόνον λέγων, ὅτι ἦτο ὡραιοτάτη, ὅτι ἐπίστευσα ἐμαυτὸν τὸν εὐτυχέστερον τῶν θνητῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἣν ἀντ' οὐδενὸς ἀντήλλασσον.

Ἤμην πρὸ ἑνὸς λεπτοῦ πρὸ τοῦ σκάμνου ἐφ' οὗ ἐκάθητο ἡ ξανθή μου θεὰ καὶ ἐν ἐκστάσει ἐθεώρουν αὐτὴν, ὅτε δύο ὀφθαλμοὶ γλυκύτατοι, ὡς οὐρανὸς αἴθριος, γαλανὸς, ἀνέφελος εἰς τὰ ἄνω ὑψώθησαν καὶ γλυκύτατα καὶ ἐκφραστικῶς με εἶδον, καὶ ἐν μειδίαμα χάριεν διέστειλε τὰ ὡραιότερα χείλη, καὶ ἐν ἐρύθημα ὡς ῥόδον τοὺς κάλυκας μόλις διανοῖγον, ἔβαψε τὸ θελκτικώτερον πρόσωπον τῆς ὑφηλίου — μὲ τὴν ἄδειάν σας βεβαίως, ὦ ἐρωτύλαι νεάνιδες, ὦ ἐρασμίαι κυρίαι —, ὅτε ἡ λευκοτέρα, ἡ ἁβροτέρα χεὶρ μοὶ ἐτάθη χαριέντως, καὶ ἡ καθαρωτέρα, ἡ ἡδυτέρα φωνὴ μοὶ εἶπε. — Σ' εὐχαριστῶ, φίλε, ἀνυπομόνως σ' ἐπερίμενον!

Ἤμην καταγοητευμένος. Ἄφατος εἶναι ἡ ἡδονὴ, ἣν πλησίον της ἐγεύθην, ὡς ἄφατον ἦτο τὸ κάλλος αὐτῆς τὸ ἐξαίσιον· πᾶν της κίνημα, πᾶσα αὐτῆς λέξις, πᾶν της βλέμμα μὲ ἐμάγευε· καὶ πῶς ἐμειδία! καὶ πῶς ὡμίλει! καὶ πῶς ἔκλινεν ἐνίοτε τὴν κεφαλήν της! καὶ πόσον ὡράϊζεν αὐτὴν, τοὺς λόγους μου ἀκούουσαν, ἐρύθημα χρίον ἐνίοτε τὰς δροσερὰς παρειάς της! Ποτὲ δὲν εἶχον ἰδεῖ γυναῖκα ὡραιοτέραν, καὶ εἶδον πολλὰς, πολλὰ μέρη πολλάκις περιελθών· ἔπειτα εἶχεν ἐκεῖνο, ὅπερ ἕλκει πλειότερον τῆς ἰσχυροτέρας ἐρωτοτροπίας, ὅπερ βαθέως συγκινεῖ, ὅπερ εἰς θαυμασμὸν ἀναγκάζει τὸν ἰδόντα αὐτὴν ἅπαξ νὰ βυθισθῇ, ὅπερ εἶναι τὸ ἀνεκτίμητον, τὸ ὑπέρτατον κόσμημα τῆς γυναικὸς· ἠγνόει ὅτι ἦτον ὡραία. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες — συγχωρήσατέ μοι τὴν παρατήρησιν — δὲν γινώσκουσι τοῦτο, πρὸς δὲ οὐδὲ κἂν θέλουσι περὶ αὐτοῦ ν' ἀκούσωσιν· ὁ καθρέπτης των ἐντούτοις εἶναι ὁ μόνος αὐτῶν ὁδηγὸς, καὶ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς φιλαρεσκείας καὶ ἐρωτοτροπίας — ἀναμφιλέκτως ὄχι ὅλαι — θύουσι καθ' ἑκάστην. Ὦ! εἶχε μέγα δίκαιον ὁ εἰπὼν, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ζώων — μὴ συνοφρυοῦσθε, ἕκαστος ἐλεύθερος νὰ λέγῃ ὅ,τι βούλεται, πρὸ πάντων κατὰ τὸν νέον περὶ τύπου νόμον ἐν Ἑλλάδι — αἱ μυῖαι, αἱ γαλαὶ καὶ αἱ γυναῖκες καταδαπανῶσι τὸν πλειότερον χρόνον πρὸς στολισμόν των ἀκαταπαύστως ἐπιδιορθούμεναι.

Ὁ Φοῖβος ἔδυεν ὄπισθεν τῶν λόφων λαμπρότατος ἐν τῇ τελευταίᾳ μαρμαρυγῇ του, ἡμεῖς ὅμως δὲν ἠσθάνθημεν τὸ παράπαν τὰς ὥρας τοσούτῳ ταχέως ἀποπτάσας, καὶ τότε μόνον ἠγέρθημεν, ὅτε πλέον ἡ νὺξ ἤρχιζε νὰ ἐφαπλοῖ τὰς μελαίνας πτυχὰς τοῦ ἀστερόεντος αὐτῆς πέπλου.

— Αἱ ὧραι παρῆλθον, μοὶ εἶπεν ἡ χαρίεσσα βαρωνὶς τὸν βραχίονά μου λαμβάνουσα, ἢ μοὶ ἐφάνησαν ὅτι παρῆλθον, ὡς νέφη διωκόμενα ὑπὸ ἰσχυρᾶς πνοῆς ἀνέμου. Διατί ἡ εὐχαρίστησις τόσον ὀλίγον νὰ διαρκῇ!.. Ἐπεθύμουν ἡ σημερινὴ ἡμέρα νὰ μὴ ἐτελείωνε ποτὲ, καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ χρυσοῦ ἡλίου νὰ ἐθώπευον ἡμᾶς ἐπὶ πολὺ ἔτι, τοὺς κλῶνας τῶν γηραιῶν τούτων δρυῶν διασχίζουσαι!

Πρὸς πᾶσαν ἀπάντησιν τῇ ἔσφιγξα μικρὸν τὴν χεῖρα καὶ μειδιῶν τῇ εἶπον. — Ὅταν ὁ βορρᾶς πνέῃ καὶ διὰ τὰς δύο ἀγαπωμένας περιστερὰς, αἱ περιστεραὶ δὲν λυποῦνται, καθότι πᾶσαν λύπην τῆς μιᾶς ἀποδιώκει ἡ παρήγορος θέα τῆς ἄλλης. Ὅταν τὰ αἰσθήματα ἦναι ἀμοιβαῖα, ὅταν συνταυτίζωνται, ἡ εὐθαιμονία δὲν εἶναι ἀδύνατος, ἡ εὐχαρίστησις, ἡ ἡδονὴ, ἐπὶ πολὺ, διὰ παντὸς διαρκοῦσι, καὶ μόνον τὸ τέρμα παντὸς θνητοῦ δύναται τὸν ἀποχωρισμὸν νὰ ἐπιβάλῃ.

— Ναὶ, φίλε, σὲ δικαιῶ· πλὴν ἂν οἱ σοὶ λόγοι εἶναι αἱ συνήθεις εἰς τοὺς ἄνδρας ἐκφράσεις, ἂν ἐνῷ μοὶ ἔλεγες τὰς σκέψεις σου, ἐσωτερικῶς ἐγλεύαζες τὰς σκέψεις σου αὐτὰς, ὡς οἱ πλείους, τότε τί ὀφείλω νὰ πράξω ἐγὼ, ἥτις παρ' ἐμοὶ σὲ προσεκάλεσα, ὅπως σοὶ εἴπω, ὅτι σ' ἀγαπῶ πολύ!

— Ὦ! ἄφες αὐτὰ, ἀγαπητὴ· ἀναμφιβόλως ἐντὸς ὀλίγου θὰ μοὶ δοθῇ εὐκαιρία ὅπως σοὶ ἀποδείξω, ὅτι πολὺ ἀπέχω τῆς τάξεως τῶν ἐγωϊστῶν, ὅτι ἐὰν μ' ἀγαπᾷς πολὺ, ἐγὼ σ' ἀγαπῶ ἐμμανῶς, σ' ἀγαπῶ ὑπὲρ πᾶν τῶν ἐπὶ γῆς, ὅτι ὁ πόθος μου εἶναι, πλησίον σου τὸν βίον μου, ἐὰν θέλῃς, νὰ διάξω εὐτυχὴς ἢ δυστυχής!

Τὴν ὡδήγησα μέχρι τοῦ ξενοδοχείου ἐνῷ κατέλυεν· ἦτο τοῦτο τὸ Stadt zur Wienn, ἤτοι *εἰς τὴν πόλιν τῆς Βιέννης*· ἀναχωροῦντι σφίγξασά μοι τὴν χεῖρα καὶ ἐπιχαρίτως μειδιάσασά μοι, μοὶ εἶπεν. — Αὔριον προγευματίζομεν ὁμοῦ ἐνταῦθα;

Ἡ ἀπάντησίς μου ἦτον ἓν φίλημα ἐπὶ τῆς ἐκλεύκου μικρᾶς χειρός της, καὶ ἐλαφρὸς ὡς πτηνὸν διευθύνθην πρὸς τὸ ξενοδοχεῖόν μου, πρὸ τῆς πύλης τοῦ ὁποίου εὗρον τὸν Λαμπροκλέα σιγάρον Χαβάνης καπνίζοντα ἀμερίμνως καὶ περιμένοντά με.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΘΡΥΛΟΣ

Ὁ περὶ τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 56)

Οἱ δύο ἐκεῖνοι πολῖται ὑπῆρξαν ἴσως οἱ συγγραφεῖς τεύχους τινὸς ὀνομαζομένου *ἱστορία θαυμάσιος τ ὀ περιπλανωμένου Ἰουδαίου*, τοῦ ἐμφανισθέντος ἐν Βέλγαις τότε, οὗ τινος αἱ ἐκδόσεις αἱ ἀρχέτυποι ἀπωλέσθησαν, ἀπὸ τότε ὅμως ἀδιαλείπτως κατ' ἔτος ἐτυπώνετο ἐν πολλαῖς πόλεσι μετὰ προσθηκῶν καὶ διαφόρων γραφῶν, ἐγκαταταχθὲν μάλιστα πότε ἐν τῇ περιφήμῳ κυανῇ βιβλιοθήκῃ.

Περιττὸν πάντῃ νὰ τὸ ἀναλύσωμεν ἐνταῦθα. Διότι τὰ *θαυμάσια* συμβάματα ἅτινα περιλαμβάνει δὲν συμφωνοῦσι πολὺ μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ διηγήματος· τοῦτο εἶν' ἔργον μυθιστοριογράφου τινὸς ἀναδείξαντος ὅλην του τὴν φαντασίαν ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν κατὰ τὰς τέσσαρας μεγάλας τοῦ κόσμου ἠπείρους περιηγήσεων τοῦ ἥρωός του.

Τὸ τεῦχος τοῦτο συνοδεύεται ὑπό τινος ἄσματος θρησκευτικοῦ ὁλονὲν συμμετατυπωνομένου ἔτι καὶ σήμερον μετὰ πληρεστέρας ἐπιγραφῆς ὡς ἑξῆς ἐχούσης «ἱστορία θαυμάσιος τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, ὅς τις ἀπὸ τοῦ ἔτους 33 μέχρι τῆς παρούσης ὥρας ἀδιακόπως βαδίζει, ἐμπεριλαμβάνουσα τὴν φυλήν, τὴν τιμωρίαν, τὰ θαυμάσια συμβάντα του ἀπανταχοῦ τῆς ὑφηλίου.»

Ὁ Κάρολος Νιζάρδος ἐν τῷ πολυτίμῳ συγγράμματί του τῷ περὶ τῶν δημωδῶν βιβλίων καὶ τῆς φιλολογίας τῆς περιφοίτου ἐμπορίας ἀπὸ τοῦ 18. αἰῶνος δὲν ἄφησε κατὰ μέρος τὴν θαυμάσιον τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου ἱστορίαν, ἀλλ' ἀνέφερεν ἐξ αὐτῆς ὅσον ἔδει, ἵνα γνωστὴ κατασταθῇ σιωπῇ παραδραμὼν τὸ θρησκευτικὸν ἆσμα, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀδύνατός τις καὶ ψυχρὰ ἀνάμνησις τοῦ πρώτου θρήνου.

Ἰδοὺ αὐτὸ ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου Εὐσταχίου μεταφραζόμενον καταλογάδην.

«Ὕψιστε θεὲ τοῦ παντὸς πότε θὰ λάβωσι τέλος τὰ *βάσανά μου* καὶ αἱ λῦπαί μου, ἀπηύδησα περιφερόμενος κατ' ἀγροὺς καὶ ἐν ταῖς ἐρημίαις. Δικαίως ἀποκαλοῦσί με περιπλανώμενον Ἰουδαῖον, ἐπειδὴ νυχθημερὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἄνευ οὐδενὸς μονίμου καταφυγίου, ὅπου τὴν κεφαλὴν κλίνω, περιπλανῶμαι. Τελευταῖον εὑρισκομένου μου πλησίον τῆς Poitiers, τῆς μεγαλειοτέρας πόλεως τῆς Γαλλίας, ἔτρεξέ τις κοντά μου νὰ μοὶ ὁμιλήσῃ, βλέπων τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ ἦθός μου. ἐγὼ δὲ τῷ εἶπα, δὲν ἠμπορῶ νὰ μείνω νὰ σοὶ ὁμιλήσω, διότι ἐπείγει με ὁ δρόμος, ἀλλ' *ἐν παρόδῳ* ἐμπορῶ νὰ σοὶ εἴπω βεβαιότατα ὅτι εἶμαι ὁ ἀκαταπαύστως περιπλανώμενος Ἰουδαῖος· ἐν Ἱερουσαλὴμ ἤμην σκυτοτόμος· ὅταν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξ εἰλικρινοῦς ἀγάπης ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον πρὸς τῷ ἐργαστηρίῳ μου ἠθέλησε, κουβαλῶν τὸν σταυρόν του ἐπὶ τὸ ὄρος Γολγοθᾶ, τῷ εἶπα, *ἔρρ' εἰς κόρακας*. Ὁ δὲ Ἰησοῦς μοὶ εἶπε βλέπων τὴν ἀγέρωχόν μου διάθεσιν, σὺ μὲν θὰ περιπατῇς

μέχρι τῆς τελευταίας κρίσεως, ἐγὼ δὲ θ' ἀναπαύωμαι ἐν τῇ δόξῃ μου. Τότε δράξας εὐθὺς τὴν κοπίδα μου καὶ ζωσθεὶς τὴν ζώνην μου ἔλαβα δύο σολδία καὶ ῥάβδον εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἐκβῆκα τῆς οἰκίας μου ἀμελλητί. Ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου βασανίζομαι περιδινούμενος περὶ τὴν στρογγύλην ταύτην μηχανὴν παρ' οὐδενὶ τοῦ κόσμου ἔθνει εὑρίσκων ἀνακούφισιν. Πίνω, τρώγω ὄρθιος, πουθενὰ δὲν ἐμπορῶ ν' ἀναπαυθῶ. Ἐὰν ἐγνώριζα τὸν σωτῆρα, ὡς σεῖς, δὲν θὰ ὑπεκείμην εἰς τὴν δυστυχίαν ταύτην. Ἐὰν ἤξευρα ὅτι ὁ σωτὴρ διὰ τὴν σωτηρίαν μου ἐφραγγελλώθη καὶ ἀκάνθαις ἐστεφανώθη καὶ εἰς θάνατον αἰσχρῶς ἀπήχθη θὰ ἐλάτρευα τὴν θείαν του παρουσίαν. Φεῦ! φεῦ! Ποῦ εἶχα τὰ μάτια μου νὰ πράξω τοσοῦτον τολμηρὰν πρᾶξιν, νὰ διώξω οὕτω τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν ὑπὸθυμοῦ κινούμενος. Πάντες οἱ χριστιανοὶ οἱ ἐπὶ γῆς οἰκοῦντες καὶ μὴ περὶ τῆς σωτηρίας των σκεπτόμενοι, τοῦ ὑψίστου δὲ θεοῦ καταφρονοῦντες θὰ συναισθανθῶσι ποτε τὴν δικαίαν του ὀργήν. Διορθωθῆτε, διορθωθῆτε ἁμαρτωλοὶ, σκεφθῆτε περὶ τῆς καταστάσεως τῆς συνειδήσεώς σας, ὅπως καταπραύνητε τὸν θυμὸν τοῦ θεοῦ καὶ προδιατίθησθε νὰ ὑποφέρητε τιμωρίας.»

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου ἐν τῷ δάσει Soignes, τῷ ἔτει 1640 ἐπεκροτήθη τὰ μέγιστα ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα τὸν προσεδόκων ν' ἀναφανῇ ἀλληλοδιαδόχως ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Γερμανίας, ἃς ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ, ἐπειδὴ τὸν εἶχαν ἴδει ἐκεῖ δίς ἢ τρὶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος· ἀλλ' οὗτος ἐφάνη μόνον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1642, ὡς ἐλέχθη πρίν, καὶ πουθενὰ ἄλλοῦ, καίτοι οἱ φοιτηταὶ τῶν πανεπιστημίων τῆς Γερμανίας νὰ συνεορτάσωσι καὶ νὰ εὐωχήσωσι μετ' αὐτοῦ ἡτοιμάσθησαν ἐν ταῖς πολλαῖς συνδιαλέξεσιν ἃς ἔκαμναν περὶ τοῦ ἀθλίου Ἰουδαίου καθήμενοι ἐπὶ τῶν θρανίων· πολλάκις δὲ ἡ μυθιστορία του ἐχρησίμευσεν ὡς κείμενον εἰς συζητήσεις καὶ θέσεις δανειζομένας ἐκ τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου ἐπαγωγόν τι θέλγητρον παραδοξολογίας.

Ὁ Μαρτῖνος Δρόσχερος ἐτύπωσε βιβλίον περὶ τῶν δύο ζώντων μαρτύρων τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ (ἐν Ἰένῃ 1668 εἰς 4.) Ἐπ' ἴσης ὁ I. Φρένζελος ὑπὸ τὸ ψευδὲς ὄνομα τοῦ C. Thil ἐδημοσίευσε τῷ αὐτῷ ἔτει περὶ τοῦ ἀθανάτου Ἰουδαίου (ἐν Βυτεμβέργῃ 1668 εἰς 4.) Ὡσαύτως ὁ Μαρτῖνος Σμὶθ ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα Schultz ἐξέδωκε τῷ 1689 πραγματείαν τινὰ πεντάκις ἢ ἑξάκις μετεκδοθεῖσαν, τὴν ἑξῆς. «Πραγματεία ἱστορικὴ περὶ τοῦ μὴ θνητοῦ Ἰουδαίου. (Rerigiom, 1689, 1693, 1698, 1711 εἰς 4).»

Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων τούτων τὸ παραδοξότερον, ὡς λέγει ὁ Γουσταῦος Βρυνέτος, εἶνε τὸ τοῦ Δροσχέρου. Ὁ σοφὸς οὗτος τὸ γεγονὸς ὡς ἀδιαφιλονείκητον θεωρῶν ἄξιοῦ ὅτι ὁ Ἀχάσβερος καὶ ὁ Καρτάφιλος εἶνε δύο διακεκριμένοι καὶ ἀποκεχωρισμένοι ἄνδρες· προσπαθεῖ δὲ, ὅσον δύναται, ν' ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξιν δύο περιπλανωμένων Ἰουδαίων.

Ἀλλ' ὅμως αἱ σοφαὶ αὗται πραγματεῖαι οὐδετέρου τῶν περιπλανωμένων Ἰουδαίων προεκάλεσαν τὴν εἰς τὸ ἡμισφαίριόν μας πρὸ τῆς δευτέρας ἡμιπεντηκονταετηρίδος τοῦ ιθ. αἰῶνος ἐμφάνισιν. Ὁ Ἰουδαῖος μας ἐν τῷ τότε χρόνῳ θὰ περιηγεῖτο ἀναμφιβόλως ἐν Ἀμερικῇ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ κόσμου ἔτι ἀγνώστῳ ἡμῖν.

Ἐν ἔτει 1774 Ἀπριλίου 22 περὶ ὥραν 6 μ. μ. (ἡ χρονολογία εἶν' ἐπακριβῶς ἀναγεγραμμένη ἐπὶ πλείστων ἐξυλογραφημένων καὶ χρωματιστῶν εἰκόνων) διέβη ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος διὰ Βρυξελλῶν εἰς Βραβαντίαν. Τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην διαπεραίωσίν του εὑρίσκονται αὐθεντικῶς ἐκτεθειμένα ἐν τῷ νέῳ θρήνῳ τῷ ἐν χρήσει ἀπὸ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης ὑστάτης ἐν Εὐρώπῃ ἐμφανίσεώς του.

Οἱ πολῖται οἵτινες οὐδέποτε ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδωσιν ἄνθρωπον τοσοῦτον μακρὸν γένειον γενειάζοντα ἔγραψαν τὴν εἰκόνα του πρὸς τὸν φυσικὸν χκρακτῆρά του ὁμοίαν, ἣν ὅμως μετ' ἀπιστεύτων παραλλαγῶν μετέγραψαν οἱ εἰκονοπῶλαι τοῦ Epinal, Metz, Montbelliard, Nancy καὶ Troyes ἐπὶ τῆς ἐπικεφαλίδος τοῦ νέου τούτου θρήνου ὃν ἀπεστηθίσαμεν ὅλοι οἱ γεροντότεροι ἀκούσαντες αὐτὸν μυριάκις ἔτι παῖδες ὄντες, ὅστις ὁριστικῶς κατήργησε τὸν ἀρχαῖον θρῆνον καὶ τὸ θρησκευτικὸν ἆσμα.

Ἰδοὺ αὐτὸς ἐνταῦθα ἐπιθεωρηθείς, διορθωθείς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπαυξηθείς.

«Ὑπάρχει τι ἐπὶ τῆς γῆς ἐκπληκτικώτερον τῆς ἐλεινότητος τῆς ἐσχάτης τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου; Πόσον ἡ δυστυχής του μοῖρα φαίνεται λυπηρὰ καὶ δυσάρεστος! Ἡμέραν τινὰ πλησίον τῆς πόλεως τῶν Βρυξελλῶν ἐν Βραβαντίᾳ πολῖταί τινες λίαν εὐάγωγοι τῷ ἐπλησίασαν διαβαίνοντες ἐκεῖθεν, οὐδέποτε ἰδόντες ἄνθρωπον οὕτω γενειῶντα. Τὸ ἔνδυμά του ὅλως ῥυπαρὸν, μισότριβον καὶ κακῶς περιβεβλημένον τοὺς ἔπεισεν ὅτι ἦτο ξένος φορῶν ὡς ἐργάτης ἔμπροσθέν του λέντιον (μπροστέλα), τῷ εἶπαν δὲ—γειά σου μάστωρα! εὐαρεστήσου νὰ μείνωμεν πρὸς στιγμὴν μαζί σου· μή μας ἀρνηθῇς τοῦτο, βράδυνε ὀλίγον τὰ βήματά σου.—Κύριοι σᾶς βεβαιώνω ὅτι πολλὰς δυστυχίας πάσχω, ποτὲ δὲν παραμένω οὔτε ἐδῶ, οὔτε ἀλλοῦ. Ἀδιακόπως περιπατῶ καὶ ἐν εὐδίᾳ καὶ ἐν κακοκαιρίᾳ.—Εἴχελθε εἰς τοῦτο τὸ ξενοδοχεῖον, σεβαστὲ γέρον. Θὰ μεθέξῃς τῆς πόσεως δροσεροῦ ζύθου. Θὰ σὲ ἑστιάσωμεν ὅσον ἐμποροῦμεν καλλιώτερα.—Θὰ δεχθῶ νὰ σμπίω μαζί σας, ἀλλὰ δὲν ἐμπορῶ νὰ καθήσω, ὄρθιος ὀφείλω νὰ μένω. Μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶμαι ἔκθαμβος ἐκ τῶν φιλοφρονήσεών σας.—Εἴμεθα περίεργοι νὰ μάθωμεν τὴν ἡλικίαν σας, καθ' ἃ φαίνεσαι ἐκ τοῦ προσώπου εἶσαι πολὺ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, πιθανῶς εἶσαι ἑκατοντούτης.—Κατατρύχομαι ὑπὸ τοῦ γήρατος, εἶμαι χιλίων ἑπτακοσίων ἐτῶν καὶ ἔτι πρός ἥμην δώδεκα ἐτῶν ὅταν ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός.—Μήπως εἶσαι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁ πολυθρύλλλλλητος, ὃν ἡ γραφὴ προσαγορεύει Ἰσαὰκ περιπλανώμενον Ἰουδαῖον. Σὲ παρακαλοῦμεν εἰπέ μας ἂν σὺ βεβαίως εἶσαι ἐκεῖνος;—Ὠνομάσθην Ἰσαὰκ Λακεδὲμ γεννηθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις ὀνομαστῇ πόλει· ναὶ ἐγὼ εἶμαι, τεκνία μου, ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος. Δίκαιε, ἐπουράνιε Θεὲ πόσον τὸ *περιπολεῖσθαι* ἐν τῷ κόσμῳ φαίνεταί μοι ἐργῶδες. Τὸ πέμπτον ἤδη κυκλοφοροῦμαι ἐν τῷ κόσμῳ, πάντες ἀλληλοδιαδόχως ἀποθνήσκουν, ἐγὼ δὲ ζῶ διὰ παντὸς διαπερῶν τὰς θαλάσσας, τοὺς ποταμούς, τοὺς ῥύακας, τὰ δάση, τὰς ἐρημοπολίας, τὰ ὄρη, τοὺς λόφους, τὰς κοιλάδας καὶ τοὺς αὐλῶνας· πᾶσαι αἱ ῥῦμαι μοὶ εἶνε βαταί· εἶδα ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Ἀσίᾳ πολέμους καὶ μάχας ἐν μυριονέκροις πεδίοις ἀτραυμάπιστος δι' αὐτῶν περάσας. Εἶδα ἐν Ἀμερικῇ, τοῦθ' ὅπερ ἀληθές, ὡς καὶ ἐν Ἀφρικῇ ἀποθνήσκοντας πολλούς. Κατ' ἐμοῦ ὁ θάνατος δὲν ἰσχύει, ὡς τοῦτο ἔχω παρατηρήσας καλῶς. Πουθενὰ οὔτ' ἐν οἴκῳ οὔτε ἐν ὑποστατικῷ δὲν ἔχω κἀνὲν καταφύγιον· πέντε σολδία ἔχω ἐν τῷ θυλακίῳ μου, τὰ ὁποῖα εἶνε ὅλη ὅλη ἡ περιουσία μου. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε τοσαῦτα ἔχω.—Ὀνειροπολήματα ἐνομίζαμεν τὰ πολυθρύλητα δεινάσου, ψεῦδος ἐξελαμβάνομεν τὰ μέγιστα δειναπαθήματά σου, ἤδη ὅμως βλέπομεν ὅτι ἤμεθα ἠπατημένοι. Ἴσο λοιπὸν ἔνοχος μεγάλου τινὸς ἁμαρτήματος ἐφ' ᾧ καταπονεῖσαι τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ *ἀξιαγάστου Θεοῦ*; Εἰπέ μας τὴν ἀφορμὴν τῆς τιμωρίας ταύτης.— Ἡ ἀτέραμνος αὐθάδειά μου προξενεῖ τὴν δυστυχίαν μου· ἐὰν τὸ ἔγκλημά μου ἐξαλειφθῇ θὰ εὐδαιμονήσω πολύ. Προσηνέχθην ὠμότατα πρὸς τὸν κύριον καὶ δεσπότην μου ἐπὶ τοῦ ὄρους Γολγοθᾶ τὸν σταυρόν του κουβαλοῦντα καὶ πρὸ τῆς οἰκίας μου διερχόμενον καὶ προσηνῶς εἰπόντα μοι,—θέλεις, φίλε μου, ν' ἀναπαυθῶ αὐτοῦ;—ἀντειπὼν αὐτῷ ἄλογος ἐγὼ ὁ κτηνώδης καὶ ἀπειθής—ἀπομακρύνου, κακοῦργε, τῆς οἰκίας μου, *προπάτα*, *προβάταρε*, διότι ὕβριν μοὶ προξενεῖς διὰ τῆς παρουσίας σου.—Ὁ Ἰησοῦς δέ, ἡ αὐτοαγαθότης, εἶπέ μοι στενάζων, Σὺ θὰ περιπατῇς ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη καὶ ἡ τελευταία κρίσις θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς βασάνους σου. Αὐθωρὶ ἐκβῆκα τῆς οἰκίας λίαν τεθλιμμένος καὶ σκυθρωπάζων ἤρχισα τὴν ὁδοιπορίαν ἔκτοτε βαδίζων νυχθημερόν. Κύριοι, ὁ χρόνος κατεπείγει με, χαίρετε φίλοι, εὐχαριστῶ διὰ τὴν εὐγένειάν σας. Πολὺ βασανίζομαι, πότε θὰ σταθῶ!»

Ὁ θρῆνος οὗτος καίτοι ἔχων ὑφὴν βάρβαρον καὶ ἀδιόρθωτον φαίνεται ὅμως σύνθεσίς τις ἀξιοσημείωτος καὶ ἐκμαγεῖον βαθέος τινὸς μελαγχολικοῦ αἰσθήματος, ποὺ καὶ ποὺ μέγιστον ἐνέχων κῦρος καὶ ἐν τῇ ἁπλουστάτῃ φράσει του. Εἶν' ἐκ τῶν συγκινητικῶν ἐκείνων ἐμπνεύσεων τοῦ λαοῦ, ἃς αὐτὸ θρησκευτικῶς διαφυλάττει, ὡς τὰ ἴχνη ἐξαλειφομένης καὶ μελλούσης νὰ καταστραφῇ παραδόσεως.

Ἀφ' ὅτου ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος διηγήθη τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τοὺς λίαν εὐπίστους πολίτας, οἵτινες ἤθελαν νὰ τὸν κρατήσουν ἐν Βραβαντίᾳ δὲν μετεφάνη πλέον. Καὶ θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι περιηγεῖται αὐτὸς κατὰ τὰς Δυτικὰς Ἰνδίας καὶ ὅτι *ἤγγικε τὸ τέλος τοῦ κόσμου*· τῷ 1774 θὰ μετήλλαξε τὸ ὄνομά του μετονομασθεὶς Ἰσὰκ Λακεδὲμ ἀντὶ τῶν προτέρων του ὀνομάτων, *Καρτάφιλος*, *Ἰωσὴφ* καὶ *Ἀχάσβερος*· ἀγνοοῦμεν δὲ τὸ τωρινόν του ὄνομα ὡς καὶ τὴν ὁποίαν λαλεῖ γλῶσσαν.

Ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἐν ὀγδοήκοντα ἔτεσι δὲν κατεδέχθη νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν παλαιόν μας κόσμον, ὃν ἀρκούντως θὰ γνωρίζῃ, ἵνα μὴ τυχὸν κλεισθῇ, ὡς λέγουσιν, ἔν τινι οἰκίᾳ πρὸς τιμωρίαν, ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀλητείᾳ καὶ ἐπαιτείᾳ, ἀλλ' ἡ πεζογραφία καὶ ἡ ποίησις δὲν τὸν ἀφῆκαν ἥσυχον παριστῶσαι αὐτὸν οἴκτιστα βαδίζοντα ἐφ' ἁπασῶν τῶν θεατρικῶν σκηνῶν καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἐκθέτοις δείγμασι τῶν βιβλιοπωλείων.

Ὑπὲρ τὰς δέκα τραγῳδίας γαλλικὰς παρασταθείσας δύναται ν' ἀριθμήσῃ τις φερούσας τὸ ὄνομα

τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, ἀπὸ τοῦ μελοδράτος Gaigniez παρασταθέντος ἐν Γαίτῃ τῷ 1842 μέχρι τοῦ μεγάλου δράματοςτῶν Scribe καὶ saint Georges τονισθέντων ὑπὸ τοῦ Halévy ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ἀκαδημίᾳ τῆς μουσικῆς τῷ 1852. Ἐπ' ἴσης ὑπὲρ τὰ 10 σύγχρονα πονήματα δύναταί τις νὰ συναριθμήσῃ, ἐν οἷς διακριτέον τὸ μυστικὸν τοῦ Edgar Quinet, ἀλλὰ τὸ μεγαλειότερον, τὸ δημωδέστερον, τὸ φιλοσοφικώτερον, τὸ ποιητικώτερον τῶν ὑπὸ τοῦ μυθεύματος τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου τὴν ἔμπνευσίν των λαβόντων εἶνε τὸ ᾆσμα τοῦ ἡμετέρου Bérangér.

Ἰδοὺ ἐνταῦθα τὸ ᾆσμα τοῦτο, εἴτε ᾠδὴ εἴτε μελέτη, ἥτις πρέπει νὰ ἐπιζήσῃ ἐν πᾶσι τοῖς θρήνοις καὶ τοῖς θρησκευτικοῖς ᾄσμασι, τοῖς κληροδοτηθεῖσιν ἡμῖν ὑπὸ τῶν πατέρων, οἵτινες ἔγειναν αὐτόπται μάρτυρες τῶν θαυμασίων ἀποδημιῶν τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου.

«Χριστιανὲ δὸς τῷ ταλαιπώρῳ περιηγητῇ ποτήριον ὕδατος πρὸς τῇ θύρᾳ σου. Εἶμαι, εἶμαι ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, ὃν πάντοτε ἀνεμοστρόβιλος περιφέρει μὴ γηράσκοντα, τῇ ἡλικίᾳ καταβεβαρυμένον, τὸ τέλος τοῦ κόσμου μόνον ὀνειροπόλημα ἔχοντα. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν πάντοτε ἐλπίζω αὐτό, ἀλλὰ πάντοτε ἀνατέλλει ὁ ἥλιος. Πάντοτε περιστρέφεται ἡ γῆ ἐν ᾧ ἐγὼ ἀνεμοδρομῶ. Πρὸ δέκα καὶ ὀκτὼ ἑκατονταετηρίδων ὁ ἀνεμοστρόβιλος μὲ περιάγει ἐπὶ τῶν ἐρειπίων χιλίων ἐθνῶν. Ὁ Θεὸς μετεμόρφωσέ με διὰ νὰ μὲ τιμωρῇ. Προσκολλῶμαι εἰς πᾶν ὅ,τι θνήσκει, ἀλλὰ πάντοτε εὐλογοῦντός με τοῦ Θεοῦ οὐρανόθεν ἀφαρπάζομαι ὑπ' αἰφνιδίου ἀνεμοστροβίλου. Πολλοὶ πτωχοὶ αἰτοῦσι τὸ δηνάριόν μου, τὸ ὁποῖον διαβαίνων μοιράζω εἰς ὅλους χωρὶς νὰ ἐμπορῶ νὰ τὸ κρατήσω πρὸς καιρόν Πάντοτε περιστρέφεται ἡ γῆ ἐν ᾧ ἐγὼ τροχάζω. Πάντοτε μόνος ὑπὸ τὰς ῥίζας τῶν ἀνθηρῶν δένδρων ἐπὶ τῆς χλόης παρὰ τὰ κύματα ἀνακουφίζων τὰς λύπας μου ἀκούω τὴν ὠρυομένην τρικυμίαν. Ἄ! τί ἐνδιαφέρεται ὁ παρωξυσμένος Θεὸς ἂν πρὸς στιγμὴν διατρίψω ὑπὸ τὴν σκιάν. Πάντοτε περιστρέφεται ἡ γῆ ἐν ᾧ ἐγὼ τροχάζω.

«Πόσα ζωηρὰ καὶ εὔθυμα παιδία μοὶ ἀναπολοῦσιν εἰς τὸν νοῦν τὰ πάθη μου, ἐὰν θελήσω νὰ προσβλέψω εἰς αὐτά, μετὰ μανίας ἐκρήγνυται ὁ ἀνεμοστρόβιλος. Γέροντες, τολμᾶτε ὅπως δή ποτε νὰ φθονήσητε τὴν μακράν μου σταδιοδρομίαν; Τῶν παιδίων τούτων εἷς ἀ προσμειδιῶ τὴν κόνιν θὰ πατήσῃ ὁ ποῦς μου. Πάντοτε περιστρέφεται ἡ γῆ ἐν ᾧ ἐγὼ τροχάζω. Τῶν τοίχων ἔνθα ἐγεννήθην εὑρίσκω ἔτι ἴχνος τι, πασχίζω ἐκεῖ νὰ παραμείνω, ἀλλ' ἡ καταιγὶς μοὶ λέγει ἐμπρὸς,καὶ ἡ φωνὴ μοὶ λέγει στάσου ὄρθιος ὅτε τὸ πᾶν καταπίπτει. Οἱ πατέρες σου δέν σοι ἄφησαν θέσιν ἐντὸς τοῦ τάφου των. Πάντοτε περιστρέφεται ἡ γῆ ἐν ᾧ ἐγὼ τροχάζω. Περιοῦβρισα μὲν περὶ τὸν θεάνθρωπον γέλωτί μου ἀπανθρώπῳ μόλις ἀναπνέοντα, φεύγει δὲ ὑπὸ τοὺς πόδας μου ἡ ὁδός, χαίρετε, ἡ λαῖλαψ μὲ ἁφαρπάζει, τρέμετε οἱ μὴ ἔχοντες ἀγάπην τὴν παράδοξόν μου τιμωρίαν θεώμενοι. Ὁ Θεὸς δὲν διεκδικεῖ τὴν θεότητά του, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπότητά του. Πάντοτε περιστρέφεται ἡ γῆ ἐν ᾧ ἐγὼ ἀνεμοδρομῶ ».

Ὁ Σχουβάρτης, ποιητὴς γερμανός, εὐσπλαγχνισθεὶς τὸν δυστυχῆ Ἀχάσβερον ἐπὶ τῇ εἱμαρμένῃ περιπλανήσει του, τὸν παρέστησεν ἀποθνήσκοντα ἐν τῇ λυρικῇ ἐκείνῃ ῥαψῳδίᾳ, ἐν ᾗ τὸ μύθευμα τόνον ὑψηλοτέρας ποιήσεως λαμβάνει. Καλός τις ἰδικός μας ποιητής, ὁ Gérard de Nerval, μετέφρασε γαλλιστὶ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἐξεικόνισιν τοῦ θανάτου τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου.

«Ὁ Ἀχάσβερος σύρεται ἐκτὸς γνοφώδους σπηλαίου τοῦ Καρμήλου. Δισχίλια ἔτη πλανᾶται ἀνησύχως ἔνθα καὶ ἔνθα.Τὴν ἡμέραν καθ'ἣν ὁ Ἰησοῦς ἔφερε τὸν σταυρόν του καὶ ἠθέλησε ν' ἀναπαυθῇ πρὸς στιγμὴν ἀπέναντι τῆς θύρας τοῦ Ἀχασβέρου, φεῦ ἀντέστη ἐκεῖνος σκληρῶς ἀποδιώξας τὸν Μεσσίαν. Τότε ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου εἰςῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀχασβέρου καὶ τῷ εἶπε μετ' ὀργῆς, σὺ ἠρνήθης τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀνάπαυσιν . . . λοιπὸν, τέρας, δὲν ὑπάρχει πλέον ἡσυχία εἰς σὲ ἕως νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός. Ἀμαυρὸς δαίμων διέφυγε παρευθὺς ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ ἤρχισε νὰ σὲ καταδιώκῃ ἔνθεν κἀκεῖθεν, ὦ Ἀχάσβερε. Αἱ ἡδοναὶ τοῦ θανάτου,ἡ ἡσυχία τοῦ τάφου, ταῦτα πάντα ἀπὸ τότε δέν σοι εἶν' ἐπιτετραμμένα. Ὁ Ἀχάσβερος σύρεται ἐκτὸς σκοτεινοῦ σπηλαίου τοῦ Καρμήλου, ἀποτινάσσει τὴν κόνιν τῆς γενειάδος του, δράττει ἓν τῶν ἐκεῖ σεσωρευμένων κρανίων καὶ τὸ ἐπιτινάσει ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Τὸ κρανίον ἀναπηδᾷ καὶ καταθραύεται διαρρηχθέν· *εἶτε ὁ πατήρ μου*, ἀνακράζει ὁ Ἰουδαῖος, ἕτερόν τι ἀκόμη . . . ἓξ ἔτη μεταπηδῶσιν ἀπὸ βράχου εἰς βράχον.

«*Αὐτὰ εἶτε, αὐτὰ δὲ εἶτε*, βρυχᾶται ἔχων διαπύρους τοὺς ὀφθαλμοὺς, *Αὐτὰ εἶν' αἱ γυναῖκές μου*. Ἀ τὰ κρανία κυλινδοῦνται πάντοτε. Αὐτὰ εἶνε τὰ κρανία τῶν τέκνων μου! Φεῦ! ἠδυνήθησαν ν' ἀποθάνωσιν . . . ἐγὼ δὲ ἀδυνατῶ! . . . . Ἡ τρομερὰ ἀπόφασις ἐπίκειται ἐπ' ἐμοῦ βαρεῖα νὰ ζῶ αἰωνίως!

«Ἡ Ἱερουσαλὴμ κατεστράφη. Κατέκοψα τὸ θηλάζον βρέφος, ἐρρίφθην εἰς τὰς φλόγας, καταρῶμαι τοὺς Ῥωμαίους διὰ τὴν νίκην των. Φεῦ! φεῦ! ἡ ἀκάματος κατάρα μ' ἐφύλαξε πάντοτε καὶ δὲν ἀπέθανα. Ἡ γιγάντειος Ῥώμη κατηδαφίσθη. Ἠθέλησα νὰ ταφῶ ὑπ' αὐτὴν, ἀλλ' ἔπεσε χωρὶς νὰ μὲ κατασυντρίψῃ. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων της πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὑψώθησαν καὶ κατέπεσαν πάμπολλα ἔθνη, ἐγὼ δὲ ἱστάμην καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τελειώσω· ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ βράχου τοῦ οὐρανομήκους εἰς τὴν καταβόθραν τῆς θαλάσσης κατεκρημνίσθην, ἀλλ' εὐθὺς τὰ βρέμοντα κύματα εἰς τὴν ὄχθην ἐξεκύλισάν με καὶ ἐκ νέου ἀνεζωπυρήθην. Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀνεμέτρησα τὸν ζοφερὸν κρατῆρα τῆς Αἴτνης καὶ μανιώδης ἐνεριφθην. Ἐπὶ δέκα ὅλους μῆνας ἐκαιόμην ἐκεῖ ὁμοῦ μετὰ τῶν γιγάντων καὶ οἱ ἀναστεναγμοὶ ἠνώχλησαν τὸ θειοῦχον βάραθρον τῆς Αἴτνης. Φεῦ! Δέκα μῆνας ὁλοκλήρους! Ἐν τοσούτῳ ἡ Αἴτνη ἀναβράσασα ἐξήμεσέ με μεταξὺ τῶν κυμάτων τῆς λαύας. Ἔπαλλα ὑπὸ τὴν τέφραν καὶ αὖθις ἀνέζησα.

«Δάσος τι ἐπυροπολεῖτο, ἐνετινάχθην εἰς αὐτὸ ταχέως καὶ κατεφλογίσθην ἐκ τῶν φεψάλων τῶν καιομένων δένδρων, ἀλλὰ τὸ πῦρ περιέφλυσε (ἐτσουρούφλυσε) τὸ σῶμά μου μὴ δυνηθὲν νὰ τὸ καταναλώσῃ. Τότε ἀνεμίχθην μετὰ τῶν καταστροφέων τῶν ἀνθρώπων, ὥρμησα εἰς τὰς μάχας, προεκάλουν εἰς μάχην τὸν Γάλλον, τὸν Γερμανὸν, ἀλλ' αἱ λόγχαι καὶ τὰ ἀκόντια ἀπωξειδιοῦντο ἐπὶ τῆς σαρκός μου, ἡ μάχαιρα Σαραζίνου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου κατεθραύσθη, ἔβλεπα τὰς σφαίρας ῥιπτομένας ἐπὶ τὰ ἐνδύματά μου ὡςεὶ ἐρρίπτοντο πίσα (πιζέλια) ἐπὶ χαλκοῦν θώρακα. Οἱ πολεμικοὶ κεραυνοὶ περὶ τὰ νεφρά μου περιειλίσσοντο ὡς περὶ βράχον τινὰ ἐπάλξεως ὑπὲρ τὰ νέφη ὑψουμένης· εἰς μάτην ὁ ἐλέφας ὑπὸ τοὺς πόδας του κατεπάτησέ με, εἰς μάτην ὁ περφυαγμένος ἵππος τοῦ πολέμου προςέβαλέ με διὰ τῶν σιδήρῳ ὡπλισμένων ποδῶν του. Ὑπόνομος πλήρης πυρίτιδος ἐκπυρσοκροτήσας εἰς τὰ νέφη ἀνετίναξέ με, κατέπεσα δ' ὅμως ἐπὶ τὴν γῆν κατεζαλισμένος καὶ ἐξηγέρθην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αἵματος, τῶν ἐγκεφάλων καὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων μελῶν τῶν συστρατιωτῶν μου· ὁ χάλυψ γίγαντός τινος ἐθραύσθη ἐπ' ἐμοῦ, ὁ γρόνθος τοῦ δημίου παρέλυσεν ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ μὲ κτυπήσῃ, οὐδέποτε λέων λιμοκτονῶν ἠδυνήθη ἐντὸς τοῦ κίρκου νὰ μὲ κατασπαράξῃ. Ἐπὶ ἰοβόλων ὄφεων ἐκοιμώμην, ἐκ τῆς αἱματηρᾶς χαίτης τὸν δράκοντα ἔσυρον· ὁ ὄφις ἐκέντησέ με, ἀλλὰ δὲν ἀπέθανα, ὁ δράκων περιετύλιξέ με, ἀλλὰ δὲν ἀπέθανα. Κατεφρόνησα τοὺς τυράννους ἐπὶ τῶν θρόνων των, εἶπα εἰς τὸν Νέρωνα, *εἶσαι κύων αἱμοβόρος*, εἰς τὸν Mulés-Ismael, *εἶσαι κύων αἱμοβόρος*, εἰς τὸν Χριστιέρνον, *εἶσαι κύων αἱμοβόρος*. Οἱ τύραννοι τὰς τρομερωτάτας τιμωρίας ἐπενόησαν, ἀλλὰ πάντα οὐδὲν κατ' ἐμοῦ ὑπερίσχυσαν.

«Φεῦ! νὰ μὴ 'μπορῶ ν' ἀποθάνω! νὰ μὴ 'μπορῶ ν' ἀποθάνω! νὰ μὴ 'μπορῶ ν' ἀναπαύσω τὸ ὑπὸ τῶν πόνων ἐκδεδιηθημένον σῶμά μου! νὰ σύρω πάντοτε τὸν σωρὸν τοῦτον τῆς κόνεως τῆς τῷ νεκρῷ ὁμοιοχρόου καὶ σηπεδονώδους! νὰ θεωρῶ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν τὸ ὁμοιόμορφον μονότονον, τὸ τέρας ἐκεῖνο τὸ ἔχον χαίτην χασκάζουσαν, τὸν χρόνον τὸν γονιμοποιοῦντα, τὸν διηνεκῶς παράγοντα καὶ καταβροχθίζοντα τὰ πλάσματά του.

«Φεῦ! νὰ μὴ 'μπορῶ ν' ἀποθάνω! ὦ θεία ὀργὴ, ἠδύνασο σὺ νὰ προφέρῃς ἀποτροπαιότερον ἀνάθεμα; λοιπὸν, πέσε τέλος ἐπ' ἐμὲ ὡς κεραυνός. Κατακρήμνισέ με ἀπὸ τοῦ βράχου τοῦ Καρμήλου, ἂς κυλίωμαι ἕως εἰς τοὺς πρόποδάς του, ἂς ταράττωμαι σπασμωδικῶς καὶ ἂς ἀποθάνω! ».

Ὁ Ἀχάσβερος ἔπεσε, τὰ ὠτά του ἤχησαν καὶ νὺξ ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμούς του. Εἷς ἄγγελος τὸν ἐπανήγαγεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ εἶπε, κοιμήσου τώρα ἡσύχως, Ἀχάσβερε· ἡ θεία ὀργὴ δὲν εἶν' αἰώνιος. Ἅμα ἐξυπνισθεὶς θὰ ἴδῃς ἐκεῖνον, οὗ τὸ αἷμα εἶδες ῥεῦσαν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ καὶ οὗ τὸ ἔλεος ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ σὲ ὡς καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

Εἶνε τοῦτο ἀλληγορία τις; Ὁ Σχουβάρτης αἰτεῖ συγγνώμην καὶ λήθην πρὸς χάριν τῆς θεοκτονίας ἣν ἔκαμαν οἱ Ἑβραῖοι; Αἰτεῖ παρὰ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου νὰ ἐπιτρέψῃ τέλος νὰ ἐπανέλθῃ αὐτὸ τὸ περιπλανώμενον ἔθνος εἰς τὸν τόπον τῶν προγόνων του καὶ ν' ἀναπαυθῇ μετὰ ὀκτὼ καὶ δέκα αἰώνων δοκιμασίαν καὶ καταδιωγμούς;

Τὸ λυρικὸν τοῦτο ποίημα δὲν εἶνε πλέον ὁ εὐσεβὴς καὶ ἀφελὴς θρῆνος, ὃν οἱ προσκυνηταὶ τοῦ μεσαίωνος ἀπήγγελλον φωνῇ ἐπιχάριτι καὶ μεμψιμοιρούσῃ, δείχνοντες εἰς τὸ θαυμάζον πλῆθος τὰ λείψανα ἤτοι συγγράμματα ἀπόβλητα, ἅτινα ἔλεγαν ὅτι μετεκόμισαν ἐκ Ῥώμης καὶ Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' εἶνε θαυμαστὴ μελέτη τῆς θρησκευτικῆς φιλοσοφίας περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἀνθρωπί-

νης ζωῆς, εἶνέ τις ἔκστασις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν, παρηγορητική τις ἰδέα τοῦ θανάτου.

(*Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Δ. Γ.*)

ΤΗι

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙ ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΛΛΙΔΟΣ.

Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἴσων ὁ πολυμαθὴς καὶ σεβάσμιος γέρων Κ. Σκαρλάτος Βυζάντιος ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τῆς Χρυσαλλίδος, περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς δημευθείσης περιουσίας αὐτοῦ, σᾶς παρακαλῶ ἵνα εὐαρεστούμενοι δημοσιεύσητε τὰ ἑπόμενα.

Ὅτε ἔγραφον τὴν συνοπτικὴν βιογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου ἀνδρὸς, εἶχον ὑπ' ὄψιν διαφόρους συγγραφεῖς περὶ αὐτοῦ πραγματευομένους, ἀλλὰ τοσοῦτον πρὸς ἀλλήλους ἀντιφάσκοντας, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ διετέλουν εἰς δυσχερῆ θέσιν τίσιν αὐτῶν ἔπρεπε νὰ συνταχθῶ. Ἐν πρώτοις Ἰάκωβος ὁ Ἀργεῖος, ὁ καὶ ὕπατος τῶν φιλοσόφων τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας προσεπικαλούμενος, πατρίδα μὲν δίδωσιν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον τὸ Βυζάντιον, πατέρα δὲ τὸν Νικόλαον, ἄνδρα ἐξ ἐπισήμων καὶ τῶν τὰ πρῶτα τῇ πόλει φερόντων, καὶ ὑπερυψοῖ τὴν εὐγένειαν καὶ εὐζωΐαν, καὶ τὴν ἐν πᾶσιν ἀφθονίαν καὶ δαψίλειαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Ἰακώβου βαίνων καὶ Καισάριος ὁ Δαπόντες, οὗ τὸ ἀνέκδοτον ὑμόμνημα εὕρηται παρὰ τῷ ἐνταῦθα ἀξιοτίμῳ φίλῳ Κ. Παύλῳ Λάμπρῳ, λέγει ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦν υἱὸς Νικολάου Μαυροκορδάτου, ἄρχοντος εὐγενοῦς *καὶ πρώτου τῆς Χίου*. Ὥστε μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος τῆς Δακίας, Ἰωάννου, Καισαρίου τοῦ Δαπόντε ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ περὶ τῆς πατρίδος τοῦ πατρὸς τοῦ Μαυροκορδάτου. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἱστοριογράφος τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους Δημήτριος Καντεμίρ, πλατύτερον ἐξιστορῶν τὰ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ σύγχρονος αὐτοῦ ὢν (1673—1723) πολλὰ δὲ περὶ Τουρκίας ἐξακριβώσας, πατέρα δίδωσιν εἰς αὐτὸν τὸν Παντελῆ Μαυροκορδάτον, ἐξ εὐγενῶν μὲν τῆς Χίου τὸ γένος ἕλκοντα, ἀλλὰ εἰς μεγίστην πενίαν περιελθόντα. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν διάστασιν τῶν συγγραφέων τούτων διατελούντων, ἡμεῖς προὐτιμήσαμεν τὴν τοῦ Καντεμίρου ἐξιστόρησιν διὰ τοὺς ἑξῆς μάλιστα λόγους· α. Ἐὰν ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτον εἷς τῶν φερόντων τὰ πρῶτα τῇ πόλει, ἢ τῇ Χίῳ, ὅπως ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Δαπόντες ἱστοροῦσι, διατί νὰ μὴ λάβῃ ὡς ἐπώνυμον τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα (Νικολα ζαδὲ τοῦ γένους του) ἀλλὰ προσέλαβε τὸ τοῦ πενθεροῦ του (Σαρουτζί-Σκαρλάτ-ζαδὲ), τῶν Τούρκων ἀγνοούντων (σημεῖον οὐχὶ περιφανείας) ὁποῖος ἦν ὁ πατήρ του; (Cantem. IV. 81) β'. Διότι ὑποθέτομεν ὅτι ἐκ κολακείας οἱ δύο συγγραφεῖς, ὑπάλληλοι τοῦ οἴκου του σύναμα διατελέσαντες, παρήλλαξαν τὸ τοῦ πατρός του ὄνομα, ἵνα κρύψωσι τὴν εὐτελῆ αὐτοῦ καταγωγὴν, καὶ εἴπωσι περὶ αὐτοῦ ὅ,τι λέγει ὁ Ἰάκωβος, ὅτι δηλαδὴ κατήγετο «ἐκ τοιούτων, ἐξ ὧν ἄξιον προελθεῖν τὸν γεγονότα τοιοῦτον.» γ'. Διότι ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν ὁ σεβάσμιος γέρων Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, (α) ἀπόγονος ἐκείνου, εἶπεν ὅτι, ὅσον γνωρίζει, ὁ πατὴρ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ὠνομάζετο Παντιᾶς, καὶ δ', διότι καὶ ὁ Βλαστὸς ἐν τοῖς Χιακοῖς αὐτοῦ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων Παντελεήμονα τὸν πατέρα ἐκείνου ἀναφέρουσι.

Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὸ τῆς δημευθείσης περιουσίας αὐτοῦ ποσὸν, συνετάχθημεν τῷ Γεωργίῳ Ζαβίρᾳ, οὗ τὸ ἀνέκδοτον σύγγραμμα σώζεται ἐν τῇ τοῦ Πανεπιστημίου ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ, καὶ ὅστις ἀναβιβάζει τὴν δημευθεῖσαν οὐσίαν τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς δεκατέσσαρα μιλλιόνια στατήρων, τὴν δὲ λέξιν ταύτην ἐπεξηγεῖ ἀλλαχόσε ἐν παρενθέσει διὰ φλωρίων· πιθανὸν ὁ Ζαβίρας νὰ ἐνόει διὰ τῆς λέξεως φλωρίων τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῶν χρυσῶν Τουρκικῶν νομισμάτων (ρουπιέδων) ἅτινα τότε ἐτιμῶντο 60—80 παράδων. Βεβαίως καὶ πάλιν τὸ ποσὸν ἦτο μέγιστον· ἀλλ' ἂν ἀναλογισθῶμεν τὰ μέσα, ἅτινα τότε οἱ τῆς Τουρκίας μεγιστᾶνες ἐκέκτηντο πρὸς πλουτισμὸν, καὶ ὅτι παρὰ μόνου τοῦ πατριάρχου Διονυσίου ὠφελήθη ὁ Μαυροκορδάτος πλέον τῶν διακοσίων πουγγίων (Hammer XII. 282) δὲν θέλομεν ἐκπλαγῆ διὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ζαβίρα ἀναφερόμενον ποσὸν, ἀφοῦ ὀψιαίτερον ἡ δημευθεῖσα περιουσία Ἀλεξάνδρου τοῦ

(α) Ὁ υἱὸς τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Νικόλαος, ἔσχε τρεῖς υἱοὺς τὸν Ἀλέξανδρον, Ἰωάννην καὶ Κωνσταντῖνον· ἰδιωτεύσαντος τοῦ πρώτου, ὁ Ἰωάννης μόνος ἀνεμίχθη εἰς τὰ δημόσια, καὶ ἐγένετο πατὴρ δύο υἱῶν, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Νικολάου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐγέννησεν υἱὸν Νικόλαον, τούτου δὲ τοῦ Νικολάου υἱὸς εἶνε ὁ ἐπιζῶν Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

Ἰψηλάντου, ἀνδρὸς μὴ ἔχοντος τὴν αὐτὴν τοῦ Μαυροκορδάτου περιωπὴν, συνεποσοῦτο εἰς πέντε ἑκατομμύρια γροσίων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Μαΐου 1865.

ΕΠΑΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΓΟΡΙΝΗ.

Πολὺς λόγος γίνεται ἄρτι ἐν Εὐρώπῃ περὶ τῶν πειραμάτων τοῦ ἐκ Λόδῃ καθηγητοῦ Γορίνη, ὅς διὰ χημικῶν σκευασιῶν λίαν περιέργων καὶ μυστηριωδῶν ἐπειράθη νὰ λύσῃ τὸ δυσδιάλυτον, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἐχεὶ ἄλυτον, ζήτημα τῆς κοσμογονίας. Ὁ Κ. Γορίνης κατέτριψε τὸν βίον αὐτοῦ ἐν μελέτῃ ἀδιαλήπτῳ καὶ ἡ ξηρὰ καὶ νοσώδης φυσιογνωμία του δείκνυσιν ὅτι τὰ φάρμακα καὶ αἱ χημικαὶ σκευασίαι ἐμάραναν αὐτήν. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, φρονοῦντες ἄξια ἀναγνώσεως τὰ πειράματα τοῦ Ἰταλοῦ καθηγητοῦ, σπεύδομεν νὰ ἀνακοινώσωμεν αὐτὰ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Χρυσαλλίδος, ὅπως ὁ Αὔγουστος Δεζαρμιέρος, μάρτυς αὐτόπτης ἐν Τουρίνῳ γενόμενος, ἐκτίθησιν αὐτὰ ἐν τῇ Βρεττανικῇ Ἐπιθεωρήσει.

Ὁ Κ. Γορίνης ἀρξάμενος κατὰ πρῶτον τῶν πειραμάτων αὐτοῦ, παρέστησε τὸν σχηματισμὸν τοῦ κόσμου, τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, τῶν ὀρέων καὶ τῶν ἡφαιστείων ἐντὸς μεταλλικοῦ καδίσκου ἐκ ψευδαργύρου. Ἔχυσεν ἐν τῷ ῥηθέντι καδίσκῳ ὑγρόν τι ἀποπνέον σροδρὰν θειώδη ὀσμὴν, καὶ μετά τινας στιγμὰς ἐφάνη σχηματιζόμενον λεπτὸν λέπυρον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τὸ λέπυρον τοῦτο μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐστερεοποιήθη, ὄρη ὑψώθησαν, καὶ ἡφαίστεια ἤρξαντο ἐκσφενδονίζοντα λάβαν. Ἐφάνησαν κατόπιν μικροσκοπικῶς σεισμοί, ῥαγάδες δὲ, ἑπόμεναι ἀληθῶν ἐκπυρσοκροτήσεων, ἐγένοντο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μικροῦ ἐκείνου κόσμου. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Κ. Γορίνης παρέστη ἀληθῆ παρῳδίαν ἐπῶν τινων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· διότι αὐτοῦ εἰπόντος «Γενηθήτω ὁ κόσμος», παραχρῆμα ὁ κόσμος ἐγένετο. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι ὁ Ἰταλὸς καθηγητὴς οὐδόλως παραδέχεται τὸν σχηματισμὸν τῶν ὀρέων καὶ τῶν ἡφαιστείων προξενηθέντα ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς κρυπτομένου πυρὸς, ἀλλ' ἀποδίδωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ ὑπῆρχε πρὸ τῆς κατασκευῆς τῆς γῆς ὅπως φαίνεται ἤδη, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὸς ἐξετέλεσεν ἐν τῷ καδίσκῳ τὴν κοσμογονίαν του.

Ἀλλ' ἐξ ὁποίας οὐσίας σύγκειται τὸ ὑγρὸν ἐκεῖνο; Ἰδοὺ τὸ μυστήριον τοῦ καθηγητοῦ, ὅπερ εἰς οὐδένα μέχρι τοῦδε ἀπεκάλυψε, καίτοι μεγίστης προσενεχθείσης αὐτῷ ποσότητος χρημάτων.

Ἀφοῦ τοιουτοτρόπως ὁ Κ. Γορίνης ἐσχημάτισε πολλοὺς μικροὺς κόσμους, σειρὰς ὀρέων καὶ ἡφαίστεια μικρογραφικὰ μετέφερε τοὺς θεατάς του εἰς ἕτερον δωμάτιον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς ἀληθὲς κοιμητήριον. Ἐκεῖ ἔδειξε πλεῖστα πτώματα, μεταβληθέντα παρ' αὐτοῦ εἰς ἀληθεῖς μουμίας, ἢ μᾶλλον εἰς ἀγάλματα διὰ μέσου οὐδενὶ τέως γνωστοῦ. Τὸ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον ὅμως εἶνε ὅτι διατηρεῖται διὰ τοῦ μέσου τούτου ἀνέπαφον τὸ πτῶμα δηλονότι οὐχὶ μόνον ἡ κόμη, οἱ ὄνυχες καὶ τὸ δέρμα διαμένουσιν ἀλώβητα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα, ὁ ἰχὼρ, οἱ πνεύμονες, ἡ καρδία, τὸ ἧπαρ κλ. φυλάσσοντα τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα καὶ τὴν διάμετρον αὐτῶν. Τὰ τοιαῦτα δὲ πτώματα βραχέντα ἐπί τινα χρόνον εἰς τὸ ὕδωρ, ἀναλαμβάνουσι τὴν ζωτικὴν τῆς σαρκὸς εὔχροιαν καὶ ἐλαστικότητα.

Ὁπόσον πολύτιμος διὰ τὴν ἐπιστήμην εἶνε ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ξηράνσεως καὶ μαλακύνσεως οὕτως εἰπεῖν τῶν πτωμάτων, ἥτις μόλις ἀπαιτεῖ δαπάνην πέντε φράγκων δι' ἕκαστον πτῶμα, περιττὸν νομίζομεν νὰ εἴπωμεν. Οἱ περιφανεῖς σοφοὶ τῆς ἀκαδημίας τοῦ Γουρίνου Βερούττης, Σοβρέρο, Μολεσκότης καὶ δὲ Φιλίππης ἐξέθηκαν τὰ περὶ τῆς μεθόδου ταύτης, δι' ἐκτενοῦς πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν ἀκαδημίαν ὑπομνήματος. Λέγεται προσέτι ὅτι ὁ Κ. Γορίνης ἀνεκάλυψε τὸ μέσον τοῦ διατηρεῖν τὰς τροφὰς ἀλυμάντους ἐπ' ἄπειρον. Ὁποία εὕρεσις διὰ τοὺς θαλασσοπόρους!

Ἄνθρωπος ὅστις σχηματίζει κόσμους καὶ κατασκευάζει ἡφαίστεια, ὅπως ὁ Λουδοβίκος ΙΔ'. κατεσκεύαζε τὴν μηχανὴν τοῦ Μαρλῆ, βεβαίως πρέπει νὰ κρύπτῃ πᾶν εἶδος ἐφευρέσεων εἰς τὸν σάκκον του. Ὁ Κ. Γορίνης λοιπὸν ἐπαρουσίασε μάρμαρα τεχνητὰ καὶ ξύλα ἰδίας κατασκευῆς ὁμοιάζοντα πρὸς ἔβενον καὶ πρὸς καουτζοῦ· τούτων δὲ ἡ τιμὴ εἶν' ἐλαχίστη. Ἃς ἴδωμεν ἂν δυνηθῇ ν' ἀνακαλύψῃ καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ χρυσοῦ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Ἐλεγεῖα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δημητρίου Π. Βράϊλα Ἀρμένη.

Τίς λύεται εἰς δάκρυα
Τοσοῦτον ἀσυνήθη ;
Τίνος βαθέως σκάπτουσιν
Οἱ στεναγμοὶ τὰ στήθη
Καὶ αἴρει μετὰ θλίψεως
Τὸ βλέμμα ὑψηλά ;
Πάντοτε λύπαι· πάντοτε
Ὀλοφυρμοὶ καὶ θρῆνοι·
Ἂν λάμψις ἀπροσδόκητος
Χαρᾶς τινος λαμπρύνει
Τοῦ σκυθρωποῦ μετώπου μας
Τὰ νέφη τὰ θολὰ,
Ὡς ἀστραπὴ ἀπόλλυται
Εἰς νέα πόνου σκότη·
Σιγῶσι, διαλύονται
Τῆς τέρψεως οἱ κρότοι,
Θανάτου δηλητήρια
Φονεύουν τὴν χαράν.
Εἰς κλάδον δένδρου κάθηται
Ἀποκαμὸν νὰ τρέχῃ
Πτηνὸν καὶ ψάλλον τέρπεται,
Νὰ φαντασθῇ ἀπέχει
Ὁποίαν τῷ ἡτοίμασεν
Ἡ Μοῖρα συμφοράν.
Ἀνύποπτον, ἀτάραχον
Ἐπὶ τοῦ δένδρου ψάλλει·
Ἀλλ' αἴφνης εἰς τοὺς ὄνυχας
Σκληροῦ γυπὸς ἐκβάλλει
Κραυγὰς ὀδύνης· ἔπαυσε
Τὸ μέλος τῆς χαρᾶς.
Οὕτως ἐξαίφνης ἔπαυσε
Τοῦ βίου σου τὸ μέλος
Ὅτε σκληρῶς τὰ στήθη σου,
Δημήτριε, τὸ βέλος
Ἀώρως ἐτραυμάτισε
Τῆς τόσης συμφορᾶς.
Φυλλορρροήσας ἔπεσεν
Ὁ κλάδος τῶν ἐλπίδων·
Ἐπὶ σκοπέλων ἔθραυσε
Τὸ νέον σκάφος κλύδων
Ὅπου τερπνῶς οἱ Ζέφυροι
Συνέπαιζον ποτέ.
Ἐσβέσθη ὁ θαυμάσιος
Σπινθὴρ τῆς εὐφυΐας·
Ἡ φρόνησις τοῦ γήρατος
Εἰς ἥβην ἡλικίας,
Τοσαῦτα προτερήματα,
Τοσαῦται ἀρεταί !
Ἀλλὰ τί ἐχρησίμευσαν
Τῆς φύσεως τὰ δῶρα
Ὅτε τὸ χῶμα νέμεται
Ὑπὸ τὴν πλάκα τώρα
Τῆς γλώσσης τὴν ἡδύτητα,
Τὸ πῦρ τῶν ὀφθαλμῶν ;
Ὅτε σκωλήκων ἕρπουσιν
Εἰς τὴν καρδίαν σμήνη,
Ἥτις ἀνδρὸς ἐνέκλειε
Φρονήματα κ' ἐκίνει
Τὸν θαυμασμὸν, τὴν ἔκπληξιν,
Τὸν ἐνθουσιασμόν ;
Φεῦ ! κλαίει, πάτερ δύστηνε,
Ὁ λογισμός σου φρίττει·
Τὸ τρομερὸν δυστύχημα
Τὸ πνεῦμά σου ἐκπλήττει
Καὶ τρέμει καὶ κλονίζεται
Καὶ ὀπισθοδρομεῖ.
Πῶς ; δὲν εὑρίσκεις σήμερον
Βοήθειαν καμμίαν
Εἰς τὰς βαθείας σκέψεις σου,
Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ;
Ὁ στρατιώτης φαίνεται
Ὁπόταν πολεμῇ.
Φεῦ ! Εἰς παπύρων τμήματα
Ἡδύνεται νὰ γράφῃ
Ἡ χεὶρ, ὅτι τὰ σώματα
Ἐγκλείουσιν οἱ τάφοι,
Ἀλλ' εἰς ζωὴν ἀθάνατον
Ἀνέρχετ' ἡ ψυχή.
Ὁ νοῦς τὸ λέγει, εἰς ἄδυτα
Μυστήρια εἰσδύων,
Ἀλλ' ἡ καρδία ἀγνοεῖ
Τοῦ πνεύματος τὸν βίον,
Κ' ἐδῶ, ἐδῶ ἀρέσκεται
Ἡ πάσχει ἢ δυστυχεῖ.
Ἐδῶ, ἐδῶ ἀρέσκεται,
Καὶ εἶνε φρικτοτάτη
Τοῦ τελευταίου χωρισμοῦ
Ἡ ὥρα ἡ ἐσχάτη,
Κανεὶς δὲν τὴν παρηγορεῖ
Ἐλπίδος στοχασμός
Τοῦ φιλοσόφου ῥέουσιν
Οἱ ὀφθαλμοὶ ὡς βρύσεις,
Ὡς βρύσεις καὶ τοῦ ἀμαθοῦς

Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπίσης,
Εἶνε κοινὰ τὰ δάκρυα,
Κοινὸς ὁ σπαραγμός.
Οὐδ' ἡ θρησκεία ὠφελεῖ
Οὐδ' ἡ φιλοσοφία
Ὅταν ἐκ τῆς ἀγκάλης του
Ἐν ὥρᾳ ἀπαισίᾳ
Στερεῖται τοῦ φιλτάτου του
Ταλαίπωρος πατήρ.
Καὶ ὅπου ἄλλοτ' ἔβλεπε
Τὸ πῦρ τῆς εὐφυΐας,
Τὴν χάριν, τὸ μειδίαμα,
Τὰ ῥόδα τῆς δειλίας,
Τῆς Ἥβης τὴν ἀφέλειαν
Τοῦ βλέμματος τὸ πῦρ·
Ἐκεῖ νὰ βλέπῃ τὴν φρικτὴν
Σημαίαν τοῦ θανάτου
Τὸ ὄνομα ἄνευ βλέμματος,
Καὶ ἄνευ μικροτάτου
Τὰ χείλη μειδιάματος,
Τὰς παροιὰς διαυγῆς,
Φεῦ ! πλήρης ἠκολούθησεν
Ἐλπίδων οὐρανίων
Τὸν εὐτυχῆ πατέρα του,
Τὸ εὐτυχὲς παιδίον
Εἰς τῶν Μουσῶν τὸ ἔδαφος
Τὴν γῆν τῆς Ἀθηνᾶς.
Διψῶν παιδείας νάματα
Ὁ τάλας νεανίας
Εἰς τὴν πηγὴν προσέδραμε
Νὰ πίῃ τῆς παιδείας,
Πλὴν φεῦ ! ἐκεῖ ἐνέδρευε
Τῆς Μοίρας ἡ ὀργή.
Καὶ τρομερὰ ἀντήχησε
Φρικτὴ βοὴ θανάτου.
Ἡ ἔλαφος ἐκ τραύματος
Σφαδάζει ἀνιάτου,
Οὐδ' ἰατροὶ τὴν σώζουσιν,
Οὐδὲ πατρὸς στοργή.
Ἔπεσε κάτω, ἔπεσεν
Τῆς ἀρετῆς τὰ ἄνθη·
Τὸ δένδρον λαῖλαψ ἔῤῥιψε,
Τὸ δένδρον ἐμαράνθη·
Εἰς τὴν ὡραιοτέραν του
Κατέπεσεν αὐγήν.
Εἰς τὴν σιγὴν τοῦ μνήματος
Ὑπὸ σκιὰν ἰτέας
Ἓν ἄνθος τῆς Ἑλληνικῆς
Κοιμᾶται νεολαίας,
Εἰς ξένον καινοτάφιον,
Εἰς ἀλλοτρίαν γῆν.
Δὲν ἔκλαυσε τὸ λείψανον
Ἡ μητρικὴ ἀγάπη,
Τοῦ νυμφικοῦ στεφάνου του
Τὸ ῥόδον δὲν ἐδράπη
Εἰς τοὺς πατρῴους κήπους του
Ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.
Μόνη ἐγγύς του ἔμεινε
Τὸν ἐραστὴν θρηνοῦσα
Ἡ ἀρετὴ λυσίκομος
Καὶ μελανοφοροῦσα.
Μόνην αὐτὴν δὲν ἔῤῥιψεν
Ὁ ἐπελθὼν τυφών.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Ἀπριλίου 1865.

Π. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑΣ.

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΜΑΙΟΥ.

Τῷ φίλῳ Θ. Ν. Φ.

Γαληνιᾷ ὁ οὐρανὸς, ἡ θάλασσα εὐδία
Καλύπτετ' ἀπὸ ἄπειρα καὶ παμμεγέθη πλοῖα·
Ὁ Σύμπας κόσμος ἀνυμνεῖ ἐπὶ τῆς ὑφηλίου
Τὴν Πρώτην τοῦ Μαΐου.
Ἡ φύσις ἅπασα εὐθὺς ἐκ νέου ἀναθάλλει
Τὰ δάση περιβάλλονται μὲ νέα πάλιν κάλλη
Ὑμνεῖ ἐκεῖ ἡ χελιδὼν εἰς κλάδον δενδρυλλίου
Τὴν Πρώτην τοῦ Μαΐου.
Σ' τὰς ὑπωρείας Ὑμηττοῦ νεήλυδες ὑμνοῦσιν
Εἰς κώμους, εἰς συμπόσια ὡς κύκνοι κελαδοῦσιν·
Ὡς κελαδεῖ ἡ ἀηδὼν ἐπὶ λεπτοῦ κλωνίου
Τὴν Πρώτην τοῦ Μαΐου.
Τὰ δένδρα θάλλουν βαθμηδὸν αἱ ὧραι μειδιῶσιν
Ἡ φύσις ὅλη χαίρεται, κ' οἱ Ἔρωτες πετῶσιν.
Ὑμνεῖ νεάνις ποταμοῦ 'σ τὴν ὄχθην Ἰλισσείου
Τὴν Πρώτην τοῦ Μαΐου.
«Μὲ ῥόδα ἅπαντες ὑμεῖς ὦ νέοι στολισθῆτε
«Εἰς ἐξοχὰς ὁρμήσατε τὸν Ζέφυρον γευθῆτε
«κρεμάσατ' εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν κλῶνον ἀνθυλλίου
Τὴν Πρώτην τοῦ Μαΐου.
«Σεῖς ἄνθη συναθροίσατε, νεάνιδες, εὐώδη
«στεφάνους σχηματίσατε ἐκλέγουσαι ῥοώδη
«ὅπως ἀμέλγει χρυσαλλὶς τὸ μέλι τοῦ λειρίου
τὴν Πρώτην τοῦ Μαΐου.»

Ι. Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ.

ΤΥΧΗΣ ΕΥΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΥΣΜΕΝΕΙΑ.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 56·)

— Ἰδοὺ ἄσμα τι τοῦ Μοζάρτ διὰ κλειδοκύμβαλον καὶ βιολίον, θέλετε νὰ παίζωμεν ὁμοῦ ;ἔχει στροφάς τινας προξενούσας ἔκστασιν. Εὐαρεστεῖσθε νὰ μὲ συνοδεύσητε ; εἶπε στρεφομένη πρὸς τὸν Ἰάκωβον μὲ ἀξιολάτρευτον χάριν.

Ὁ Ἰάκωβος ἔλαβε τὸ βιολίον του καὶ ἤρχισαν νὰ παίζωσιν, ὅ,τι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπωσιν, τὸ ἔλεγεν ὁ Μοζάρτ, γινόμενος οὕτως διερμηνεὺς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τρυφερότητος· ἥνωσε τὰς ψυχάς των μετὰ τῆς ἰδικῆς του, καὶ μετ' αὐτοῦ ὑψώθησαν εἰς τοὺς οὐρανούς· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πραγματικόπητα· ὅταν ἡ Κ.δ" Ἐδιὰν ἔπαιζε τὴν τελευταίαν στροφὴν ἐστήριζε τὴν κεφαλήν της ἐπὶ τῶν χειρῶν της,διότι θορυβώδεις συγκινήσεις ἐτάραττον σφοδρῶς τὸ στῆθός της, ὡς κύματα στενοχωρούμενα, τὰ ὁποῖα ἐπαπειλοῦν νὰ καταστρέψωσι πᾶν τὸ προστυχὸν ἐὰν ἀφεθῶσιν ἐλεύθερα.

Ὁ Ἰάκωβος εἶδε δάκρυα κυλιόμενα διὰ μέσου τῶν χειρῶν της καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας της. «Σ' ἀγαπῶ, ἐψιθύρισε, σὲ λατρεύω !» Ἀποκαλύψασα τότε ἐκείνη τοὺς ὑγροὺς εἰσέτι ὀφθαλμούς της τὸν ἐθεώρει ἐν σιωπῇ μετ' ἀνεκφράστου τρυφερότητος. Εἶτα ὡσεὶ καταληφθεῖσα ὑπὸ αἰφνιδίου τινος ἰδέας, ἐχαμήλωσεν αὖθις τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἀσπασμὸν καὶ ἔγειρεν ἄφαντος.

Μετά τινας στιγμὰς παρατηρήσας ὁ Ἰάκωβος ὅτι ἔμενε μόνος ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνη ἥτις μετεβλήθη πρὸς στιγμὴν δι' αὐτὸν εἰς παράδεισον, ἐνόησεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσῃ. Ἠγέρθη λοιπὸν καὶ διαβὰς ἐνώπιον τοῦ ἐν τῷ προθαλάμῳ ἱσταμένου ὑπηρέτου, ἐγερθέντος ἀπαθῶς ὅπως ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ἐξῆλθεν. Ἀφοῦ δὲ ὁ ὑπηρέτης ἔκλεισεν αὖθις αὐτήν, «οὗτοι οἱ καλλιτέχναι εἶναι παράξενοι ἄνθρωποι, εἶπε, καὶ νομίζω ὅτι καὶ οὗτος δὲν δαφέρει τοῦ Χάρεντον.» Ὁ Ἰάκωβος ἦτο τῷ ὄντι τρελὸς ἀπὸ εὐδαιμονίαν, τρελὸς ἀπὸ πάθος· δὲν εἰσῆλθε δὲ ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ἀκολουθήσας τὴν φέρουσαν εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν δενδροστοιχίαν, ἀνακαλῶν εἰς τὴν μνήμην του τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πρώτην φορὰν τὴν εἶδε· χωρὶς δὲ νὰ τὸ συλλογισθῇ ποσῶς ἔμεινεν εἰσέτι ἀρκετὴν ὥραν ἐκεῖ, ὥστε ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν του, κειμένην κατὰ τὴν ὁδὸν Ἅδου, εὗρε τὴν θύραν αὐτῆς κεκλεισμένην, καὶ ἠναγκάσθη νὰ σημάνῃ ἐπὶ πολύ. Τῷ ἦτο ὅμως ἀδιάφορον ἐὰν διενυκτέρευε περιερχόμενος τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων· ἀλλ' ὁ οἰκοφύλαξ ἐπὶ τέλους τῷ ἤνοιξεν, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς δεξιώσεως ἦτο ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὰς φιλοφρονήσεις τῆς πρωΐας. «Ἠξεύρετε βεβαίως κύριε ὅτι αὔριον λήγει ὁ μὴν τοῦ ἐνοικίου σας, καὶ θὰ σᾶς φέρω τὴν ἀπόδειξιν ἐκ μέρους τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ πρὸς γνῶσίν σας, τῷ εἶπε μὲ ὕφος κακεντρεχές. Τοῦτο ἤρκει ὅπως ἐξαγάγῃ τῆς φαντασιώδους καταστάσεως τὸν πτωχὸν ποιητὴν καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ ἐπὶ τῆς γῆς· ἦτο πλούσιος ἀπὸ θησαυροὺς τοῦ παραδείσου, ἀλλ' ἐστερεῖτο ὅλων τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, ἄλλως τε οἱ ἰδιοκτῆται δὲν πληρόνονται ποσῶς δι' ἔρωτος. Ἐπαπειλούμενος ὁ Ἰάκωβος ἀπὸ τὴν προτέραν ἀμηχανίαν ἐνεθυμήθη τὴν μητέρα του καὶ ἡ ἀνάμνησις αὕτη διεπέρασεν ὡς ἐγχειριδίου κτύπημα τὴν καρδίαν του. «Εἶμαι ὁ ἀθλιέστερος πάντων, ἔλεγε». Τότε ἐνεθυμήθη ἐπίσης ὅτι εἶχε λησμονήσει ἀπό τινος καιροῦ νὰ προσευχηθῇ, καὶ ἴσως ὁ Θεὸς τὸν ἐτιμώρει διὰ τὴν παράλειψίν του ταύτην εἰς τὸ πρόσωπον τῆς μητρός του.

Ὁ οἰκοφύλαξ ἐν τούτοις πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του ἀπὸ τῆς ὀγδόης ὥρας ἐκτύπησε τὴν θύραν τοῦ δωματίου τοῦ ἐνοικιαστοῦ· ὁ Ἰάκωβος ἐζήτησε προθεσμίαν ὡρῶν τινῶν, εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν εἶχε συλλογισθῇ τὴν λῆξιν τοῦ μηνός, ἀλλ' ὅτι ἔμελλε νὰ λάβῃ χρήματα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ τὰ μαθήματά του, καὶ τὸ ἑσπέρας θὰ ἐπλήρωνε τὸ χρέος του, συνιστάμενον εἰς δεκαπέντε φράγκα ὁ οἰκοφύλαξ ἂν καὶ δὲν ἤκουσεν εὐχαρίστως τὴν πρότασιν ταύτην, δὲν ἐπέμεινεν ἐπὶ πλέον ἀφοῦ παρετήρησε διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ κιβώτιον καὶ τὰ ἐν τῷ δωματίῳ εὑρισκόμενα πράγματα τοῦ ἐνοικιαστοῦ του, διότι εἶπε καθ' ἑαυτόν, ὅτι ταῦτα ἠξίζον ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει πλέον τῶν τριάκοντα φράγκων.

Ὁ Ἰάκωβος δὲν ἠξευρε τί νὰ κάμῃ· ἐδίσταζε ν' ἀποταθῇ ἐκ νέου πρὸς τὸν συνάδελφόν του τὸν σαλπιγκτὴν παρ' οὗ εἶχε δανεισθῇ πέντε φράγκα· ἔπειτα ἐφοβεῖτο νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὸν Κάτωνα τοῦτον τῆς ὀρχήστρας, μήπως ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ μετώπου του ὅ,τι συνέβαινεν ἐν τῇ καρδίᾳ του. Μετὰ πολλὴν ὄθεν σκέψιν ἀπεφάσισε νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν Κ. Πρέσλ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθεσε τὴν θέσιν του.

— Δὲν εἶναι τίποτε, εἶπεν οὗτος μειδιῶν, ἔρχεσαι ἐγκαίρως. Ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἡ Κ. δ

Ἐδιὰν μ' ἐπεφόρτισε νὰ σοῦ ποοπληρώσω δέκα μαθήματα· συνειθίζει νὰ προπληρόνῃ τοὺς διδασκάλους τοῦ ἀνεψιοῦ της, ὅθεν πρέπει νὰ ὑποκύψῃς εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα. Σὲ εὐχαριστῶ πολὺ διότι μὲ συνέδραμες νὰ τὸ εὐθυμηθῶ. Λάβε λοιπὸν διακόσια φράγκα.

Ὁ Ἰάκωβος ἐταράχθη σφοδρῶς.

— Εἴκοσι φράγκα δι' ἕκαστον μάθημα ! θὰ εἶναι ἴσως λάθος· ἄλλως τε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ δεχθῇ οὐδεμίαν ἀποζημίωσιν, ὅπως δυνηθῇ οὕτω νὰ ἀνταποδώσῃ μέρος τῆς ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν δεξίωσιν, ἧς ἔτυχεν ἐν τῇ φιλοξένῳ ταύτῃ οἰκίᾳ, χάρις εἰς τὸν Κ. Πρέσλ. Ὅθεν δὲν συγκατετέθη ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ νὰ δεχθῇ χρήματα προερχόμενα παρὰ τῆς Κ. δ' Ἐδιάν.

Μὴ δυνηθεὶς ὁ Κ. Πρέσλ νὰ νικήσῃ τὴν ἐπιμονήν του, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὸ ἥμισυ τῆς ποσότητος ταύτης ὡς χρέος προσωπικόν.

Ὁ Ἰάκωβος ἔσπευσε νὰ πληρώσῃ τὸν οἰκοφύλακά του, ὅστις βλέπων χρυσὸν εἰς χεῖρας του ἐσεβάσθη ἐκ νέου τὸν ἐνοικιαστήν του.

— Μ' ὅλα ταῦτα, ἀγαπητέ μοι κύριε, εἶπε, δὲν ἦτο τόση βία. Ἐπιθυμεῖ ὁ Κύριος νὰ τοῦ ἀντικαταστήσω τὴν μικρὰν τράπεζαν καὶ νὰ προσθέσω καὶ δύω ἕδρας εἰς τὸ δωμάτιόν του ; Περισσεύουν ἤδη εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν τοῦ τρίτου δωματίου. Ἄ ! ἐλησμόνησα . . ἰδοὺ μία ἐπιστολή σας τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ ἔλαβον.

Ἦτο ἐπιστολὴ τῆς Ζακελίνας· ὁ Ἰάκωβος δὲν ἡσύχασεν εἰμὴ ἀφοῦ ἔρθασεν εἰς τὴν τελευταίαν σειρὰν αὐτῆς. Ἡ μήτηρ του ἦτο μὲν καλλίτερα, ἀλλ' ὁ πυρετὸς δὲν τὴν εἶχεν ἀφήσει ἐντελῶς·

Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀνεκούφισε σπουδαίως τὴν βαρυαλγῆ καρδίαν τοῦ Ἰακώβου, ὡς μετὰ καταιγίδα ἄθρυς καὶ λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς φαίνεται. Ἤρχισεν ὄθεν νὰ βλέπῃ τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα ὡραῖα Ὁ Ἔρως καὶ ἡ χαρὰ ἐπανέκαμψαν ἐν αὐτῷ, ὡς τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν ἐν τοῖς δάσεσι τὸ ἔαρ. Ὁ Ἰάκωβος ἐπεριπάτει ὑπὸ τὰ μεγάλα δένδρα τοῦ Λουξεμβούργου, περιήρχετο τὰς δενδροστιχίας καὶ τὰς πλατεῖας, ὠνειροπόλει τὸν ἀσπασμὸν τὸν ὁποῖον ἔλαβε καὶ τὸν ὁποῖονθὰ ἠσθάνετο αἰωνίως· ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ὡς τὸν εὐτυχέστερον τῶν θνητῶν, καὶ ἐπεθύμει νὰ ὁμολογήσῃ τὴν εὐτυχίαν του εἰς ὅλους, ὅσους συνήντα. Κατὰ τύχην ὡραῖον κοράσιον ἐπέταξε τὸν στέφανόν του εἰς τοὺς πόδας τοῦ αἰσθηματίου μας καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν λάβῃ ζητοῦσα συγγνώμην. Ὁ Ἰάκωβος ἔλαβεν εἰς τοὺς βραχίονάς του τὸ ἐκπλαγὲν κοράσιον καὶ τὸ ἐπλήρωσε φιλημάτων. Ἠγόρασεν ἔπειτα γλυκίσματα καὶ ἐφιλοδώρησε ὅλα τὰ μικρὰ κοράσια καὶ τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα ἔπαιζον παρὰ τὴν δεξαμενήν. Οἱ κύκνοι ἔλαβον τὸ μέρος των καθὼς καὶ τὰ μικρὰ στρουθία ἐκ τῶν γλυκισμάτων. Ὁ Ἰάκωβος ὅλον τὸν κόσμον ἐπεθύμει νὰ φιλοδωρήσῃ· τόσον ἡ εὐδαιμονία του εἶχεν ἐκχειλίσει !

Ἀλλὰ πῶς νὰ ὑπάγῃ παρὰ τῇ Κ. δ' Ἐδιάν ; Δὲν θὰ ἔβλεπον ὅλοι οἱ ἄνθρωποί της καθαρῶς ἐπὶ τοῦ μετώπου του ὅτι τὸν εἶχεν ἀσπασθῇ καὶ ὅτι τὸν ἐλάτρευεν ; Ἐκτὸς τούτου ἄραγε καὶ ἡ ἰδία τὸ ἐπεθύμει ; Δὲν κατεγράσθη τῆς εὐνοίας της ; ῥιφθεὶς εἰς τοὺς πόδας δὲν ἔστησε παγίδα εἰς τὴν ἀγνὴν της καρδίαν ; Ἀλλ' ὄχι, ὄχι, ἐκείνη τὸν ἠγάπα, τὸ ἠσθάνθη καὶ τὸ ἠσθάνετο εἰσέτι ἐκ τοῦ φλογεροῦ φιλήματος τὸ ὁποῖον ἔφλεγεν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ μετώπου του καὶ εἰσέδυ μέχρι τῆς καρδίας του. Ἡ θέσις του ἐξ ἄλλου μέρους εἶχε πολὺ μεταβληθῇ, ἐὰν ἦτο μόνον ὁ διδασκαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ. Καὶ τί τὸν ἔμελλεν ; ἦτο εὐτυχής, ἰδοὺ τὸ πᾶν, ἐκείνη τὸν ἠγάπα ! δὲν τῷ ἤρκει ;

Ταῦτα διαλογιζόμενος ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ὅλως ἐνθουσιασμένος ἐσύνθεσε μελωδίαν, τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσεν εἰς αὐτήν. Ἐλησμόνησεν ὅμως ἐντελῶς ὅτι εἶχε μάθημα ἐν τῷ Λυκείῳ, ἔνεκα δὲ τῆς ἀδικαιολογήτου ταύτης ἀπουσίας του ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ ἠνάγκασθη νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ. Πρᾶγμα δὲ παράδοξον, ὁ Ἰάκωβος οὐδόλως δυσηρεστήθη διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς θέσεως του ταύτης. Ἐφεῦρεν ἄλλας πηγάς, μία τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὰ ποιήματά του, τὰ ἐπιγραφόμενα ὁ Ὠκεανός. Τῇ συστάσει τοῦ φίλου του Κ. Πρέσλ, ὅστις ἐγνώριζε τὸν Κ. Βράντους, δὲν ἀμφέβαλλε ποσῶς ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐπετύγχανε καλήν τινα ποσότητα, τὸ ἥμισυ τῆς ὁποίας ἐσκόπευε νὰ στείλῃ ἀμέσως εἰς Σαίντ-Μαλο. Ἄλλως τε αἱ νέαι του σχέσεις ἔμελλον ἐντὸς ὀλίγου νὰ τῷ ἀνοίξωσι στάδιον διδασκαλίας τακτικὸν, καὶ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην ἐγρεώστει βεβαίως εἰς τὴν Κ. δ' Ἐδιάν, ἂν καὶ δὲν ἐπεθύμει νὰ τῇ ὀφείλῃ εἰμὴ μόνον τὸν ἀσπασμόν του, τὸν ἔρωτά του.

Ἐν τούτοις ὁ κεραυνὸς τῆς τύχης ἔμελλε νὰ μεταβαλῇ τὸν αἴθριον τοῦτον οὐρανόν, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εὐτύχει, εἰς θυελλώδη. Ἐνῷ ἡ Κ. δ' Ἐδιὰν διὰ θελκτικοῦ γραμματίου εὐχαρίστει τὸν Ἰάκωβον διὰ τὴν προσφορὰν τῆς μελωδίας, τῷ ἀνήγγελλε συγχρόνως ὅτι ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ πρὸ

τοῦ χειμῶνος ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχήν της ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀβράϋς καὶ τὸν περιεκάλει νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ τὴν ἑσπέραν τῆς ἐπαύριον, ὅπως διέλθωσιν ὁμοῦ ὀλίγας ὥρας. Ὁ Ἰάκωβος ἀνέγνωσε δὶς καὶ τρὶς τὸ γραμμάτιον αὐτὸ καὶ παρετήρει τοὺς τόσον ποθητοὺς δι' αὐτὸν χαρακτῆρας· ἀπεστήθισεν ἑκάστην γραμμὴν, ἑκάστην λέξιν, ἕκαστον γράμμα, καὶ ἐν τούτοις ἐκ νέου τὸ ἀνεγίνωσκεν. Πρὶν δὲ κοιμηθῇ τὸ ἠσπάσθη πολλάκις τρυφερώτατα καὶ τὸ ἔθεσεν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του.

Ἡ δὲ Κ. Ἐβιὰν ἕνα μόνον στοχασμὸν εἶχεν ἀπὸ τῆς τελευταίας συναντήσεώς των. Ἐφοβεῖτο μήπως ὁ Ἰάκωβος τὴν περιφρονήσῃ, διότι τόσον ἐσπευσμένως ἐνέδωκεν εἰς τὴν παραφορὰν τῶν αἰσθημάτων του. Ἠδύνατο ἀληθῶς νὰ φοβηθῇ τοῦτο παρ' ἑνὸς νέου τῆς τάξεώς της ἀλλ' ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον ὄχι· ὁ ἀληθὴς καὶ ἁγνὸς ἔρως εὑρίσκει φυσικὸν τὸν ἔρωτα ὅστις δὲν ἀποποιεῖται.

Ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν δὲν εἶχε ποτὲ ἀγαπήσει ἂν καὶ ἦτον εἰκοσιεξαετής. Ἤδη τὸ πάθος τοῦτο τὴν ἐκυρίευσε, τὴν ἐξέπληξε, τὴν ἔφερεν εἰς ἔκστασιν. Οὔτε ἴχνος ἐφαίνετο τῆς προτέρας της διαγωγῆς. Μήπως μετεβλήθη; ἢ διεφθάρη τόσῳ αἰφνιδίως; Ὄχι· καὶ μὲν ἠγέρθεν ἑαυτὴν δι' ὅ,τι ἔκαμε, ποσῶς ὅμως δὲν μετενόησε διότι ἠγάπησεν. Ἠσθάνετο ὅτι τοῦτο πράττουσα εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ δικαίου της, ὡς γυνὴ ἐλευθέρα νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ μέλλοντός της. Ἄλλως τε τὰ πάντα τὴν προσείλκυον πρὸς αὐτὸν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ διατί ἢ εἰς τὸ δάσος καὶ τὸ μελόδραμα συνάντησίς των ἐνέβαλλεν εἰς τὴν καρδίαν της παραδόξους ὀνειροπωλήσεις. Ὁ ἔρως ὅμως ἀρχίζει πάντοτε σχεδὸν ἀπὸ ὀνειροπωλήματα. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἰακώβου, πᾶν ὅ,τι παρ' αὐτοῦ ἔμαθεν ἐδικαιολόγει τὴν καρδίαν της· τότε ἐνόησε διατί ἡ παρουσία του τὴν ἔθελξε, τότε ἐξήγησε τὴν ἀνεξήγητον πρὸς αὐτὸν συμπάθειάν της, ἥτις τὴν εἶχεν ἐντελῶς αἰχμάλωτον. Δὲν ἔπρεπε νὰ διακρίνῃ ἐπὶ τῆς συναντήσεως ταύτης τὴν χεῖρα τῆς θείας Προνοίας; Θρῆσκος καθ' ὑπερβολὴν ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν δὲν ἐπίστευε ποσῶς τὴν δύναμιν τῆς τύχης ἐπενεργοῦσαν ἐπὶ τῶν συμβάντων τῆς ζωῆς μας, ἀλλ' εἰς μόνον τὸν Θεὸν εἶχε προσηλωμένον τὸν νοῦν της. Ναὶ μὲν τὸ λογικόν της ἦτο λογικὸν γυναικὸς μεγάλην ἐχούσης πεῖραν, ἀλλ' ἡ καρδία της ἦτο εἰσέτι παρθένος, ἦτο καρδία δεκαεξαετοῦς νεάνιδος. Ἡ μουσικὴ καὶ ὁ Μοζὰρτ εἶχον ἐπὶ αὐτῆς τὴν ἐπιῤῥοὴν των. Ὅθεν παρεδόθη ὅλη εἰς τὴν παραφοράν της, καὶ ἐταράχθη μὲν διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ἐπροτίμησε νὰ μὴ ζητήσῃ δικαιολογίαν τινα. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸ πρῶτον αἴσθημά της, πηγάσαν ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ἰάκωβον κλίσιν της, καὶ νὰ μὴ κρύπτῃ πλέον αὐτό. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἦτο εἴκοσι δύω ἐτῶν, ἐνῷ ἐκείνη ἦτο εἴκοσι ἑξ· πλουσία εὐῤῥόπλητος, φέρουσα εὐγενείας τίτλον ἔμελλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν υἱὸν ἑνὸς ἁλιέως, πτωχόν τινα μουσικὸν τῆς Βρεττανίας, παρέχοντα μὲν ἐλπίδας μεγάλης ἴσως φήμης, περὶ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἐπίστευον οἱ ἄνθρωποι, ἢ θὰ ἐπροσποιοῦντο ὅτι δὲν πιστεύουσι. Τοιαύτη ἕνωσις θὰ ἐπροξένει σκάνδαλον εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἔζη, εἰς τὴν ὁποίαν σκάνδαλον θεωρεῖται πᾶν εὐγενὲς καὶ εἰλικρινὲς αἴσθημα, τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται *πρεπόντως*. Ἐγνώριζε καλῶς ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν ὅτι θὰ τῇ ἐσυγχώρουν νὰ ἔχῃ τὸν Ἰάκωβον ἐραστὴν, ποτὲ δὲ σύζυγον· ὅθεν ἀπεφάσισε τὸ αὐτὸ μάλιστα ἑσπέρας νὰ περιφρονήσῃ τὰς προλήψεις τοῦ κόσμου, πρὶν ἢ περιφρονηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔγραψεν εἰς τὸν Ἰάκωβον νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐντάμωσίν της εἰς τὴν ἐξοχήν. Φύσις εὐγενὴς καὶ εὐθεῖα, ἀνίκανος εἰς τὴν ῥαδιουργίαν, θὰ τοῦ ἐξεμυστηρεύετο τὸν ἔρωτά της, θὰ τῷ προσέφερε τὴν ἀπὸ πολλοῦ μὲν ἀλλὰ κατ' ὀλίγον εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας της συλλεχθεῖσαν εὐτυχίαν, ἧς τὴν ὕπαρξιν ἤρχετο μόνος του ν' ἀποκαλύψῃ.

Ἀνυπομόνως περιμένων τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὴν ἐπαύριον θὰ τὴν ἐπανέβλεπεν ὁ Ἰάκωβος περιεπλανᾶτο ὡς σῶμα ζητὸν τὴν ψυχήν του. Διῆλθε πολλάκις ὑπὸ τὸ μέγαρον τῆς περιληφθείσης του, ἀλλ' ὅλα τὰ παραθυρόφυλλα ἦσαν κεκλεισμένα. Οἱ Παρίσιοι δι' αὐτὸν ἦσαν ἔρημοι, ἀφοῦ ἐκείνη ἔλλειπεν, ὁ ἥλιος ἄνευ ἀκτίνων, καὶ ὅλοι οὗτοι οἱ πολυάσχολοι ἄνθρωποι, αἱ ἅμαξαι καὶ ἐν γένει οἱ διαβάται ἄνευ λόγου κατ' αὐτὸν ὑπῆρχον.

Ἦλθε καὶ ἡ ἐπαύριον. Ὁ Ἰάκωβος καταβαίνων τοῦ δωματίου του εὗρεν εἰς τὴν θύραν τὸν γραμματοκομιστὴν, ὅστις ἐκράτει ἐπιστολάς. Μία τούτων ἦτο ἐδική του, στελλομένη παρὰ τῆς Ζακελίνης. Ἰδοὺ δὲ τί τοῦ ἔγραφεν ἡ ἀδελφή του·

«Ἡ μήτηρ μας εἶναι εἰς κίνδυνον· ὅλην τὴν νύκτα εἶχε παραλογισμοὺς καὶ σ' ἐκάλει . . Ἐὰν θέλῃς νὰ τὴν ἴδῃς σπεῦσον. Μίαν μόνην ἐπιθυμίαν ἔχει, καὶ μίαν μόνην λέξιν ἐκφέρει «*υἱέ μου! Ἰάκωβέ μου!*» Μὴ χάνῃς οὔτε στιγμὴν· ἔλθε, ἔλθε, ἐὰν θέλῃς νὰ τὴν ἀσπασθῇς μίαν ἔτι φοράν!»

Ὁ Ἰάκωβος ἀνέβη ἐσπευσμένως εἰς τὸ δωμάτιόν

του καὶ ἔγραψεν ἐν τάχει ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Κ. δ' Ἐβιὰν, ἀναγγέλλων αὐτῇ, ὅτι ἡ μήτηρ του ἀπέθνησκε καὶ ὅτι ἱερὸν καθῆκον ἐκπληρῶν ἀνεχώρει διὰ Σαίντ-Μάλο, ὅπου θὰ διατρίψῃ ὀλίγας ἑβδομάδας. Δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἔρωτός του, ὄχι διότι ἐφοβεῖτο μήπως ψυχράνῃ τὴν Κ. δ' Ἐβιὰν, ἀλλ' εἰς τοιαύτην περίστασιν, καθ' ἣν ἡ μήτηρ του διετέλει ἐν ἀγωνίᾳ θὰ ἦτο ἱεροσυλία νὰ γράψῃ ἔστω καὶ μίαν μόνην λέξιν περὶ ἔρωτος. Καὶ ὅμως εἰς τὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς του διεκρίνετο ὅλον τοῦτο πάθος.

Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας εἰσῆλθεν εἰς λεωφορεῖον καὶ τὴν ἐπαύριον ἔφθασεν εἰς Σαίντ-Μάλο. Ἡ ἐκπνέουσα μήτηρ του τὸν ἀνεγνώρισε καὶ ἀφοῦ τὸν ἠσπάσθη, παρέδωκε τὸ πνεῦμα της ἥσυχος ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῶν τέκνων της. Ὁ δὲ Ἰάκωβος τακτοποιήσας τὰς μικράς του ὑποθέσεις ἀπεφάσισε νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀδελφήν του εἰς Παρησίους· Δὶν ἔλλειψε δὲ νὰ διηγηθῇ εἰς τὴν Ζακελίναν πᾶν ὅ,τι τῷ εἶχε συμβῇ· καὶ ἠπόρησε μὲν αὕτη κατ' ἀρχὰς, κατὰ βάθος ὅμως δὲν ἐξεπλάγη, διότι κόμησσα ἐρωτεύθη τοῦ ἀδελφοῦ της.

Ἡ πώλησις τῆς καλύβης καὶ τινων μέτρων γῆς ἐχορήγησεν εἰς τὸν Ἰάκωβον ἀρκετὸν ποσὸν χρημάτων ὅπως κάμῃ τὸ ταξείδιον καὶ προμηθευθῇ τὰ τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως ἐν Παρισίοις ἀναγκαῖα. Ὅθεν μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀνεχώρησεν. Πόσον συνεκινήθη ἐπαναβλέπων μακρόθεν τὸ Βαλριανὸν ὄρος καὶ τὴν ἀψῖδα τοῦ Ἀστέρος! Ἐν τῇ ἐπιστολῇ του τὴν ὁποίαν ἄφησεν εἰς τὸν οἰκοφύλακα ἵνα τὴν ῥίψῃ εἰς τὸ ταχυδρομεῖον δὲν εἶχε τολμήσει νὰ παρακαλέσῃ τὴν Κ. δ' Ἐβιὰν ὅπως τῷ γράψῃ δύω λέξεις ἐκεῖ· ὅθεν αἰὼν τῷ ἐράνῃ ὁ ἐν σιωπῇ διελθὼν χρόνος. Ἐὰν αὐτὴ δὲν τὸν ἠγάπα πλέον; διελογίζετο. Ἀλλ' ὄχι, ἡ καρδία του τῷ ἀπεκρίνετο ἀντ' ἐκείνης· τῷ ἔλεγεν ὅτι ὁ ἔρως της δὲν θὰ ἐξαλειφθῇ ποτέ.

Ὅταν ἀνεχώρησεν ἐκ Παρησίων ὁ Ἰάκωβος ἐγκατέλειψε τὸ πλησίον τοῦ Λουξεμβούργου δωμάτιόν του, ὅθεν ἤδη ἐκατοίκησεν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του πλησιέστερον πρὸς τὰ Ἠλύσια πεδία, εἰς τὴν Λεωφόρον Νέουϊλλυ. Ἡ Ζακελίνα δὲν θὰ ἠσθάνετο ἐκεῖ κατοικοῦσα τὴν μετοικεσίαν, παρ' ἐὰν κατῴκει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως. Ἅμα δὲ ἀποκατασταθεὶς ὁ Ἰάκωβος εἰς τὴν νέαν του κατοικίαν ἔσπευσε πρὸς τὸ προάστιον τοῦ ἁγίου Ὀνωρίου, ὅπου φθάσας διῆλθεν ἐνώπιον τοῦ μεγάρου, τὸ ὁποῖον τῷ ἐράνῃ ὅλως ἀκατοίκητον. Μήπως κατοικεῖ εἰσέτι εἰς τὴν ἐξοχήν; διελογίσθη, ἀλλ' ἦτο ἤδη ὀκτώβριος, ὁ ἄνεμος ἐφύσα καὶ τὸ ψῦχος εἶχεν ἀρχίσει. Φθάσας εἰς τὴν θύραν τοῦ μεγάρου, ἐστάθη πρὸς στιγμὴν ἐν ἀμφιβολίᾳ, εἶτα δὲ ὑψώσας τὸ πλῆκτρον ἐκτύπησεν. Εἰς τὸ κτύπημά του δὲν ἤνοιξαν, ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ κτυπήσῃ ἐκ δευτέρου. Ἡ θύρα ἠνοίχθη, καί τις διὰ τραχείας φωνῆς ἠρώτησε . . Τί ἀγαπᾶτε, κύριε;»

Ὁ Ἰάκωβος παρετήρησε τὸν θυρωθὸν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὁ ἴδιος. Ἠρώτησε λοιπὸν ἐὰν ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν εὑρίσκετο εἰσέτι εἰς τὴν ἐξοχήν· Ὁ θηρωρὸς τὸν παρετήρησε καλῶς, ὡς ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον δυσκολεύει τις νὰ θεωρήσῃ ὡς τρελὸν, ἢ ὡς ἀστιεύμενον. Εἶτα χωρὶς νὰ τῷ δώσῃ ἀπάντησιν, τὸν ὤθησε διὰ τῆς χειρός του πρὸς τὴν ὁδὸν καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν.

Τρομερὰ ἀγωνία κατέλαβε τὸν Ἰάκωβον, ἥτις τῷ ἐπέφερε πυρετόν· ἔτρεξεν ὅμως εὐθὺς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου του Πρέσλ, ἀλλὰ δὲν τὸν εὗρεν ἐκεῖ· ὁ ὑπηρέτης τῷ εἶπεν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἔμελλε νὰ ἔλθῃ· ὁ Ἰάκωβος τὸν περιέμεινεν, ἀλλὰ παρῆλθεν ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, καὶ εἰς τὸν Ἰάκωβον ἐφάνη ὡς εἷς αἰών.

Ἐπὶ τέλους ὁ Κ. Πρέσλ ἔφθασε, καὶ εὑρὼν τὸν Ἰάκωβον εἰς τὴν αἴθουσαν «Πόθεν ἐξῆλθες, φίλτατε; τῷ εἶπε μετ' ἐκπλήξεως « Δὲν ἐγνωρίζατε λοιπὸν, ἀπεκρίθη ὁ Ἰάκωβος, ὅτι μετέβην εἰς Σαίντ-Μάλο, ὅπως παρευρεθῶ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ἀτυχοῦς μητρός μου καὶ λάβω τὰς εὐλογίας της, ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν δὲν σᾶς ἐπληροφόρησε περὶ τούτου; . . .

— Ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν; εἶπεν ὁ Κ. Πρέσλ μὲ εἶδός τι φρίκης, παρατηρῶν ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν Ἰάκωβον.

— Μάλιστα, ἔλαβον τὴν τόλμην νὰ τὴν εἰδοποιήσω ὅταν ἀφῆκα τοὺς Παρισίους πρὸ τριῶν ἑβδομάδων.

Ὁ Κ. Πρέσλ παρετήρησεν ὅτι ὁ Ἰάκωβος οὐδὲν ἐγνώριζε, καὶ ὅτι ἦτο ἐντελῶς ἥσυχος· τὸν ἔλαβεν ὅθεν ἐκ τῶν δύω χειρῶν καὶ τὸν ἐθεώρησε μετ' οἴκτου.

— Ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν πρὸ πέντε ἡμερῶν ἀπέθανε, τῷ εἶπεν. Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Ἰάκωβος ἐλειποθύμησεν, ὅταν δὲ συνῆλθεν ὁ Κ. Πρέσλ τῷ προέτεινε νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν του.

— Ὄχι, εἶπεν ὁ Ἰάκωβος, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὰ πάντα. . . . εἶμαι γενναῖος . . . ὁ αἰφνίδιος οὗτος θάνατος. . . ὦ Θεέ μου! Θεέ μου!

Ὁ Κ. Πρέσλ ἠγνόει τί νὰ τοῦ εἴπῃ.

— Φαίνεται, τῷ εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ Κ. δ' Ἐ-

βιὰν ἔπασχε πρὸ πολλοῦ ἀπὸ καρδιακὸν νόσημα, τὸ ὁποῖον ἠγνόει· τὴν πρωΐαν λοιπὸν τὴν εὗρον ἐπὶ τῆς κλίνης της ἀποθαμένην.

Ὁ Ἰάκωβος ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

— Τὴν ἠγάπας! τῷ εἶπεν ὁ Κ. Πρέσλ μετὰ γλυκύτητος. Καὶ ἐγὼ ἐπίσης τὴν ἠγάπων, ἀλλ' εἰς σὲ ἀνῆκε περισσότερον νὰ τὴν ἀποκτήσῃς.

Οὐδὲν ἄλλο προσέθηκεν, ἀλλὰ λαβὼν τὸν Ἰάκωβον ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἄμαξάν του τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ Ἰάκωβος ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ζακελίνας καὶ « *ἀπέθανε* » ἀνέκραξεν. Ἡ ἀδελφή του ἔκλαυσε πολὺ μετ' αὐτοῦ, ὅταν δὲ καθησύχασε, τῷ εἶπε· «φίλτατε ἀδελφέ, ὄνειρον ἦτο καὶ παρῆλθε· συχνὰ θὰ ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῆς! θὰ τῆς φέρωμεν ἄνθη...»

Ὁ Κ. Πρέσλ ἀνεχώρησε καταλυπημένος· κατώρθωσε νὰ μὴν εἴπῃ ὅ,τι δὲν ἐπεθύμει, καὶ οὐδεμία ὑποψία ἠγέρθη ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἰακώβου περὶ της ἀληθείας.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια. Ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν ἐδηλητηριάσθη. Ὁ θυρωρὸς τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν κατῴκει ὁ Ἰάκωβος εἶχε λησμονήσει νὰ δώσῃ τὴν ἐπιστολήν του εἰς τὸ ταχυδρομεῖον· τρεῖς δὲ ἡμέρας ἔπειτα εὑρὼν αὐτὴν εἰς τὸ θυλάκιόν του· « ὤ, εἶπεν, αὐτὴ δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὴν δώσῃ τις· καὶ ἔπειτα ὁ Κ. Ἰάκωβος μοῦ εἶπεν ὅτι δι' αὐτῆς ἐζητοῦσε συγχώρησιν ἀπὸ τὴν Κυρίαν Κόμησσαν διὰ τὴν ἀπουσίαν του εἰς τὸ μάθημα τῆς ἐπαύριον. Ἡ ἀπουσία ἔγεινε, λοιπὸν ἡ ἐπιστολὴ ἦτο περιττή· διατί νὰ κάμω τὸ ἔξοδον; Ἐκράτησε δὲ διὰ καπνὸν τὰ τέσσαρα σολδία, τὰ ὁποῖα ἔλαβε διὰ ταχυδρομικά. Ταῦτα εἶναι τὸ δῶρόν μου, εἶπε, δὲν εἶναι πολλά.»

Ἐν τούτοις ἡ Μαργαρίτα εἶχε παραχθῆ διότι δὲν εἶδε τὸν Ἰάκωβον νὰ ἔλθῃ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο εἰς τὴν ἐξοχὴν ὅπου τὸν εἶχε προσκαλέσει. Τὸν ἐπερίμενε τὴν ἐπαύριον ὡς καὶ τὴν ἑπομένην ἡμέραν, ἀλλὰ δὲν ἐφάνη. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν ἡ δυστυχὴς γυνὴ νὰ μαντεύσῃ τὴν αἰτίαν, καὶ φυσικῶς ὑποψιάζετο τὸ χειρότερον πάντων, ὅτι ὁ Ἰάκωβος τὴν ἐγκατέλειψεν, ἡ δὲ ἀγνή του καρδία τὴν περιεφρόνει, παρὰ τὴν θέλησίν του ἴσως, ἕνεκεν τῆς ἀμέσου παραδόσεώς της. Ἐκείνη δὲν ἐτόλμα νὰ τοῦ γράψῃ ἐκ νέου, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἔλαβε τὴν πρόσκλησίν της καὶ ἀπήντησε μάλιστα ὅτι θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐξοχήν. Μήπως ἦτο ἀσθενής; ... Ἀσθενὴς καὶ μόνος, ἄνευ περιποιήσεως! Βεβαίως τοῦτο θὰ συμβαίνῃ, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, καὶ θὰ ἀσθενῇ βαρέως, ἀφοῦ δὲν ἔγραψεν. Ἡ ὑποψία αὕτη τὴν ἠνάγκασε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Παρισίους καὶ νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰακώβου. Ἀναβᾶσα εἰς τινα ἄμαξαν κατεβίβασε τὰ παραπετάσματα καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἅδου κεκαλυμμένη, ὅπως μὴ τὴν ἀναγνωρίσωσιν. Ἀπετάνθη εἰς τὸν θυρωρὸν τρέμουσα καὶ ἠρώτησε περὶ τοῦ Ἰακώβου, ἀλλ' ἐκεῖνος αἰσθανόμενος τὴν ἐνοχήν του διὰ τὴν λησμονηθεῖσαν ἐπιστολήν, ἀπήντησε ψυχρῶς ὅτι ὁ νέος οὗτος ἀνεχώρησεν αἰφνιδίως διὰ Ρένην, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του.

— Γνωρίζετε ποία αἰτία τὸν ἐκάλεσεν ἐκεῖ, ἐρώτησεν ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν ἐρυθριῶσα ὑπὸ τὸ κάλυμμά της.

— Ἀγνοῶ, κυρία... ἀπεκρίθη ὁ θυρωρὸς μὲ ὕποπτον μειδίαμα. Τὸ μειδίαμα τοῦτο καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς του διεπέρασαν τὴν καρδίαν τῆς νέας γυναικός, καὶ ὅμως δὲν ἀπεφάσιζεν εἰσέτι ν' ἀναχωρήσῃ.

— Καὶ δὲν ἀφῆκε τίποτε... τίποτε διὰ κανένα, τίποτε διὰ τὴν κόμησσαν δ' Ἐβιὰν, ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ὁποίας ἔδιδε μαθήματα μουσικῆς;

Ὁ θυρωρὸς εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐρώτησιν ἐθορυβήθη ὀλίγον, ἀλλ' ἡ σύγχυσίς του δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ.

— Δὲν ἄφησε τίποτε *δεσποσύνη* σᾶς λέγω, οὔτε λέξιν, καὶ διὰ νὰ διακόψῃ τὴν ὁμιλίαν ἔστρεψε τὰ νῶτά του.

Ἡ Κ. δ' Ἐβιὰν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἄμαξάν της καὶ κατέβη πλησίον τῆς Μαγδαληνῆς· ἀπὸ ἐκεῖ πεζὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν της. Ἐκεῖ περιέμενε νέα παρὰ τοῦ Ἰακώβου καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας ἐκυμαίνετο μεταξὺ ἐλπίδος καὶ ἀπελπισίας. «Ἐὰν ἀνεχώρει ὅπως ἴδῃ τὴν μητέρα του θὰ ἄφινεν ἐπιστολήν, θὰ ἔγραφε δύω λέξεις» ἔλεγε καθ' ἑαυτήν· οὕτως ἡ μὲν ἀνησυχία της αὐξανεν, ἡ δὲ ψυχή της ἐπληροῦτο λύπης καὶ στενοχωρίας.

Τὸ ἑσπέρας τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας ἤκουσε τὸν θεῖόν της λέγοντα μεγαλοφώνως πρὸς τὸν Κ. Πρέσλ.

—Κεφαλαὶ καλλιτεχνῶν, βλέπετε... ὅλοι οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ μουσικοὶ πρὸ πάντων ἔχουν τὴν καρδίαν εἰς τὴν κεφαλήν· ἡ σταθερότης των φεύγει διὰ τῶν ἀχμάτων. Δὲν γνωρίζουν τί πρέπει νὰ κάμνουν ἵνα ὦσι πιστοί.. Τοῦτο εἶναι καλὸν δι' ἡμᾶς τοὺς μὴ ἔχοντας τὸ ἱερὸν πῦρ!..

Διπλοῦς κτύπος ὑπῆρξε τοῦτο διὰ τὴν Κ. δ' Ἐβιάν. Ἐμάντευσαν τὸν ἔρωτά της καὶ τῇ κατέστρεφον τὸν τελευταῖον τῆς καρδίας της πόθον· ἡ φαντασία της καὶ ἡ συνείδησις της τὴν ἠράνιζον, ὅθεν ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ.

Μεσονύκτιον ἐσήμανεν. Ἐπλησίασεν εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ἔπαιξε τὸ ᾆσμα τοῦ μοζάρτ, τὸ ὁποῖον εἶχε παίξει μετὰ τοῦ Ἰακώβου· ἐγονάτισεν ἔπειτα, προσηυχήθη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν της.

Τὴν ἐπαύριον τὴν εὗρον νεκρὰν ἐπὶ τῆς κλίνης της λευκὴν καὶ ἀκίνητον· εἶχε πίει τὸ περιεχόμενον εἰς μικρὰν φιάλην ὀξὺ δηλητήριον. Ὡμίλουν ἐπί τινα καιρὸν ἐν Παρισίοις περὶ τοῦ αἰφνιδίου τέλους, οἱ δὲ λόγοι ἐξηκολούθουν πάντοτε. Ἡ ἀπώλειά της ἀφῆκε κενὸν δυσαναπλήρωτον ἐν ταῖς μεγάλαις αἰθούσαις.

Σήμερον οὐδεὶς σκέπτεται πλέον περὶ τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης γυναικὸς ἐκτὸς τοῦ ἀνεψιοῦ της, ὅστις τὴν ἠγάπα ὡς μητέρα του, καὶ τοῦ Ἰακώβου καὶ τῆς Ζακελίνας, οἵτινες συχνότατα στολίζουν μὲ ἄνθη τὸν τάφον της. Ἔγεινε μὲν ὁ Ἰάκωβος ἔνδοξος, ἀλλ' ἡ φήμη του δὲν ἠδυνήθη ποσῶς νὰ τὸν παρηγορήσῃ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Μαργαρίτας.

Ἐκ τῆς Revue Germanique.

ΠΕΡΙ ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑΣ.

Ὁ Πλούταρχος (ἐν βίῳ Σόλωνος κερ. 15.) ἀναφέρει δύο ἑρμηνείας τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ τῆς σολωνείου σεισαχθείας, μίαν μὲν τὴν τῶν περὶ Ἀνδροτίωνα — συγγραφέα ἀτθίδος, πιθανῶς μαθητὴν τοῦ Ἰσοκράτους — καθ' οὓς αὕτη *μετριότης τόκων* ἦτο, κατορθωθεῖσα ἐκ τῆς ἐπαυξήσεως τῶν μέτρων καὶ τῆς τιμήσεως τῶν νομισμάτων· ἄλλην δὲ τὴν τῶν πλείστων, καθ' οὓς ἡ σεισάχθεια ἦτον ἀναίρεσις τῶν χρεωτικῶν συμβολαίων.

Ὁδὲ ἡμέτερος κ.Ι.Σ. ὡς ὁμοιάζηθες πρᾶγμα παραδέχεται τὴν δευτέραν γνώμην, εὑρίσκων δ' ὅτι αὐτὴ καταμαρτυρεῖ τοῦ τε Σόλωνος καὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας παρανομίαν καὶ ἀδικίαν μεγάλην ἐξ ἄκρου φιλελληνισμοῦ του ἀγωνίζεται πάσαις δυνάμεσι ν' ἀνασώσῃ, εἰ δυνατόν, ἀπὸ τῆς ἀτιμίας αὐτῆς τὸν Σόλωνα καὶ τοὺς συστασιώτας του· ἀρύεται δὲ, πρὸς τὴν δικαίωσιν ταύτην, ἐπιχείρημα ἐκ τῆς γαλλικῆς ἱστορίας, ἤτοι τὴν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως γενομένην *οἰκονομικὴν κρίσιν*, ἀλλ' ἂν ὁ κ. Σ. ἐγίγνωσκε πλὴν τῆς παρὰ τῷ Ἄγγλῳ G. Grote καὶ ὅσα ἄλλα ἄνδρες σοφοὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου σοφῶς ἔγραψαν, βεβαίως οὔτε τὸν Σόλωνα θὰ διέβαλον ὡς τὸν αἴσχιστον τῶν δημαγωγῶν, οὔτε εἰς ἀνάγκην θὰ περιήρχετο τὴν τῶν Ἀθηναίων πολιτείαν νὰ παραβάλῃ πρὸς τὴν τότε κατάστασιν τῆς Γαλλίας, ὅτε τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἀρνηιάσαντα εἶχαν καταπατήσῃ πᾶν δικαίωμα θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἑκόντες ἐξέλεξαν τὸν Σόλωνα εἰς τὸ νομοθετῆσαι καὶ ἄσμενοι οἱ πλεῖστοι ὑπέκυψαν εἰς τὰς διατάξεις του. Ἐνταῦθα ἐξελέγχει ἐξ ἐπιστολῆς καὶ τὸν Grote, ὅτι αὐτὸς ἐν μέρει μόνον ἤτοι διὰ τοὺς πενεστέρους ἀπεδέχθη τὴν ἀναίρεσιν τῶν χρεωτικῶν συμβολαίων· ἀλλ' ἡ τοῦ Grote γνώμη κατ' οὐσίαν δὲν διαφέρει τοῦ ὅ,τι δοξάζουσι περὶ *σεισαχθείας* καὶ οἱ ὀνομαστότατοι τῶν Γερμανῶν, οἷοι ὁ Βοίκχιος, ὁ Ἕρμανος, ὁ Βαξμούθιος, ὁ Σχοίμανος καὶ ἄλλοι.

Οὗτοι πάντες διττὴν παραδέχονται τὴν εὐεργεσίαν τῆς *σεισαχθείας*. Διὰ τῆς σμικρύνσεως (ὑποτιμήσεως) τῆς δραχμῆς ὠφελήθησαν ἅπαντες οἱ ὀφειλέται, ἀποτίναντες τὰ κατὰ μνᾶς ἀπαριθμούμενα χρέη διὰ δραχμῶν νέων ἐξ 100 ἰσοδυνάμων μὲ παλαιὰς 72/32/69.

Πολλοὶ τῶν πολιτῶν εἶχαν ἤδη καταστραφῆ καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο τοῦ Σόλωνος δὲν εἶχε δύναμίν τινα δι' αὐτούς· οἱ μὲν τούτων ἔμελλαν ν' ἀπολέσωσι τὰ ἔγγεια κτήματά των, ὑποτεθειμένα εἰς τὰ χρέη, οὐδ' εἶχαν ἐλπίδα τινὰ νὰ τ' ἀπολύσωσιν, οἱ δὲ δανεισθέντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἢ ἐδούλευσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἐπράθησαν ἐπὶ ξένης ἢ ἔφευγον ἢ ἐκηρύχθησαν ἄτιμοι.

Τοὺς δανειστὰς λοιπὸν καὶ δεσπότας τούτων, ἀπανθρωποτέρους ὄντας τῶν ἄλλων ἔγνω καὶ νὰ ζημιώσῃ πλέον ἐκείνων ὁ Σόλων κάμνων ὄχι ὡς ἀνατροπεὺς τῆς κοινωνίας ἀλλ' ὡς θεοσεβὴς καὶ φιλάνθρωπος πολίτης, ὅς τις διεῖδεν ὅτι ἄλλως παρεβαίνετο ὁ νόμος τῆς φύσεως, καθ' ὃν ὁ Ἕλλην ἐγεννᾶτο καὶ ἔπρεπεν ἐλεύθερος νὰ ζῇ.

Καὶ ταύτας μάλιστα τὰς πράξεις του σεμνυνόμενος ᾄδει ἐν τοῖς Ἰάμβοις· ὅτι δῆλα δὴ ἀπέλυσε τὰ ὑπκείμενα κτήματα, ὅτι ἐλευθέρους τοὺς ἐκ χρεῶν δουλεύοντας κατήγαγεν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς τοὺς διὰ χρέη παραθέντας καὶ ἀποκατέστησε πάντας τούτους, ὡς καὶ τοὺς εἰς ἀτιμίαν, διὰ χρέη, καὶ φυγὴν περιπεσόντας, ἐν τῇ πατρίδι ποιήσας ἐντίμους.

Ἀνάλογον τῆς χριστιανικωτάτης πράξεως δὲν εἶνε ἡ γαλλικὴ ἀφηνίασις καὶ ἐξαγρίωσις, πρὸς ἣν πρῶτος ὁ κ. Σ. παρέβαλε τὴν αἰῶνας διαμείναν καὶ εἰς δόξαν μεγίστην τοὺς Ἀθηναίους προκαγοῦσαν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος.

Ἂν ἐξήταζεν ὀλίγον τὰ περαιτέρω θὰ εὕρισκεν ὅτι καὶ ἄλλοι ἔκαμαν παραβολὰς πρὸς τὴν *σεισάχθειαν*, ἀλλὰ παρέβαλαν ὅμοια, οἷον τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἐκ τῶν χρεῶν ἐπ' ἴσης δεσμεύσεως (nexum) καὶ δουλώσεως τῶν ἐν Ῥώμῃ δημοτῶν γενομένην διὰ τοῦ Κατιλίνα νόμου ἐν ἔτει 429 ἢ 440 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης καὶ οὖσαν πιθανώτατα ἀπομίμημα τῆς *σεισαχθείας* τοῦ Σόλωνος. Τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἣν πρῶτος ὁ κ. Σ. ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπεκάλεσε παράνομον καὶ ἄδικον, ἐγκωμιάζει ὁ Λίβιος διὰ τῶν λέξεων· 40 anno plebes romanae vetat aliud initium libertati tantum est, quod recti desierunt.

Ὅτι ὁ Σόλων δὲν ἔκαμεν ὁλικὴν ἀποκοπὴν χρεῶν, ὡς οὐδ' ἀναδασμὸν γαιῶν τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἀπαγόρευσις ἀμφοτέρων τούτων, ἣν ἐπέβαλε διὰ νόμου ἰδίου. (πρβλ. Δημοσθένους τὸν κατὰ Τιμοκράτους λόγον).

Τὸ μαρτυρεῖ ἔτι ἐμμέσως καὶ ὁ Πλάτων, ὅστις ἐν νομ. γ'. τούς τε ἀναδασμοὺς καὶ τὰς χρεῶν ἀνακοπὰς εἰς νομοθεσίας μόνον δωρικῶν πόλεων ἀποδίδει.

Ὅτι τοιαύτη δὲ ἦτον ἡ ἀρχὴ τῆς σολωνείου νομοθεσίας ἀναγνωρίζομεν καὶ ἐκ δύο ἄλλων διατάξεων· ἤγουν ὁ Σόλων εἰς τὸ μέλλον δὲν ἔθηκε μὲν ὅρους τοῦ τοκίζειν, ἀπηγόρευσεν ὅμως, καὶ ἐν Ῥώμῃ ἔγεινε, τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασι τοκίζειν· καὶ ἵνα μὴ συγκομίζωσι πάλιν οἱ πλούσιοι τὰ ἔγγεια κτήματα ἔθηκεν ὅρον, *ὃς ἐκώλυε κτᾶσθαι γῆν ὁπόσην βούλοιτό τις*, ὡς λέγει ἐπικυρῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς πολιτείαις ἢ τοῖς πολιτικοῖς του.

(*Ἐκ τῶν τοῦ Γ. Κ. Παπασλιώτου*).

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ.

Ὁ ἄγγελος τῆς τελευταίας στιγμῆς, τὸν ὁποῖον Θάνατον καλοῦμεν, εἶνε ὁ προσφιλέστερος πάντων τῶν ἀγγέλων. Ἐξελέχθη ἵνα δέχηται τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος θέλει παύσει τοῦ ζῆν, μεταφέρων αὐτὴν ἡδέως ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ ἡμῶν κόλπου εἰς τὴν ἀγαθοεργὸν θερμότητα τοῦ παραδείσου. Ὁ ἄγγελος τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀδελφὸς τοῦ ἀγγέλου τούτου. Οἱ δίδυμοι οὗτοι ἄγγελοι ἐναποθέτουσι δύο φιλήματα ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ ἀνθρώπου, ὁ μὲν ἵν' ἀποξηράνῃ τὰ δάκρυά του ὅταν ἄρχηται τοῦ ζῆν, ὁ δὲ ἵνα εἰσέλθῃ μειδιῶν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἀφοῦ κλαίων εἰσῆλθεν εἰς ταύτην.

* Ἡ ζωὴ, ὡς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, καθίσταται ἡδυτέρα ἀναβαίνουσα εἰς τὸν οὐρανόν.

* *Τὸ γνῶθι σαυτὸν* ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀρετήν· ἀλλ' ἡ ἀρετὴ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ *γνῶθι σαυτόν*.

* Διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις οἱ ἐρασταὶ τῆς φύσεως· οἱ μὲν βλέπουσιν αὐτὴν μὲ ὀφθαλμὸν ζωγραφικοῦ κηπουροῦ, ὀνειρευομένου φανταστικὰς πόλεις καὶ θέας. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι οἵτινες, οὕτως εἰπεῖν, ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς *καθιερωμένους*, διακρίνοντες ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ τὸ σπέρμα ὡραιοτέρου κόσμου· οὗτοι θεωροῦσι τὸν ναὸν τῆς φύσεως οὐχὶ ὡς ἔκθεσιν εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων, ἀλλ' ὡς βασίλειον πλῆρες μαθημάτων, ζωῆς καὶ φωτός

(jean Richter.)

ΠΟΙΚΙΛΑ.

* Ὁ Ἀρίστιππος εἰς τὸν ἐγκαυχώμενον ὅτι ἀνέγνωσε *πολλὰ* προσφυέστατα ἀπεκρίθη ὅτι, ὑγιεὶς λέγεται ὄχι ὁ πολυφάγος ἀλλ' ὁ καλῶς χανεύων τὴν τροφὴν καὶ μὴ πάσχων ἐκ δυσπεψίας.

* — Τί δυσκολώτατον; ἠρωτήθη φιλόσοφος — Τὸ γνῶθι σ' αὐτὸν, ἀπεκρίθη — Τὶ δ' εὐκολώτατον; — Τὸ ἄλλους συμβουλεύειν

Ἕτερος δὲ φιλόσοφος ἔλεγεν ὅτι, ὅσα μανθάνομεν μετὰ πλείονος κόπου ταῦτα καὶ ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐνθυμούμεθα, καθὼς οἱ διὰ τοῦ ἱδρῶτος αὐτῶν ἀποκτήσαντες χρήματα φυλάττουσιν αὐτὰ ἐπιμελέστερον παρὰ οἱ κληρονομήσαντες αὐτὰ παρ' ἄλλων.

* Ἰωάννης ὁ Μανθεβούλλης ἄγγλος συγγραφεὺς λέγει, ὅτι Ἰωάννης ὁ πάπας ἔστειλε δύο ἐπισκόπους εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα συνδιαλεχθῶσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως καὶ τῶν τοῦ πάπα πρωτείων. Οἱ δὲ Ἕλληνες οὕτω συντόμως δι' αὐτῶν ἀπεκρίθησαν πρὸς τὸν πάπαν· «Τὴν σὴν ἄκραν ἐξουσίαν ἣν ἐπὶ τῶν σῶν ὑπηκόων ἔχεις ἀσφαλῶς ὁμολογοῦμεν, τὴν σὴν φιλαργυρίαν χορτάσαι οὐκ ἰσχύομεν· ὁ διάβολος μετὰ σοῦ, ὅτι ὁ Κύριος μεθ' ἡμῶν.»

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἔκθαμβος τί μὲ κυττάζεις
Καὶ μὲ βλέπεις κι' ἀπορεῖς;
Μὴ σὲ μέλει. μὴ τρομάζῃς
Θὰ γελάσῃς ἂν μ' εὑρῇς.
Ἐμπροστά σου ἐγὼ κεῖμαι.
Ἔχον γράμματα ἑπτὰ
Δὲν μὲ βρίσκεις, ἁπλοῦν εἶμαι
Καὶ ἀρχίζω ἀπό . . . . Α.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος. — Η ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ.

Η ΕΠΑΥΛΙΣ ΤΗΣ ΟΖΕΡΑΙΗΣ.

(*Συνέχεια ἀπὸ φυλ. 56*)

ἔρχεται νὰ κάμῃ ἄλλο, παρὰ νὰ ἐξυβρίσῃ τὴν δυστυχίαν μου; Βλέπετε, αὐθέντα, ἔχω καὶ ἐγὼ δίκαιον νὰ ἀποστρέφωμαι αὐτοὺς τοὺς Λαμβέρτας. Αὐτοὶ διέδωσαν περὶ ἐμοῦ παντὸς εἴδους συκοφαντίας, αὐτοὶ συνεβούλευσαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ ἐμπιστεύωνται πλέον τὰς ὑποθέσεις των εἰς ἐμέ, καὶ νὰ μὴ παίζωσι μαζί μου . . . Μὲ παρέστησαν ὡς ἄνθρωπον ἄνευ τιμῆς, ὡς κλέπτην . . . Καὶ ἡ ἀχρεία ἐκείνη μάγισσα τολμᾷ ἀκόμη νὰ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκόν μου! Καὶ ἡ παλιογυναῖκα μου τολμᾷ ἀκόμη νὰ ἔχῃ σχέσεις πρὸς αὐτήν; Μὰ τὴν ψυχήν μου! τόρα θὰ τῆς δείξω ἐγὼ ἐκείνης τῆς ἀθλίας!

Καὶ ὁ χωρικὸς, πλήρης ὀργῆς, ἔδραμε πρὸς τὸν οἶκόν του. Ὁ Γρανσὰμ ἀποκαλύπτων εἰς τὸν Ῥαβινότον τὴν ὕπαρξιν τῆς σχέσεως ἐκείνης, ὑπεχώρησεν εἰς τὸ ἀποκλειστικὸν ἐκεῖνο αἴσθημα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅπερ διηύθυνεν ὅλας τὰς πράξεις του· ἐν τούτοις προβλέπων ὁποία καταιγὶς ἤθελεν ἐνσκήψει ἕνεκα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἑτοιμοθανάτου ἐκείνης γυναικὸς, ἥτις ἐπιμόνως τὸν ἐξελιπάρησε νὰ κρατήσῃ τὸ μυστικὸν, μετενόησε διὰ τὴν μὴ τήρησιν αὐτοῦ.

— Ῥαβινότε, ἀνέκραξε, μὴ τὴν ὑβρίσῃς. Σκέψου ὅτι εἶν' ἐπικινδύνως ἀσθενής . . . Τῇ ὑπεσχέθην νὰ μὴ σοὶ εἴπω περὶ αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ Ῥαβινότος δὲν τὸν ἤκουε καὶ ἐπροχώρει πάντοτε πρὸς τὴν θύραν· ὁ δὲ Γρανσὰμ, ἐπὶ τῷ ἀξιεπαίνῳ σκοπῷ τοῦ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ προσβάλῃ τὴν Λίκατερίνην ἔδραμε καὶ αὐτὸς ὄπισθέν του, ὥστε ἀμφότεροι εἰσῆλθον σχεδὸν ταυτοχρόνως εἰς τὸ μόνον δωμάτιον, τὸ ὁποῖον κατῴκει ἡ οἰκογένεια. Ἀλλ' ἀμφότεροι ἔμειναν ἐκπληκτοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἥτις προσέβαλε τὰ βλέμματά των. Εἶχον ἀφήσει νὰ εἰσέλθῃ ἀὴρ καὶ φῶς εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην καὶ πλήρη καπνοῦ τρώγλην, ἐν τῇ ὁποίᾳ μόλις ἐδύνατό τις ν' ἀναπνεύσῃ πρὸ μικροῦ. Τὰ ἔπιπλα ἦσαν εἰς τὴν θέσιν των, ἡ κλίνη εἶχεν ἐπιστρωθῆ διὰ σινδόνων μεγίστης λευκότητος, καὶ πῦρ λαμπρὸν ἔκαιεν ἐν τῇ ἑστίᾳ. Τὰ παιδία ἤσυχα καὶ φαιδρὰ, ἔπαιζον πρὸς ἄλληλα εἰς μίαν γωνίαν. Ἡ τράπεζα ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ ἱματιῶν βοτάνων ἐπιμελῶς ἐπισημειωμένων, τροφαὶ ἐλαφραὶ, ἀγγεῖα προωρισμένα διὰ φάρμακα, ἑνὶ λόγῳ ὅλα ὅσα ζῆλος προνοητικὸς ἔκρινεν ἀναγκαῖα διὰ ἕνα ἀσθενῆ ὑπῆρχον ἐκεῖ. Πάντα δὲ ταῦτα ἐγένοντο ὡς ἐκ μαγείας κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ῥαβινότου καὶ τοῦ προστάτου αὐτοῦ.

Καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆλθον, ὁ εὐεργετικὸς δαίμων τῆς πτωχῆς ταύτης οἰκίας ἦτον ἀκόμη ἐκεῖ, ἐκπληρῶν τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ ἔργον· ὁ δαίμων δ' οὗτος ἦτον ἡ Σουσάννα Λαμβέρτου. Πολλάκις ἡ ἀσθενὴς πὴν παρεκάλεσεν ἐπιμόνως ν' ἀπομακρυνθῇ ἐπὶ τῷ φόβῳ μὴ ὁ Ῥαβινότος εἰσερχόμενος ἤθελεν εὑρεθῆ ἀπέναντι αὐτῆς, ἀλλ' ἡ Καλὴ Γυναῖκα, ἐναντίον τῶν παρακλήσεων καὶ ἱκεσιῶν τούτων, δὲν ἠθέλησεν οὐδὲν ν' ἀμελήσῃ ἐξ ὅσων ἐδύναντο νὰ παράσχωσιν ἀνακούφισίν τινα ἢ ἀνάπαυσιν εἰς τὴν πάσχουσαν. Ὑπήγαινε δ' ἐκείνη καὶ ἤρχετο μετὰ ζωηρότητος, τὴν ὁποίαν δὲν ἐδύνατό τις νὰ προσδοκᾷ ἐκ τῆς ἡλικίας της, πάντοτε προσεκτικὴ καὶ ἀτάραχος, ἀναίσθητος δ' εἰς τὸν κίνδυνον, ὅστις τὴν ἠπείλει ἐν τῇ ἀφιλοξένῳ αὐτῇ στέγῃ.

Εἶχεν ἤδη προπαρασκευάσει ποτόν τι τὸ ὁποῖον προώριζο νὰ πραΰνῃ τοὺς φρικώδεις πόνους τῆς ἀσθενοῦς, καὶ τὸ προσέφερε πρὸς αὐτὴν τῇ μιᾷ χειρὶ, ἐνῷ τῇ ἑτέρᾳ ὕψωνε τὴν κεφαλήν της μὲ ὅλας τὰς προφυλάξεις, ὅταν ἡ Λίκατερίνη ὠχρίασεν αἴφνης· ἀπώθησε τὸ σωτηριῶδες ποτὸν καὶ ἐκπέμψασα κραυγὴν φρίκης ἔπεσε λειποθυμημένη ἐπὶ τοῦ κραββάτου της. Ἡ δυστυχὴς εἶδε τὸν σύζυγόν της προβαίνοντα εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου.

Γνωρίζομεν ἤδη ὁποίαν ὀργὴν ἔδειξεν ὁ Ῥαβινότος, ὅτε ὁ Γρανσὰμ τῷ ἀνήγγειλε τὰς ἐπισκέψεις τῆς Σουσάννας Λαμβέρτου· ἃς κρίνῃ λοιπὸν ἕκαστος τί συνέβη εἰς τὸν ἄγριον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅταν εἶδε τὴν γυναῖκα, ἧς καὶ μόνον τὸ ὄνομα τῷ ἐνεποίει μανίαν, διαμένουσαν εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἐκπληροῦσαν μετὰ εὐσεβάστου ἀταραξίας τὸ καθῆκον ὅπερ ἀνεδέχθη. Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως αὐτοῦ, ἐπήδησεν αἴφνης πρὸς αὐτὴν, καὶ μὲ βλέμμα πύρινον, μὲ χεῖλη ὠχρὰ, μὲ πυγμὰς ἐσφιγμένας, ἀνέκραζε μετὰ φρικωδῶν βλασφημιῶν. — Διαβολογυναῖκα! ἢ κατηνίσου ἀπ' ἐδῶ, ἢ . . .

Ὁ οἶκος ὁλόκληρος ἔτρεμεν ὑπὸ τὰ κατεσπευσμένα βήματα τοῦ χωρικοῦ, τὰ δὲ παιδία, βλέποντα τὸν πατέρα των ὁρμῶντα οὕτως, ἐξέβαλον φωνὰς τρόμου. Ἀλλ' ἡ Σουσάννα, ἀντὶ νὰ στραφῇ ἢ μετατοπίσῃ ὀλίγον διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ καταπληκτικὸν κτύπημα, ὅπερ τὴν ἠπείλει, ἀσχολουμένη τοὐναντίον περὶ τὴν πάσχουσαν, οὐδὲ νὰ

συλλογισθῇ ἤθελε τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον. Ἠσθάνθη τὸν γιγάντιον γρόνθον τοῦ Ῥαβινότου ὑψούμενον ὑπὲρ τὴν κεφαλήν της, καὶ οὐδ' ὁ ἐλάχιστος μῦς τοῦ εὐγενοῦς καὶ σεβασμὸν ἐμπνέοντος προσώπου της δὲν ἐπρόδωσε τὸν φόβον. Χωρὶς δὲ νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν μανιώδη, τῷ ἔτεινε τὸ κυμβίον ὅπερ ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα καὶ δι' ἀγγελικῆς πραότητος τῷ εἶπε,

— Κρατήσατε αὐτό... ἡ σύζυγός σας εὑρίσκεται εἰς κακὴν κατάστασιν.

Ἡ ἀταραξία αὐτῆς, ἡ γλυκύτης τῆς φωνῆς της, ἡ ἡρωϊκὴ ἐκείνη μεγαλοψυχία, κατέστησαν ἐννεὸν τὸν τρομερὸν Ῥαβινότον, εἰς ὃν ἀναγεννήθη οὕτως εἰπεῖν δύναμις ὑπερφυσική τις ἰσχυροτέρα τῆς θελήσεως καὶ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ αἴφνης. Ἔμεινε λοιπὸν ἀκίνητος, μὲ στόμα κεχηνός, ἡ σπασμωδικῶς ὑψωθεῖσα χεὶρ του κατεβιβάσθη κατ' ὀλίγον, οἱ μῦς τοῦ προσώπου του περιῆλθον εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ τέλος ἔλαβε τὸ κυμβίον ὅπερ τῷ ἐπαρουσίασεν, ἐνῷ ἀρ' ἑτέρου ἡ Σουσάννα ἐξηκολούθει παρέχουσα εἰς τὴν λειποθυμήσασαν ἀσθενῆ ὅλας τὰς φροντίδας, ὅσας ἡ θέσις της ἀπῄτει.

Ὁ Γρανσὰμ, ὅστις ἦτο θεατὴς ἄφωνος, εἰ μὴ ἀδιάφορος τῆς ταχείας ταύτης σκηνῆς, προχωρήσας πρὸς τὸν Ῥαβινότον, τῷ εἶπε μὲ ἦθος ἐξωργισμένον,

— Λοιπὸν, κύριε, τί σημαίνει τοσαύτη ὀργή; Ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν ὅτι ἠθέλατε κτυπήσει τὴν ἀξιότιμον κυρίαν Λαμβέρτου, καὶ, μὰ τὴν ψυχήν μου! ποτὲ δὲν θὰ σᾶς τὸ ἐσυγχώρουν! Εἶνε ἀνάξιον, εἶν' ἐπαχθὲς, εἶν' ἀποτρόπαιον καὶ ἠθέλατε πληρώσει ἀκριβὰ, σᾶς ὁρκίζομαι, τὴν πρᾶξίν σας ταύτην.

Ἀλλ' ἡ Σουσάννα παρετήρησε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα τοῦ Γρανσὰμ, μεθ' ἧς καὶ τὴν τυφλὴν ὀργὴν τοῦ Ῥαβινότου· ἀντὶ δὲ ν' ἀποκριθῇ ἐξηκολούθησε τὴν ὑπηρεσίαν της, ἐνῷ ὁ οἰκοδεσπότης, κρατῶν τὸ κυμβίον εἰς τὴν χεῖρα ἔλεγε χαμηλῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν ξένον μὲ εἶδός τι τρόμου.

— Εἶνε μάγισσα, μὰ τὴν ζωήν μου, εἶνε μάγισσα, καθὼς λέγουν... μ' ἐμάγευσε καὶ δὲν γνωρίζω τί συμβαίνει.

Ἐν τούτοις ἡ ἀσθενὴς, χάρις εἰς τὰς περιποιήσεις, ἃς τῇ ἐπεδαψίλευον, ἤνοιξε τέλος τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ θέα τοῦ συζύγου της, σχεδὸν ἀλάλου καὶ πράου, παρούσης καὶ τῆς Σουσάννης, συνετέλεσεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν κατάπαυσιν τῆς λειποθυμίας ταύτης, ἥτις ἦτον ἀποτέλεσμα τοῦ τρόμου. Αἱ μεμαραμέναι παρειαί της ἐχρωματίσθησαν ὀλίγον, καὶ ἀπευθύνασα μελαγχολικὸν μειδίαμα πρὸς τὸν Ῥαβινότον, ἔμελλε νὰ ὁμιλήσῃ, ὅταν ἡ Καλὴ Γυναῖκα τῇ εἶπε μετὰ ἐπιτακτικῆς τινος γλυκύτητος,

— Μείνατε ἥσυχος πτωχή μου Αἰκατερίνη· πᾶσα συγκίνησις, εἰς ἀσθένειαν ὁποία ἡ ὑμετέρα, ἀποβαίνει κινδυνώδης... Ἀκολουθήσατε τὰς συμβουλὰς, τὰς ὁποίας σᾶς ἔδωσα, καὶ μὴν ἐνδιαφέρεσθε τόσον δι' ἐμέ. Οὐδένα φοβοῦμαι, καὶ οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦνε ὁ κίνδυνος, ὅστις δύναται νὰ μὲ ἀπειλήσῃ, ἐγὼ δὲν θὰ σᾶς ἐγκαταλείψω.

— Αὐτὴ εἶνε ἐνεργητικὴ καὶ ἐκιτηδεία ὡς λέαινα! ἐσκέφθη ὁ Γρανσὰμ, ἀποσυρόμενος εἰς σκοτεινήν τινα γωνίαν, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἦτον ἄκαμπτος.

— Ὦ Θεέ μου! ἔχετε τὴν καλοσύνην νὰ ἐπανέλθητε καὶ πάλιν ὅπως μὲ ἴδητε; ὑπέλαβεν ἡ Αἰκατερίνη συνάπτουσα τὰς χεῖρας. Εἶσθε ὁ ἀγαθός μου ἄγγελος.

— Ἂς μὴ ἔχῃ πολλὴν ἐμπιστοσύνην! εἶπεν ὁ Ῥαβινότος, μὲ ὕφος ἀγριωπὸν χωρὶς ἐντούτοις νὰ παρατηρήσῃ τὴν Κ. Λαμβέρτου. Σήμερον ἐσώθη μὲ μόνον τὸν τρόμον, χάρις εἰς τὴν μαγείαν ἐκείνην, διὰ τῆς ὁποίας δὲν γνωρίζω πῶς, μοῦ ἐκόπησαν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες· ἀλλὰ κἀμμίαν ἄλλην φοράν...

— Τίποτε δὲν θὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ ἐπανέλθω ἐδῶ, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα μετὰ σταθερότητος καὶ διακόπτουσα τὰς πρὸς ἀναχώρησιν προπαρασκευάς της, ἐνόσῳ ἡ δυστυχὴς αὐτὴ γυνὴ ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς μου... Εἶμαι μηδὲν ἀπέναντι τῆς σκληρᾶς ἀσθενείας, ἥτις τὴν καταβιβρώσκει· ἐν τούτοις αἱ φροντίδες μου δὲν θὰ τῇ λείψωσιν ἐνόσῳ τὴν ἀμελοῦσιν ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἦνε προσφιλεστέρα. Τοῦτο ἐπιβάλλει τὸ τῆς φιλανθρωπίας καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ ἐκπληρώσω.

Ἡ ἀντίστασις αὕτη ἐξήγειρεν ὅλην τὴν ὀργήν, τὴν σχεδὸν περισταλεῖσαν, τοῦ χωρικοῦ.

— Σᾶς ἀπαγορεύω νὰ ἐπανέλθητε εἰς τὸν οἶκον μου, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ἠχηρὰν, καὶ μάθετε καλῶς ὅτι ἂν ἄλλοτε σᾶς εὕρω ἐδῶ...

— Σιωπή, Ῥαβινότε, σιωπὴ σᾶς παρακαλῶ, εἶπεν ὁ Γρανσὰμ μὲ φωνὴν μειλίχιον καὶ ἐπεμβαίνων ἐκ νέου εἰς τὴν ἔριδα. Τολμᾶτε νὰ ὁμηλῆτε οὕτω πρὸς μίαν ἀγαθὴν καὶ ἀξιότιμον γυναῖκα, τὸ εἴδωλον τοῦ τόπου, ἥτις ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον σας, καίτοι λαμβάνουσα τοσοῦτον ἀθλίαν ὑποδοχὴν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ μίαν καλὴν πρᾶξιν; Ἔπρεπε νὰ αἰσχύνησθε τοιαύτην ἀγνωμοσύνην ἀνταποδίδοντες πρὸς αὐτήν!

Ὁ Ῥαβινότος ἐστράφη πρὸς αὐτὸν ὅλως ἐκθαμβος, διότι τὸν εἶδεν ἀναλαμβάνοντα τοσοῦτον θερμῶς τὴν ὑπεράσπισιν γυναικὸς διὰ τὴν ὁποίαν ὀλίγας στιγμὰς πρότερον εἶχεν ἐκφρασθῆ μετὰ τοσούτου μίσους. Ὁ δὲ Γρανσὰμ κατεβίβασε τὴν κεφαλὴν μετά τινος ταραχῆς, οὐχὶ τόσον ἐκ τῆς ἐκπλήξεως τοῦ χωρικοῦ, ὅσον ἐκ τοῦ ἀπαθοῦς καὶ ψυχροῦ βλέμματος, ὅπερ ἡ Σουσάννα Λαμβέρτου ἐστήριξεν ἐπ' αὐτοῦ.

— Ἂς μὲ συγχωρήσῃ ὁ αὐθέντης μου, εἶπε κλίνουσα, διότι παρασχοῦσα ὅλην μου τὴν προσοχὴν εἰς τὴν πτωχὴν Αἰκατερίνην, δὲν παρετήρησα τὴν παρουσίαν του, ἵνα τῷ προσφέρω τὰ ταπεινὰ σεβάσματά μου... Βλέπω μετὰ λύπης, ἐξηκολούθησεν ἐξετάζων αὐτὸν μὲ εἶδός τι οἴκτου, ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις διαμονή του δὲν ἦτο τοσοῦτον εὐνοϊκὴ εἰς τὴν ὑγείαν του.

— Ὑπάρχουσιν ἀσθένειαι, αἱ ὁποῖαι οὐδαμοῦ θεραπεύονται, κυρία Λαμβέρτου, ἐψιθύρισεν ὁ Γρανσὰμ μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην, καὶ ἠξεύρετε καλῶς... Ἀλλὰ, ὑπέλαβεν ἐναγωνίως, διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἔριδά σας μὲ αὐτὸν τὸν ἐξημμένον Ῥαβινότον, νομίζω ὅτι ἕνεκα τῆς μνησικακίας, τὴν ὁποίαν σᾶς φυλάττει διὰ τὴν γνωστήν σας ὑπόθεσιν, εἶνε φρόνιμον νὰ μὴ ἐπανέλθητε πλέον ἐνταῦθα.

— Καὶ τίς λοιπὸν θὰ νοσηλεύσῃ τὸ δυστυχὲς αὐτὸ πλάσμα, εἶπεν ἡ Σουσάννα, χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Δὲν γνωρίζετε ὅτι ὑποφέρει τὰς φρικωδεστέρας ἀλγηδόνας καὶ ἡ κατάστασίς της εἶν' ἐπικίνδυνος;

— Θὰ στείλω νὰ παρακαλέσω τὸν ἰατρὸν τῆς κοινότητος Κ. Γερμανὸν νὰ τὴν ἐπισκέπτηται καθ' ἑκάστην καὶ νὰ τῇ παράσχῃ ὅλην τὴν συνδρομὴν ἣν ἀπαιτεῖ ἡ κατάστασίς της. Ἐγὼ ἀναδέχομαι ὅλην τὴν δαπάνην, ἂν ἐν τούτοις, Σουσάννα δὲν μὲ κρίνεται ἀνάξιον τοῦ νὰ συμμετάσχω τῆς ἀγαθοεργίας σας.

Ἡ Καλὴ Γυναῖκα ἔκαμε σημεῖον συγκαταθέσεως.

— Λοιπὸν ἐσυμφωνήσαμεν, ὑπέλαβεν ὁ Γρανσὰμ, τοῦ ὁποίου τὸ μέτωπον ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ ψυχροῦ ἱδρῶτος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τις τὴν αἰτίαν, ὁ Κ. Γερμανὸς θὰ προσφέρῃ ἀπὸ τοῦ νῦν ὅλην τὴν συνδρομήν του εἰς τὴν ἀσθενῆ, καὶ ἐγὼ θὰ φροντίζω νὰ στέλωσιν ἀπὸ τὸν πύργον ὅ,τι εἶνε ἀναγκαῖον... Πιστεύω, Ῥαβινότε, ὅτι ἡ συμφωνία αὕτη δὲν σᾶς δυσαρεστεῖ.

— Ἄ! Θεέ μου! εἶπεν ὁ Ῥαβινότος μετ' ἀναλγησίας ὑψῶν τοὺς ὤμους· δὲν ἀξίζει τὸν κόπον. Ἀφοῦ λέγουν ὅτι ἡ ἀσθένειά της εἶνε ἀνίατος, διατὶ νὰ κάμητε τόσα ἔξοδα. Ἄλλως τε κάμετε ὅ,τι θέλετε, φθάνει μόνον νὰ μὴ βλέπω εἰς τὸν οἶκον μου ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία δὲν μοὶ εἶνε εὐάρεστος.

Ἡ Σουσάννα δὲν ἐξέφρασε τὴν περιφρόνησίν της διὰ τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην ἀναλγησίαν, εἰμὴ ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν. Εἶτα δὲ λαβοῦσα τὸ κάλυμμά της, ἐπλησίασε πρὸς τὴν Αἰκατερίνην, πρὸς τὴν ὁποίαν ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἀπηύθυνε παρηγόρους τινὰς λόγους.

— Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία νὰ σοὶ τὰ ἀνταποδώσωσιν, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη μὲ τόνον βαθείας εὐγνωμοσύνης, προσπαθοῦσα νὰ ἐγερθῇ. Θ' ἀποθάνω εὐλογοῦσα τὸ ὄνομά σας.

— Σιώπα, ἀνόητη! ἀνέκραξεν ὁ Ῥαβινότος, ὁ διάβολος νὰ ἐπάρῃ καὶ σὲ καὶ ἐκείνην!

— Φίλε μου, ἐψιθύρισεν ἡ ἀσθενὴς, δὲν ἔχω ἄλλο παρὰ εὐχὰς νὰ τῇ δώσω, καὶ θὰ παρακαλῶ τὸν Θεὸν δι' αὐτήν, καθὼς καὶ διὰ τὰ παιδία μου!

Ἡ Καλὴ Γυναῖκα, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ ἐπλησίασε πρὸς τὸν Γρανσὰμ, καὶ τῷ εἶπε μετὰ ὀργῆς ἅμα καὶ οἴκτου, δεικνύουσα τὸν Ῥαβινότον.

— Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον εἴχετε ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην σας!

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπάντησιν ἐξῆλθε τῆς οἰκίας· μόλις δ' αὕτη ἐγένετο ἄφαντος, καὶ ὁ Γρανσὰμ κατελήφθη ὑπὸ δυσθυμίας τινὸς, ἥτις μετετράπη ἐντὸς ὀλίγου εἰς ἔκτακτον καὶ πυρεσσώδη ἀνησυχίαν. Ἔλαβε λοιπὸν τὴν βακτηρίαν καὶ τὸν πῖλον του, λέγων μετὰ φωνῆς τεταραγμένης,

— Πρέπει νὰ τὴν φθάσω καὶ νὰ ἔλθω εἰς ἐξηγήσεις μετ' αὐτῆς, ἀδιάφορον, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ... Μὲ εἶδεν ἐδῶ καὶ θὰ νομίζῃ ἴσως ὅτι συνωμοτοῦμεν κατ' αὐτῆς... Ὑγίαινε Ῥαβινότε! ὑγίαινε, καὶ μὴ κάμης τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ λυπήσῃ τὴν Σουσάνναν Λαμβέρτου. Ἰδίως δὲ μὴ τῇ εἴπῃς τίποτε τῶν σχεδίων μας! Ἀκολούθως θὰ ἐπανέλθω, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ μάθῃ κανείς. Ὑγίαινε!

Καὶ ἐξῆλθεν ὡς τρελὸς, ἀφίνων τὸν Ῥαβινότον ὅλως ἔκπληκτον ἕνεκα τῆς αἰφνιδίας ταύτης ἀναχωρήσεως.

Ἡ Σουσάννα εἶχεν ἤδη ἀρκούντως μακρυνθῆ ὅταν ὁ Γρανσὰμ ἔτρεξε πρὸς συνάντησίν της· ἀλλ' ἡ ἀνησυχία εἶχε δώσει εἰς τὸν κύριον τῆς Ὀζεραίης ταχύτητα καὶ εὐκινησίαν παιδικὴν, ἥτις ηὔξανεν ἐφ' ὅσον αἱ σκέψεις του καθίσταντο ἐνοχλητικώτεραι καὶ πυρετωδέστεραι. Κατέλιπε λοιπὸν τὴν ἀτραπὸν, ἥτις ἔφερε πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ῥαβινότου, διῆλθε τὴν μεγάλην ὁδὸν καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν πάροδον. Τότε μόνον ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ μικροῦ βουνοῦ, ἐξ οὗ ἐφαίνετο ὁλόκληρον τὸ κτῆμά του, παρετήρησε τὴν Κ. Λαμβέρτου, ἥτις ἐπροχώρει ἡσύχως ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν αἰγείρων.

Πλησιάζων τὴν γυναῖκα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μετὰ τοσούτου ἐνδιαφέροντος προσεπάθει νὰ φθάσῃ καίτοι ἀσθενὴς ὢν καὶ τοῦ ἡλίου πυρίνας ἀκτῖνας ἐκπέμποντος, κατελήφθη ὑπὸ τρόμου μεγίστου, καὶ σπασμωδικὸς κλονισμὸς ἐτάραξεν ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη. Ἐν τούτοις δὲν ἀνέστειλε τὸ ταχὺ βῆμά του, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπέκυπτε δύναταί τις εἰπεῖν εἰς τὴν μαγνητικὴν ἐκείνην ἐπήρειαν, ἥτις ἕλκει τὸ μικρὸν πτηνὸν πρὸς τὸ χαῖνον σῶμα τοῦ ὄφεως· ὅλη του ἡ θέλησις ἀνθίστατο πρὸς τὴν προσέγγισιν ταύτην, τὸ μέτωπόν του ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἱδρῶτος, αἱ κνῆμαί του ἐκάμπτοντο ὑπ' αὐτόν, καὶ ὅμως ἐβάδιζε μὲ βῆμα ἄνισον μὲν καὶ ἀναποφάσιστον, ἀλλὰ ταχύ.

Ἡ Σουσάννα ἀφ' ἑτέρου, οὐδόλως ὑπώπτευεν ὅτι ἐγγὺς αὐτῆς ἦτον ἄνθρωπος οὗ τὸ βλέμμα ἠκολούθει ὅλας αὐτῆς τὰ κινήσεις. Βαδίζουσα, χωρὶς νὰ στρέφῃ τὴν κεφαλὴν, ἐστέκετο μόνον ἐκ διαλειμμάτων διὰ νὰ συνάζῃ φαρμακευτικά τινα βότανα, φυόμενα εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁδοῦ. Τέλος θόρυβος βημάτων πλήξας τὴν ἀκοήν της, τὴν ἠνάγκασε νὰ στραφῇ ὄπισθεν· ἀναγνωρίσασα δὲ τότε τὸν κύριόν της ἔμεινεν ἀκίνητος, εἴτε διὰ νὰ τὸν περιμείνῃ εἴτε διὰ νὰ τῷ παραχωρήσῃ ἐκ σεβασμοῦ τὸν δρόμον.

Ἡ τοσούτῳ φυσικὴ αὕτη πρᾶξις ἐπηύξησε τὴν ταραχὴν τοῦ Γρανσὰμ, ὅστις νεύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠρυθρίασεν ἀλληλοδιαδόχως καὶ ὠχρίασε. Τὸ βλέμμα τῆς Καλῆς Γυναικὸς, τὸ τοσούτῳ μειλίχιον καὶ φαδινὸν καὶ παρήγορον πρὸς πάντας, εἶχε, φαίνεται, δι' αὐτὸν τι τὸ ταραχῶδες· ἐστάθη λοιπὸν αἴφνης πρὸ αὐτῆς, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐναρθρώσῃ λόγον.

— Αὐθέντα, ἠρώτησεν ἡ γραῖα μεθ' ἁπλότητος, ἐζητεῖτε ἐμέ; Ἔχετέ τι νὰ μοὶ εἴπητε;

— Ἐγώ! ὑπετονθόρισεν ὁ Γρανσὰμ προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ, ναί, κυρία . . . δηλαδή, ὄχι . . . ἤθελον μόνον νὰ σᾶς ἐρωτήσω. . .

Ἀλλ' ἀδύνατος ν' ἀντιστῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς ἐνδομύχους ταύτας βασάνους, ἐστήριξε τὴν χεῖρα ἐπί τινος δένδρου καὶ ἐψιθύρισε μετὰ τόνου σπαραξικαρδίου.

— Θεέ μου! πόσον ὑποφέρω!

Οἶκτος ἀνυπόκριτος ἐζωγραφήθη τότε ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς Σουσάννης.

— Δὲν εἶνε ἀληθὲς, εἶπε μὲ φωνὴν ἠχηρὰν, ὅτι ἡ ζωὴ εἶνε μακρὰ καὶ λίαν ἀλγεινὴ, ὅταν ἔχῃ τίς τύψιν συνειδότος ἐν ἑαυτῷ; Εἶνε λοιπὸν, Κάρολε Γρανσὰμ, αἱ τύψεις τοῦ συνειδότος αἱ ὁποῖαι σᾶς ἐξησθένισαν καὶ ἐγήρασαν προώρως; Εἶνε αἱ τύψεις μᾶλλον ἢ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως, ἥτις σᾶς ἔφερεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἐνῷ ἐγὼ ἐπίστευον ὅτι ἐνόσῳ ἔζων δὲν ἤθελον σᾶς ἰδεῖ πλέον;

— Καὶ διατί δὲν ἀποδίδετε τὴν ἔλευσίν μου καὶ εἰς αἴσθημα ἀξιέπαινον; Μ' ὅλον ὅτι ἔχασα πᾶν δικαίωμα νὰ ἦμαι ὑπερήφανος ἔμπροσθεν ὑμῶν, κυρία Λαμβέρτου, μὲ νομίζετε λοιπὸν τοσοῦτον ἀνίκανον πάσης εὐγενοῦς καὶ ἀφιλοκερδοῦς σκέψεως;

— Ἴσως ὄχι, κύριε· ἀλλ' ἂν τοιαύτη σκέψις ὑπῆρχεν ἐν τῇ κεφαλῇ σας, ἤθελεν εἴσθαι ἧττον ἰσχυρὰ ἢ τὸ ἐπαχθὲς αἴσθημα ὅπερ ἀπορροφᾷ ὅλον τὸν νοῦν σας, τὸ ὁποῖον διευθύνει ὅλας τὰς πράξεις σας, τὸν φόβον . . . Ὦ μὴ διαμαρτύρεσθε, μὴ μολύνητε τὰ χείλη σας! Ἡ θέα μου εἶνε μισητή, τὸ γνωρίζω, καὶ μάρτυρα τούτου ἔχω τὴν σκυθρωπὴν φυσιογνωμίαν σας, τὴν ταραχὴν, τὸν τρόμον τῆς ὁμιλίας σας. . . Λοιπὸν τί θέλετε; διατί ἐπανήλθατε ἐνταῦθα μὲ κίνδυνον νὰ μὲ συναντήσητε μόνην, ὡς συνέβη τὴν στιγμὴν ταύτην; Δὲν ἐτήρησα πάντοτε τὸν λόγον μου; Τὸν κύριον τῆς Ὀζεραίης δὲν ἠγάπησαν, ἐξετίμησαν, ἐσεβάσθησαν ὅλοι; Δὲν ἔχει οὗτος δείγματα ἱκανὰ τῆς ἐχεμυθείας μου; καὶ ἐν τῷ τρόμῳ, ὅστις ἀδιαλείπτως τὸν καταβιβρώσκει, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νέου ὅρκου, διὰ νὰ θαρρῇ ἐπὶ τῆς αἰωνίας σιωπῆς μου;

— Μὴ πιστεύητε αὐτὸ, Σουσάννα, εἶπεν ὁ Γρανσὰμ μετὰ σπουδῆς· μήπως δὲν γνωρίζω πόσον πιστὴ εἶσθε εἰς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις σας; Ἀφ' ἑτέρου δὲν ἐκράτησα καὶ ἐγὼ ἐν ὅλῃ

τῇ ἀκριβείᾳ τοὺς ὅρους, ὅσους μοὶ ἐπεβάλετε; Ὁ υἱός σας ἠθέλησε νὰ μὲ φονεύσῃ καὶ τὸν ἐσυγχώρησα, περιπλέον δὲ ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισίν του, τὸν ἄφησα, ὡς καὶ πρότερον, νὰ διαθέτῃ τὴν περιουσίαν μου, τῷ ἔδωσα ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην μου . . . Θὰ ἦσθε λοιπὸν πρὸς ἐμὲ πλέον αὐστηρὰ, παρ' ὅσον ἐγὼ ὑπῆρξα πρὸς τὸν Διονύσιον!

— Κύριε Γρανσὰμ, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα σοβαρᾷ τῇ φωνῇ, δὲν ἔχω τίποτε νὰ σᾶς συγχωρήσω, διότι δὲν εἶμαι δικαστής σας. Ἀπευθύνθητε πρὸς τὸν Θεὸν, ὅστις μόνος καταμετρεῖ τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν ποινήν· ἐγὼ δὲ, πτωχὸν πλάσμα, τὸ ὁποῖον ἡ τύχη κατέστησε κάτοχον τοῦ φρικώδους μυστικοῦ σας, δὲν θὰ πράξω ἄλλο ἢ νὰ σᾶς ἀναπολῶ ἐν τῇ μνήμῃ ὅ,τι σᾶς εἶπον κατὰ τὴν φρικώδη ἐκείνην καταστροφὴν, καθ' ἣν σᾶς ἠνάγκασα νὰ φανῆτε γενναῖος. Ἂν ἡ συνείδησίς μου μοὶ ὑπηγόρευε νὰ ἀποκαλύψω ὅ,τι γνωρίζω, δὲν ἤθελον ποτὲ διστάσει· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁρρωδῶ ὅτι ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ θρησκεία μὲ διατάττουσι νὰ σᾶς ἀφήσω τὸν καιρὸν ὅπως μετανοήσητε, ἐπειδὴ ἀνέχομαι νὰ σᾶς βλέπω ἀπολαμβάνοντα ἀγάπην, ὑπόληψιν, σεβασμὸν, ὅστις δὲν σᾶς ὀφείλεται, σᾶς λέγω ὅτι πρέπει ἡ ζωή σας νὰ ἦνε ἀληθῶς ζωὴ μετανοίας καὶ νὰ μὴ ὠφελῆσθε ἐκ τῆς θέσεώς σας ὅπως βλάψητε τοὺς πλησιάζοντας ὑμᾶς. Δύο πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δι' ἐμὲ εἶνε φίλτερα τοῦ βίου, τρέφουσι καθ' ὑμῶν ὀργὴν καὶ μῖσος. Εἶνε δὲ ταῦτα ὁ υἱός μου Διονύσιος, καὶ ἡ σύζυγός σας Ἀδελαΐς δὲ Σαινσορμόν. Ἐφ' ὅσον δὲν προσβάλλετε οὔτε τὸν ἕνα, οὔτε τὸν ἄλλον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἡσυχίαν των, δὲν ἔχετε τίποτε νὰ φοβηθῆτε παρ' ἐμοῦ· ὡρκίσθην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡρκίσθην ἐνώπιον τῆς μνήμης τῶν θανόντων. Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θελήσετε νὰ ἐκδικηθῆτε, θὰ μὲ εὕρητε ἀμείλικτον εἰς τὰς καταδιώξεις μου. Καὶ ἂν θελήσω δὲ καὶ τότε νὰ σᾶς φεισθῶ, τὸ καθῆκον ὅμως μοὶ ἐπιβάλλει νὰ ἦμαι τόσον ἄκαμπτος, ὅσον καὶ ἡ Θεία πρόνοια.

Ὁ Γρανσὰμ πρὸς τοὺς λόγους τούτους ἔμενεν ἔνεος, μὴ τολμῶν οὐδὲ νὰ σαλεύσῃ, οὐδὲ νὰ ὁμιλήσῃ, διότι ἡ πικρὰ αὕτη μονῳδία παρέλυσε τὰς δυνάμεις του.

— Πῶς δύνασθε νὰ φοβῆσθε, κυρία, ὑπέλαβε τέλος μετὰ ταπεινότητος, ὅτι λείπω ἀπὸ τὰς ἐπισήμους ὑποχρεώσεις, ἃς ἀνέλαβον ἐνώπιόν σας; Ὁ υἱός σας Διονύσιος δὲν εἶν' ἐξησφαλισμένος ἀπὸ πᾶσαν ἰδιοτροπίαν μου; Ἡ ἐκκάρπωσις τῆς ἐπαυλεως δὲν τῷ ἐπεκυρώθη δυνάμει συμβολαίου ἐπὶ εἴκοσιν ἔτερα ἔτη; Τί δύναμαι νὰ πράξω κατ' αὐτοῦ πλέον; Ἡ δὲ Ἀδελαΐς ἡ γυνὴ αὐτὴ, τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπησα, δι' ἣν ὑπέστην τόσα δεινὰ, μὲ νομίζετε λοιπὸν τόσον ἀγενῆ, ὥστε νὰ ἦμαι ἀναίσθητος εἰς τὰς περιποιήσεις, εἰς τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἀδιαλείπτως μοὶ ἐπιδαψιλεύει; Ἀκούσατε. Γνωρίζω, ὡς καὶ σεῖς ἴσως, ὅτι ἀπὸ τὴν καρδίαν της δὲν ἐξηλείφθη ὁλοσχερῶς ἡ εἰκὼν ἑνὸς ἄλλου, εὐτυχεστέρου ἴσως· γνωρίζω ὅτι αὕτη θλίβεται εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀνιαρᾶς ἐκείνης στιγμῆς, καθ' ἣν συγκατετέθη νὰ ἑνώσῃ τὴν τύχην της μετὰ τῆς ἰδικῆς μου, καὶ ἴσως ἡ σκυθρωπὴ καὶ μονήρης ζωὴ, τὴν ὁποίαν διάγει παρ' ἐμοί, οὗ αἱ θλίψεις δι' αὐτὴν εἰσὶν ἀκατανόητοι, ἐπαυξάνει τὰς ἀεννάους λύπας της. Γνωρίζω ὅτι εἰς Παρισίους, συνήντησε πολλάκις τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς φίλον, τὸν πρώην μνηστῆρά της. Ὡμίλησαν, ἀνεπάλησαν βεβαίως τὸ παρελθόν. . . Λοιπὸν, Σουσάννα, ἐναντίον ὅλων τούτων, οὐδ' ὀργὴν, οὐδὲ μῖσος κατὰ τῆς Ἀδελαΐδος φυλάττω. Τὴν οἰκτείρω μόνον ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μου, καὶ μακρὰν τοῦ νὰ θελήσω νὰ ἐπαυξήσω τὰ κρύφια αὐτῆς δεινὰ, ἐπεθύμουν, διὰ τῶν μεγαλειτέρων θυσιῶν νὰ ἐλαττώσω τὸ βάρος αὐτῶν.

Ἡ Καλὴ Γυναῖκα τὸν παρετήρει μετὰ δυσπιστίας, ἀλλ' ὁ Γρανσὰμ ἐκράτει ἀκινήτους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν γῆν, καὶ οἱ χαρακτῆρές του δὲν ἐξέφραζον ἄλλο εἰμὴ ζωηρὰν φυσικὴν θλῖψιν.

— Εἴθε νὰ ἦσθε εἰλικρινὴς, ὑπέλαβεν ἐκείνη στενάξασα· εἴθε αἱ ἰδέαι, ἃς συνέλαβον περὶ ὑμῶν ὅταν σᾶς εἶδον ἐπιστρέψαντα ἐκ Παρισίων νὰ ψευσθῶσιν! Ἐν τούτοις, κύριε, ἐκ τῆς πρώτης ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν ἐκάματε, δικαιοῦμαι νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν ἤλθατε μὲ ἰδέας εἰρήνης καὶ γενναιοφροσύνης.

— Α! ἐννοεῖτε τὸν Ῥαβινότον, εἶπεν ὁ Γρανσὰμ μετὰ σπουδῆς· εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν ἔχει καλὴν φήμην, καὶ ἀρχίζω καὶ ἐγὼ νὰ πιστεύω ὅτι δικαίως. Ἀλλὰ σκέφθητε, Σουσάννα, ὅτι ὤφειλον εἰς τὸν ἄνθρωπον ταῦτον μερικὰς ἐξηγήσεις διὰ τὸν τρόπον, μεθ' οὗ τὸν ἀπέπεμψα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ συμβάντος . . . Τέλος ἐπειδὴ σᾶς δυσαρεστεῖ, δὲν τὸν ἐπαναβλέπω πλέον· τὰ εὐεργετήματα, ἅτινα θὰ πράξω εἰς τὴν πτωχὴν γυναῖκα του, μὲ ἀπαλλάσσουσι πάσης πρὸς αὐτὸν ὑποχρεώσεως. Αἰσθάνεσθε δὲ καλῶς, Σουσάννα, ὅτι ὁ Ῥαβινότος οὔτε δύναται, οὔτε ὀφείλει νὰ ἔχῃ τι κοινὸν πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ Σουσάννα ἐσιώπα, ὁ δὲ Γρανσὰμ, ὑπολαμβάνων ὅτι δὲν εἶχεν ἀρκούντως καταπολεμήσει τὰς περὶ Ῥαβινότου ὑπονοίας, ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου, ὅταν ἡ Καλὴ Γυναῖκα τὸν διέκοψε μετὰ μεγαλοπρεποῦς τινος χειρονομίας,

— Ἀρκεῖ, κύριε, ὑπέλαβε· δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ δικαιολογηθῆτε. Ἐγὼ οὐδὲ φοβοῦμαι, οὐδὲ δύναμαι νὰ φοβηθῶ τινά. Καταφρονῶ τὰς μηχανορραφίας καὶ τοὺς δόλους, καὶ θὰ ἀποθάνω ἐν εἰρήνῃ ὅταν ἡ θεία Πρόνοια ἐπινεύσῃ . . . Ἀλλὰ σᾶς κρατῶ ἐδῶ, λησμονήσασα ὅτι πολὺ ἐπίπονος δι' ὑμᾶς ἀποβαίνει ἡ τοιαύτη συνδιάλεξις. Ἀπὸ τοῦ νῦν, ὀφείλω ἐξ οἴκτου πρὸς τὴν θέσιν σας νὰ σᾶς ἀποφεύγω. Χαίρετε! καὶ ἔχετε κατὰ νοῦν ὅτι καὶ ἡ θεία μακροθυμία ἐξαντλεῖται, ὅταν παραγνωρίζῃ τις τὴν ὥραν τῆς μετανοίας.

Καὶ κλίνασα ψυχρῶς, ἀπεσύρθη· ἀλλ' ὁ Γρανσὰμ ἐφαίνετο λίαν τεταραγμένος ἐκ τῶν διαθέσεων τῆς δυσπιστίας εἰς ἣν τὴν ἄφινεν. Ἀπεράσισε λοιπὸν νὰ προβῇ περαιτέρω, καὶ ἐδράξατο αὐτὴν ἐκ τοῦ βραχίονος.

— Σουσάννα, ὑπέλαβε μετὰ προφανοῦς ἀγῶνος, θέλω νὰ σᾶς ἀποδείξω πόσην ἐμπιστοσύνην ἔχω εἰς τὰς ὑποσχέσεις σας. Μοὶ ὡμιλήσατε μόλις περὶ τῆς Ἀδελαΐδος, καὶ ἐν τούτοις γνωρίζω πόσον ὑποφέρετε, ἀποχωριζομένη αὐτῆς· δὲν ἀνθίσταμαι πλέον νὰ τὴν βλέπητε ὅσον θέλετε κατὰ τὴν ἐν Ὀζεραίῃ διαμονήν μας . . . Σουσάννα, πέπεισμαι ὅτι δὲν θὰ τῇ μάθητε νὰ μισῇ καὶ καταφρονῇ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὀφείλει ὁπωσδήποτε νὰ ἀγαπᾷ καὶ σέβηται.

Ἡ Κ. Λαμβέρτου δὲν ἐδύνατο νὰ πιστεύσῃ εἰς τοιαύτην καλοκἀγαθίαν, δι' ὃ τὸ πρόσωπόν της ἔλαβεν ἔκτακτόν τινα ἔκφρασιν.

— Εἶνε δυνατὸν ἡ καρδία σας νὰ μετεβλήθη; ἀνέκραξεν. Ὁ πόνος καὶ αἱ τύψεις σᾶς κατέστησαν ἀγαθόν; Οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ αἰτία τῆς χάριτος ταύτης, σᾶς εὐχαριστῶ, διότι μοὶ τὴν προσεφέρατε . . Θὰ ἐπανίδω τὴν Ἀδελαΐδα, τὸ ἀγαπητόν μου τέκνον, τὴν θυγατέρα τῆς φιλτάτης μου Ἐλισσάβετ. Ὦ! εὐχαριστῶ, Κ. Γρανσάμ. Τώρα μόνον δύναμαι νὰ πιστεύσω ὡς εἰλικρινεῖς τοὺς σκοπούς σας. Θὰ τρέξω ἀμέσως εἰς τὸν πύργον νὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν Ἀδελαΐδα.

— Εἰς τὸν πύργον, δὲν εἶσθε τόσον ἐλεύθεραι καὶ ἥσυχοι ὅσον ἀμφότεραι ἐπιθυμεῖτε. Ἐγὼ ἐμπιστεύομαι εἰς σᾶς ἀδιακρίτως. Ἡ Ἀδελαΐς θὰ ἔλθῃ νὰ σᾶς ἴδῃ.

— Ποῦ, Κύριε;

— Εἰς τὴν ἔπαυλιν, ὡς ἄλλοτε . . . χαίρετε!

Καὶ ὁ Γρανσὰμ διηυθύνθη ταχέως πρὸς τὴν Ὀζεραίην, ἐνῷ ἡ Καλὴ Γυναῖκα, ἀκίνητος καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἔλεγε μετὰ θερμῆς δεήσεως,

— Ὦ Θεέ μου! ἐλέησον τὸν ἁμαρτωλὸν τοῦτον, ὅστις θέλει νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ σφάλματά του! Διάνοιξον τὴν καρδίαν του εἰς ἀγαθὰς καὶ ἀμέμπτους ἰδέας.

Καὶ ἀνέλαβε τὸν δρόμον της βήματι βραδεῖ καὶ ἔμπλεως χαρᾶς· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἔπαυλιν, παρετήρησε τὸν υἱόν της, ὅστις ἀπεμακρύνετο κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν διὰ μέσου τῶν θάμνων, ὡς εἰ ἤθελε νὰ διαφύγῃ τὰ βλέμματα. Ὅ,τι δ' ἐξέπληξε τὴν Καλὴν Γυναῖκα ἦτον ὅτι ὁ Διονύσιος ἦν ἐνδεδυμένος μετὰ πλείονος ὑπὲρ ἄλλοτε ἐπιμελείας, καὶ εἶχε τὰ ἑορτάσιμα φορέματά του, ὡς εἰ ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ ἐπίσημον τινὰ ἐπίσκεψιν.

VI.

Ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν ἔπαυλιν ἡ Κ. Λαμβέρτου ἠρώτησε τὴν Λουϊζόνην, τὴν περιεργοτέραν καὶ ἀδολεσχοτέραν τῶν θεραπαινίδων της, τὸ αἴτιον τοῦ μυστηριώδους περιπάτου τοῦ υἱοῦ της· ἔμαθε δ' ὅτι ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τῆς ἐλεύσεως της, εἷς νέος χωρικὸς ἐκ Πεχερίας, κώμης κειμένης ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν τῆς Ὀζεραίης, ἐλθὼν ἐκόμισε μίαν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εἰμὴ εἰς τὸν Λαμβέρτον αὐτοπροσώπως. Ἅμα δὲ ὁ ἀγρονόμος ἀνέγνωσεν αὐτὴν, ἐνεδύθη τὰ ἑορτάσιμά του ἐνδύματα καὶ ἐξῆλθε κατεσπευσμένως χωρὶς οὐδὲν νὰ εἴπῃ, ἀφοῦ ὅμως ἀπέπεμψε τὸν τῆς ἐπιστολῆς κομιστὴν, παρ' οὗ ἡ Λουϊζόνη οὐδὲν ἐδυνήθη νὰ μάθῃ.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὅπερ ἐν ταῖς πόλεσιν οὐδὲ κἂν παρατηρήσεως ἄξιον ἤθελε κριθῆ, εἶχε μεγίστην σημασίαν ἐν τῇ ἀκυμάντῳ καὶ ἠρέμῳ ζωῇ τῶν χωρικῶν τῆς ἐπαύλεως. Τί ἔγραφεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη; διατὶ ἐστάλη μετὰ τόσης μυστικότητος; πῶς ὁ Λαμβέρτος τοσοῦτον κατεσπευσμένως καὶ ἄνευ ἀμφιβολίας μετέβη εἰς τὴν κατεπείγουσαν ταύτην πρόσκλησιν; Ἡ Καλὴ Γυναῖκα αὐτὴ, ἥτις ἐγνώριζεν ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ υἱοῦ της, μυρίας ἔκαμε ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σκέψεις· ἀλλὰ γνωρίζουσα ὅτι αἱ μάλλον περίπλοκοι περιστάσεις ἔχουσι τὰς ἁπλουστέρας ἐνίοτε αἰτίας, καὶ βεβαία, ὅτι ὁ Διονύσιος ἤθελε τὰ πάντα τῇ ἐξηγήσει μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του, ἐπέβαλε σιωπὴν εἰς τὴν Λουϊζόνην, ἥτις, ἐλλείψει θετικῶν πληροφοριῶν, ἀπείρους ἐξέφερε τὰς ὑποθέσεις, ὅπως ἡ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο γόνιμος φαντασία της ἐγέννα, καὶ διέταξε νὰ προπαρασκευάσωσι λιτὸν ἄριστον. Ἡ Σουσάννα δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι εἰς τὸν πρῶτον λόγον τοῦ συζύγου της ἡ Κ. Γρανσὰμ ἤθελε σπεύσει πρὸς αὐτὴν, καὶ ἐπεθύμει ἵνα ἡ ἔπαυλις τὴν ὑποδεχθῇ ἑορτασίμως πως.

Ὅ,τι δὲ προέβλεπεν ἡ Κ. Λαμβέρτου ἐπραγματοποιήθη, διότι ἡ Ἀδελαὶς ἔσπευσε ταχύτερον ἢ ὅσον ἡ γραῖα ἐφαντάζετο ὅπως ἴδῃ αὐτήν. Ἡ Καλὴ Γυναῖκα ἐνησχολεῖτο ἤδη περὶ τὴν κατάρτυσιν λιτῆς τραπέζης ἐκ καρπῶν καὶ γαλακτερῶν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἀποθήκης, ὅταν βήματα ἐλαφρὰ καὶ κατεσπευσμένα ἠκούσθησαν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον καὶ ταυτοχρόνως ἐφώνησε φωνή τις γλυκεῖα καὶ πνευστιῶσα.

— Σουσάννα! φιλτάτη μου Σουσάννα, ποῦ εἶσθε

Ἡ Κ. Λαμβέρτου ἠσθάνθη φρικίασίν τινα, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἄφησε νὰ πέσῃ ἐκ τῶν χειρῶν της τὸ φέρον τοὺς καρποὺς κάνιστρον· τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν ἡ Ἀδελαὶς ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας της.

Ἐπὶ πολλὴν ὥραν αἱ δύο γυναῖκες ἔμειναν ἐνηγκαλισμέναι, χωρὶς νὰ δύνανται ν' ἀποσπασθῶσιν ἀλλήλων. Ἡ Ἀδελαὶς ἔχυνε δάκρυα θαλερὰ καὶ σπασμωδικῶς ἔσφιγγε τὴν Σουσάνναν, ἧς ἡ συγκίνησις, καίτοι ἀταραχωτέρα, δὲν ἦτον ὅμως ὀλιγώτερον βαθεῖα. Σπανίως εἶδον τὴν Καλὴν Γυναῖκα κλαίουσαν· ἐν τούτοις δύο θαλερὰ δάκρυα ἔρρευσαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τῶν γηραιῶν παρειῶν της, καὶ μεγάλη βεβαίως πρέπει νὰ ἦτον ἡ παραχή της διὰ νὰ δώσῃ τὰ ἐξωτερικὰ ταῦτα δείγματα τῆς ἀδυναμίας.

Τέλος ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, καὶ ἔμειναν παρατηροῦσαι ἀλλήλας ἐν σιωπῇ. Ἡ Ἀδελαὶς εἶχε πολὺ ὑποφέρει ἀπό τινων μηνῶν· τὸ πρόσωπόν της ἐγένετο ἰσχνὸν, οἱ ὀφθαλμοί της ἦσαν ἐσβεσμένοι, καὶ ἐν τούτοις αὕτη ἦτον ὑπέρ ποτε ὡραία, καίτοι ἡ ὡραιότης της εἶχε λάβει ἕτερον χαρακτῆρα. Ἡ ἐνδυμασία της, λίαν ἀτημελὴς οὖσα, ἐδείκνυε τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς ἐξῆλθε τοῦ πύργου, ἅμα ἔλαβε τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν. Ἐσθὴς λευκὴ, μασχαλιστὴρ μέλας καὶ πέτασος ψιάθινος, τοῦ ὁποίου αἱ ταινίαι ἐκυμάτιζον εἰς τοὺς ὤμους της, τῇ ἔδιδον καλλονὴν ἐξαισίαν, συνᾴδουσαν ἐντελῶς πρὸς τὴν ὠχρότητα καὶ πρὸς τὴν μελαγχολικὴν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας της.

— Σεῖς μόνη δὲν μετεβλήθητε, καλή μου Σουσάννα, εἶπεν ἡ Κ. Γρανσὰμ μὲ μειδίαμα εὐτυχίας· οὔτε αἱ ταραχαὶ, οὔτε αἱ λύπαι τῆς ζωῆς δύνανται νὰ μεταβάλωσι τὴν ἐπαγωγὸν γαλήνην τῆς ψυχῆς καὶ τῶν χαρακτήρων σας, ἐνῷ ἐγώ . . . Ἰδέτε, Σουσάννα, ἠθέλατε ποτε ἀναγνωρίσει τὴν Ἀδελαΐδα, τὴν ἀείποτε γελῶσαν κόρην σας, τὴν ἀγαπητήν σας χρυσαλλίδα;

— Πάντοτε, κόρη μου, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα ἐναγκαλιζομένη αὐτὴν ἐκ νέου. Ὦ! σᾶς εἶδον ἤδη ἀπὸ τῆς ἐπανόδου σας! Μᾶς διεχώρισαν, μᾶς ἐμπόδισαν νὰ βλέπωμεν ἀλλήλας, ἀλλὰ μαθοῦσα ὅτι ἐπεστρέψετε, ἐχώθην ὄπισθεν τοῦ φραγμοῦ τοῦ κήπου, καὶ ἐκεῖ ἐπερίμεινα, μέχρις οὗ ἐκ τύχης σᾶς εἶδον . . . Σᾶς εἶδον ἀπὸ μακρὰν χωρὶς νὰ τολμήσω νὰ σᾶς ἐναγκαλισθῶ, χωρὶς νὰ σᾶς ἀπευθύνω ἕνα περιπαθῆ λόγον . . . . . Ἀλλ' ἀνεγνώρισα τοὺς χαρακτῆράς σας, ἐνόμισα ὅτι ἀκούω τὸν ἦχον τῆς φωνῆς σας, καὶ ἤμην εὐτυχής!

— Καλή μου Σουσάννα! ἂν ἐγνωρίζετε πόσον καὶ ἐγὼ ὑπέφερον διὰ τὴν ἀπουσίαν σας, ἂν ἠξεύρατε . . . .

Καὶ ἐφάνη κατεχομένη ὑπὸ ἰδέας τινος ἐποδύνου, ἡ δὲ φωνή της ἐσβέσθη εἰς τὰ δάκρυα.

— Ἡσυχάσατε, φίλη μου, τῇ εἶπεν ἡ Κ. Λαμβέρτου παρουσιάζουσα αὐτῇ μίαν ἕδραν· ἀναπαυθῆτε ὀλίγον. Θεέ μου! πῶς εἶσθε τόσον περίλυπος, πῶς πνευστιᾶτε οὕτως; Ἂν ἦσθε ἀκόμη ὑπὸ τὴν παιδαγωγίαν μου, θὰ σᾶς ἐπέπληττον πολύ.. Πίετε ὀλίγον γάλα, αὐτὸ θὰ σᾶς κάμῃ καλὸν, τέκνον μου!

Ταῦτα λέγουσα ἡ Σουσάννα ἠνάγκαζε τὴν Ἀδελαΐδα νὰ καθήσῃ ἐγγὺς τῆς τραπέζης ἐν ᾗ εἶχε παραθέσει λιτὸν ἄριστον, καὶ προυτίθετο νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ μὲ τὴν μητρικὴν ἐκείνην φροντίδα, τῆς ὁποίας εἶχε διατηρήσει ὅλην τὴν συνήθειαν· ἀλλ' ἡ νέα γυνὴ περιέφερεν ἐπὶ τῶν ἐδεσμάτων ἐκείνων μελαγχολικὸν βλέμμα, καὶ ὑπέλαβε μετὰ μειδιάματος.

— Σουσάννα, εἶχον δίκαιον νὰ εἴπω πρὸ ὀλίγου ὅτι οὐδὲν μετεβλήθη ἐν ὑμῖν. Ἰδοὺ οἱ καρποὶ τοὺς ὁποίους ἠγάπων, ἰδοὺ τὸ ἀφρόγαλα, τὸ ὁποῖον μᾶς συνήθροιζεν, ὅταν ἐγὼ, ὁ Γουστάβος καὶ εἷς ἄλλος, ἐπεστρέφομεν περιχαρῶς ἐκ τοῦ περιπάτου ἐνταῦθα. Ναὶ, ἰδοὺ ἓν ἄριστον, καθὼς ἐκεῖ-

να, τὰ ὁποῖα μᾶς προσφέρετε εἰς τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῆς εὐδαιμονίας καὶ εἰρήνης! Εἶσθε καὶ τόρα ἐπίσης πρόσχαρις, ἐπίσης ἀγαθή, ἐπίσης ὑποχρεωτική, ὡς καὶ τότε. Ὅ,τι ὅμως δὲν ὑπάρχει πλέον εἶνε ἡ φαιδρότης ἐκείνη, ἕνεκα τῆς ὁποίας εὕρισκον τοὺς καρποὺς αὐτοὺς τοσοῦτον εὐαρέστους, καὶ ἡ ὑγεία τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἥτις μ' ἐπέτρεπε πάντοτε νὰ τιμῶ τὴν ἀφελῆ τράπεζάν σας.

— Καὶ ὅμως, φιλτάτη μου Ἀδελαΐς, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα ἡμισείᾳ τῇ φωνῇ καὶ λαμβανομένη τῶν χειρῶν αὐτῆς, ἂν δὲν ὑπάρχῃ πλέον ἡ εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε τότε εἰς τοὺς ἁπλοῦς αὐτοὺς καρπούς, ὑπάρχει ἀκόμη ἡ φιλία ἥτις τοὺς ἐκαρύκευεν ... Ἀδελαΐς, ἀφ' ὅτου δὲν εἴδομεν ἀλλήλας, ἔχομεν πολλὰ πράγματα νὰ εἴπωμεν.

— Ὤ! ναί, φίλη μου, πολλὰ πράγματα, καὶ πράγματα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα διστάζω ἀκόμη νὰ ὁμολογήσω εἰς σᾶς αὐτήν, τὴν δευτέραν μητέρα μου, εἰς σᾶς ἣν ἄφινα νὰ ἀναγινώσκῃ πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν μου ὡς ἐν ἀνοικτῷ βιβλίῳ.

Τὰ βλέμματα τῆς Καλῆς Γυναικὸς προσηλώθησαν ἐπὶ τῆς Κ. Γρανσὰμ, ἥτις ἐχαμήλωσε χαμαὶ τὰ ἐδικά της.

— Ἀδελαΐς, εἶπε μετ' ἀπεριγράπτου γλυκύτητος, δὲν μ' ἐσυνειθίσατε ποτὲ νὰ σᾶς ἐλέγχω διὰ σφάλματα, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐρυθριᾶτε ὅπως μοὶ ἀποκαλύψητε τὰς λύπας σας . . . Ἀδελαΐς, ἐξηκολούθησε μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν, εἶσθε λοιπὸν πολὺ δυστυχής;

Ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἔρριψε τοὺς βραχίονάς της περὶ τὸν τράχηλον τῆς τροφοῦ της, καὶ εἶπε μετὰ φωνῆς ὑπὸ τῶν λυγμῶν διακοπτομένης.

— Τόσον δυστυχής, φιλτάτη μου Σουσάννα, ὥστε ἐξηντλήθη καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ τὸ θάρρος μου! Δὲν εὑρίσκω πλέον παρηγορίαν οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν προσευχήν! Τὰ πάντα μὲ καταδιώκουσι, τὰ πάντα μὲ ἀπειλοῦσι, τὰ πάντα μὲ φοβίζουσι! Σεῖς, σεῖς μόνη μ' ἀγαπᾶτε εἰς τὴν γῆν, σεῖς μόνη δύνασθε νὰ μὲ παρηγορήσητε, νὰ μ' ἐνθαρρύνητε, νὰ μ' ἐνισχύσητε . . . Ἄνευ ὑμῶν ἐχάθην!

Ἡ Κ. Λαμβέρτου προσεπάθει νὰ πραΰνῃ διὰ λόγων περιπαθῶν τὴν βαθεῖαν ἐκείνην ἀπελπισίαν ἥτις ἐξερράγη τέλος, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον συνεκρατεῖτο· ἀλλ' ἡ Ἀδελαΐς δὲν ἔδιδε προσοχὴν εἰς τὰς παρηγορίας της, καὶ ἐπανελάμβανε πάντοτε.

— Ἐχάθην! ἐχάθην!

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, κόρη μου, τί συνέβη μετὰ τὴν ἐξ Ὀζεραίης ἀναχώρησίν σας; Ἐξηγήθητέ μοι ἀφόβως, Ἀδελαΐς, μὴ δὲν ἦμαι διατεθειμένη νὰ συγχωρήσω ὅλας τὰς ἀδυναμίας σας, νὰ ἐπανορθώσω ὅλα τὰ λάθη σας, ἂν ἦσθε ἔνοχος; Τί δύνασθε νὰ φοβηθῆτε ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν φίλην σας; Λέγετέ μοι λοιπὸν τὴν ἀλήθειαν· μὴ ὁ σύζυγός σας ἐφάνη σκληρὸς καὶ ἄκαμπτος πρὸς ὑμᾶς; μὴ δὲν σᾶς ἀγαπᾷ;

Ἡ Ἀδελαΐς ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ μὲ εἶδός τι τρόμου.

— Μὲ ἀγαπᾷ ἀκόμη, Σουσάννα, καὶ αὐτὸ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν βασάνων μου.

— Τί σημαίνει τοῦτο, Ἀδελαΐς; τί δηλοῖ ἡ παράδοξος αὕτη γλῶσσα;

— Ὅ,τι ἔχω νὰ σᾶς εἴπω εἶνε τρομερὸν, καὶ ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμιλήσω, πρέπει νὰ σᾶς ἀποκαλύψω τὰς ἀποκρύφους ἀλγηδόνας, αἵτινες μὲ κατατήκουσι. Σουσάννα, σᾶς εἶπον ἤδη μετὰ πόσης δυσαρεσκείας ἔδωσα τὴν χεῖρα μου εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅστις σήμερον εἶνε σύζυγός μου· ἀλλ' ὅμως ἄλλοτε εἶχεν ἐκεῖνος ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου γόητρον τι γενναιοφροσύνης καὶ ἀφοσιώσεως, τὸ ὁποῖον μ' ἔκαμνε νὰ νομίζω ὅτι τὸν ἀγαπῶ· σήμερον τὸ γόητρον τοῦτο ἔλειψεν. Ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ υἱός σας ἐτόλμησε νὰ ἐπιβουλευθῇ τὰς ἡμέρας του, ἀγνοῶ τί συνέβη ἐν ἐμοὶ, ἀγνοῶ ὁποία φρικώδης ὑπόνοια παρεισέδυσεν εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ἀκουσίως μου, ἐναντίον τῶν προσπαθειῶν μου ὅπως ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην μου τὰς παρελθούσας ὑπηρεσίας του, ἐναντίον τῆς εὐγνωμοσύνης, ἐναντίον τοῦ καθήκοντος, ἤρχισα νὰ τὸν μισῶ, νὰ τὸν περιφρονῶ . . . Ὑβρίσατέ με, ἐπιπλήξατέ με· ἀλλὰ τί δύναμαι κατὰ τῶν συμπαθειῶν ἢ ἀντιπαθειῶν μου; Ἑκάστη στιγμὴ τῆς ζωῆς μου πλησίον αὐτοῦ εἶνε νέα βάσανος· τὰ πάντα ἐν αὐτῷ μὲ ἐξοργίζουσι, μὲ καταπλήττουσιν· ὁ θόρυβος τῶν βημάτων του μοὶ προξενεῖ φρίκην, ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του μοὶ ἐπάγει τρόμον, ἡ ἐπαφὴ τῆς χειρός του εἶνε δι' ἐμὲ ἐπαφὴ φαρμακεροῦ ἑρπετοῦ. Εἰς τὴν θέαν του, τὸ πᾶν πληροῦται δυσαρεσκείας καὶ φρίκης, καὶ αὐταὶ αἱ μυστηριώδεις του ἀλγηδόνες ἐπαυξάνουσι τὸν τρόμον, ὃν μοὶ ἐμπνέει . . . Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε ὁ σύζυγός μου, ὁ κύριός μου, Σουσάννα, εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ μου, ὑπεσχέθην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν ἀγαπῶ καὶ σέβωμαι καὶ ὀφείλω νὰ ζήσω καὶ ν' ἀποθάνω μετ' αὐτοῦ! Ὤ! Σουσάννα, Σουσάννα, αἰσχύνομαι καὶ ἐμὲ αὐτήν!

(ἀκολουθεῖ)